T.C.
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

ABD, İNGİLTERE VE FRANSA'DA YAYINLARIN DÜZENLENMESİ VE YAYIN İÇERİĞİ İHLALLERİNE KARŞI YAPTIRIMLAR

UZMANLIK TEZİ

Neslihan KOÇ

ANKARA
KASIM 2011

T.C.
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

ABD, İNGİLTERE VE FRANSA'DA YAYINLARIN DÜZENLENMESİ VE YAYIN İÇERİĞİ İHLALLERİNE KARŞI YAPTIRIMLAR

UZMANLIK TEZİ

Neslihan KOÇ

DANIŞMAN
Av. Arslan NARİN
Başkan Yardımcısı

ANKARA
KASIM 2011

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına,

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan :	Prof. Dr. Davut Dursun	
Üye :	Volkan Öztürk	
Üye :	Av. Arslan Narin	

ONAY

19/10/2011

Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş ve Yeterlilik Sınavları ile Uzmanlığa Atanma, Yetiştirilme, Görev, Yetki ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin 4 üncü fıkrasına istinaden çıkartılan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun olarak hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

…/11/2011

Neslihan Koç
Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı:

ABD, İngiltere ve Fransa'da Yayınların Düzenlenmesi ve Yayın İçeriği İhlallerine Karşı Yaptırımlar

EK:

- Tez (3 adet)

Tezi Teslim Alan
…/11/2011

Sadece Münevvere...

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, öncelikle radyo ve televizyon yayıncılığının düzenlenme ve denetlenme gerekçelerinden yola çıkılarak; denetim kuramları, düzenleme ve denetleme yöntemleri anlatılmıştır. Bu bilgiler ışığında Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere ve Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığı, yayın ilkeleri ve yaptırımlar özelinde olmak üzere, yayıncılıkla ilgili hukuki düzenlemeleri incelenerek değerlendirilmiştir. Bu bağlamda inceleme sonucunda, "ideal bir düzenleme ve denetleme sistemi" için önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmaya maddi ve manevi katkılarından dolayı özellikle sevgili anneme ve babama, çalışmanın kaynaklarına sağladığı destekten ötürü, Üst Kurulun değerli üyesi Sayın Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU'na, Tez Danışmanım I. Hukuk Müşaviri Sayın Arslan NARİN'e, desteğiyle yüreklendiren, Hukuk Müşaviri Sayın Deniz Acar'a ve elbette, yoğun mesai dönemlerinde, bu çalışmanın her aşamasında yaşadığım sıkıntılara tanık olup, desteklerini esirgemeyen Üst Kurul Büro Müdürlüğü'ndeki değerli mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Neslihan KOÇ
Ankara 2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... i
İÇİNDEKİLER ii
KISALTMALAR LİSTESİ..... vii
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIK ALANININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

1.1. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Düzenlenme ve Denetlenme Gerekçeleri..... 4
1.1.1. Kanal (Frekans) Kıtlığı..... 6
1.1.2. Kamu Yararının Sağlanması 7
1.1.3. Endişe ve Korkunun Önlenmesi..... 8
1.1.4. Insicam (Yayınlarda Bütünlük ve Tutarlılığının Sağlanması) 9
1.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Denetim Kuramları 9
1.2.1. Otoriter Kuram - Yetkeci Kuram 10
1.2.2. Liberal Kuram 11
1.2.3. Sovyet - Tekel Kuramı 13
1.2.4. Gelişme Aracı Kuramı 14
1.2.5. Demokratik - Katılma Kitle İletişim Kuramı 15
1.2.6. Toplumsal Sorumluluk Kuramı..... 16
1.3.Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Düzenleme ve Denetleme Yöntemleri..... 17
1.3.1. Kurumsal Denetim 18
1.3.2. Yargı Denetimi..... 19

İKİNCİ BÖLÜM

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

2.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlemeler ve Düzenleyici Yapı 21

2.1.1. ABD'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığı 21

2.1.1.1. Özel Yayıncılık 23

2.1.1.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı 24

2.1.1.3. Kablolu Yayıncılık 25

2.1.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler 26

2.1.2.1. İletişim Kanunu 1934 26

2.1.2.2. Birleşik Devletler Kodları 27

2.1.2.3. Federal Düzenleme Kodları 27

2.1.3. Federal İletişim Komisyonu'nun Yapısı ve Görevleri 28

2.2. ABD'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığının Denetlenmesi 29

2.2.1. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri 30

2.2.1.1. Radyo ve Televizyon Gazeteciliği 31

2.2.1.2. Siyasi Yayıncılık 32

2.2.1.3. Sakıncalı Programlar 32

2.2.1.4. Şiddet İçerikli Programlar 33

2.2.1.5. Program İçeriği İle İlgili Diğer Düzenlemeler 33

2.2.2. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar 34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

3.1. Avrupa Birliği'nde Televizyon Yayıncılığı 38

3.1.1. Avrupa Birliği'nde Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler 39

3.1.1.1. 97/36 EC ve 2007/65 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifleri Değişiklikleriyle Değişik 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi 40

3.1.1.2. 95/47 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (İleri Televizyon Standartları Direktifi) 42

3.1.1.3. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi 42
3.1.2. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinde Yayın İlkeleri..... 44
3.1.2.1. Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Uygulanabilecek Hükümler 44
3.1.2.2. İsteğe Bağlı Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Uygulanabilecek Hükümler 45
3.1.2.3. Görsel İşitsel Ticari İletişimle İlgili Düzenlemeler 45
3.1.2.4. Küçüklerin Korunması İle ilgili Düzenlemeler 47
3.1.3. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi'nde Yayın İlkelerinin İhlallerine Karşı Uygulanacak Yaptırımlar 48
3.2. İngiltere'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlenmeler, Düzenleyici Yapı ve Denetim..... 51
3.2.1. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı..... 51
3.2.1.1. Kamu Hizmeti Yayıncılığı: BBC, IBA..... 54
3.2.1.2. Özel Yayıncılık: ITV, Channel Four 57
3.2.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler 57
3.2.2.1. İletişim Kanunu 2003 57
3.2.2.2. OFCOM'un Yayıncılık / Standart Kodları 58
3.2.2.3. Televizyon Reklamlarını Düzenleme Kodları 60
3.2.2.4. Yayın Rehberi 60
3.2.3. İletişim Bürosu'nun Yapısı ve Görevleri 61
3.2.4. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri 63
3.2.4.1. OFCOM'un Yayıncılık / Standart Kodları 64
3.2.4.1.1. 18 Yaş Altının Korunması..... 64
3.2.4.1.2. Zarar ve Suç 67
3.2.4.1.3. Ceza..... 68
3.2.4.1.4. Din..... 68
3.2.4.1.5.Tarafsızlık ve Doğruluk Nedeniyle Görüşlere Verilen Aşırı Önem 69
3.2.4.1.6. Seçimler ve Referandumlar..... 71
3.2.4.1.7. Dürüstlük..... 72
3.2.4.1.8. Gizlilik..... 73

3.2.4.1.9. Sponsorluk 76
3.2.4.1.10. Ticari Referanslar ve Diğer Konular ..... .77
3.2.4.2. Televizyon Reklamlarının Planlanmasıyla İlgili Yayıncılık Kodları 78
3.2.5 Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Şikâyetler, Yaptırımlar ve Uygulanma Prosedürleri 79
3.2.5.1. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Şikâyetler ve Uygulanma Prosedürü 79
3.2.5.2. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar ve Uygulanma Prosedürü 83
3.2.6. OFCOM'un Yaptırım Kararlarından Örnekler 86
3.2.6.1. Yetişkinler İçin Yayın Yapan Kanallara Uygulanan Yaptırımlar 86
3.2.6.2 Ummah Channel 87
3.2.6.3 Meredydd Hughes'in Haklı Şikayeti 87
3.2.6.4 STV 87
3.3. Fransa'da Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlenmeler, Düzenleyici Yapı ve Denetim 88
3.3.1. Fransa'da Radyo ve Televizyon Yayıncılığı 88
3.3.2. 30 Eylül 1986 Tarihli ve 86 - 1067 sayılı İletişim Özgürlüğü Kanunu 93
3.3.3. Görsel İşitsel Yüksek Konseyi'nin Yapısı ve Görevleri 94
3.3.4. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri 96
3.3.4.1. Çoğulculuk ve Bilginin Doğruluğu 97
3.3.4.2. Gençlerin ve Çocukların Korunması 98
3.3.4.3. Sinema Eserleri ve Görsel İşitsel İletişim 98
3.3.4.4. Reklam, Sponsorluk, Tele - Alışveriş 99
3.3.4.5. Ürün Yerleştirme 100
3.3.4.6. Fransızcanın Korunması ve Tanıtımı 100
3.3.5. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar 100
3.3.5.1. Özel Yayıncılık Yapan Kuruluşların Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Uygulanan Yaptırımlar 101

3.3.5.1.1. Yaptırımların Uygulanma Prosedürü 102
3.3.5.1.2. CSA'nın Kararları 102
3.3.5.1.3. CSA Kararlarına İtiraz..... 103
3.3.5.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı Yapan Kuruluşların Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Uygulanan Yaptırımlar..... 103
3.3.5.3. Fransa'da Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırım Uygulamalarından Bilinen Bazı Örnekler 105
SONUÇ..... 108
KAYNAKLAR 113
ÖZET..... 127
ABSTRACT..... 128
ÖZGEÇMİŞ..... 129

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

AB : Avrupa Birliği

ABC : American Broadcasting Company (Amerikan Yayıncılık Şirketi)

ABAD : Avrupa Birliği Adalet Divanı

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ATA : Avrupa Topluluğu Antlaşması

ATAD : Avrupa Toplulukları Adalet Divanı

BBFC : British Board of Film Classification (İngiliz Film Sınıflandırma Kurulu)

bkz. : Bakınız

CBS : Columbia Broadcasting System (KolombiyaYayıncılık Sistemi)

CFR : Code of Federal Regulations (Federal Düzenleme Kodları)

CNCL : Commission Nationale de la Communication et des Libertés (İletişim ve Özgürlükler Ulusal Komisyonu)

CPB : Corporation of Public Broadcasting (Kamu Yayıncılığı Kurumu)

CSA : Counseil Supérieur de L'audiovisiuel (Yayıncılık Yüksek Konseyi)

CTA : Children's Television Act (Çocukların Televizyon Kanunu)

Çev. : Çeviren

DTT : Dijital Terrestrial Television (Sayısal Karasal TelevizyonYayıncılığı)

EBU : European Broadcasting Union (Avrupa Yayın Birliği)

EC : European Commission (Avrupa Komisyonu)

EEC : European Economic Community (Avrupa Ekonomik Konseyi)

FCC : Federal Communication Commission (Federal İletişim Komisyonu)

FCR : Federal Radio Commission (Federal Radyo Komisyonu)

IBA : Independent Broadcasting Authority (Bağımsız Yayıncılık Otoritesi)

ITV : Independent Television (Bağımsız Televizyon)

L : Legislation (Kanun)

NBC : National Broadcasting Company (Ulusal Yayıncılık Şirketi)

OFCOM : Office of Communication (İletişim Bürosu)

OJ : Official Journal (Avrupa Birliği Resmî Gazetesi)

ORTF : Office de Radiodiffusion Television Francaise (Fransız Radyo Televizyon Kurumu)

p. : Page (Sayfa)

PBS : Public Broadcasting Service (Kamu Yayıncılık Hizmeti)

RTÜK : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

s. : sayfa

Sec. : Section (Bölüm)

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyon; gazete, kitap, dergi, sinema gibi diğer kitle iletişim araçlarına oranla daha fazla kitleye daha kolay yollardan ulaşmaktadır. Zira radyo ve televizyon, bir kere satın alınmakla başka bir ücret ödenmeksizin her haneye kolayca girebilen, kullanımı en az masraflı kitle iletişim aracıdır. Kitleleri etkileme gücü bakımından da radyo ve televizyonun, diğer kitle iletişim araçlarına üstünlüğü bulunmaktadır. Şöyle ki, radyo ve televizyon yayınları, bir toplumda demokrasinin ve insan haklarının gelişmesinde, düşünce ve kanaatlerin kendine özgü bir biçimde oluşmasında ve özellikle kamuoyu oluşturmada diğer kitle iletişim araçlarından daha önemli bir güce ve etkiye sahiptir. Bu nedenle, kamuoyunu etkileme gücüne sahip bu alanının düzenlenmesi, kanuni sınırlara tabi tutulması ve denetlenmesi, bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın temeli, radyo ve televizyon yayıncılık alanının düzenlenmesi ve denetlenmesi gerekliliğinin anlatılması üzerine kurulmuştur. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa'nın yayın düzenlemelerinin ve yayın içeriği ihlallerine karşı uygulanan yaptırımların incelendiği bu çalışmada, inceleme konusu yapılan birbirinden farklı yapıdaki ülkelerde de düzenleme ve denetlemenin varoluş gerekliliği görülecektir.

Çalışma ile amaçlanan, düzenleyici otoritenin dünyada ilk olarak ortaya çıktığı Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkelerinden radyo ve televizyon yayıncılığında önemli ve öncelikli bir yere sahip olan İngiltere ile; siyasetin, yayıncılığı her dönem etkilediği Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığı düzenlemelerinin; özellikle yayın içeriği ihlallerine karşı uygulanan yaptırımlar bağlamında en güncel bilgi ve belgelerle anlatılmasıdır. Ayrıca çalışmanın sonunda, yayıncılık sistemi ve hukuki düzenlemeleri incelenen ülkelerin bir arada değerlendirilmesi sonucunda "ideal olan" düzenleme ve yaptırım sistemine ulaşılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde, radyo ve televizyon yayıncılık alanının düzenlenme ve denetlenme gerekçeleri anlatıldıktan sonra, ülkelerin siyasal yapılarına göre farklılık gösteren denetim yapıları, bu konuda ortaya konulan kuramlar ışığında irdelenecektir. Bölüm sonunda düzenleme ve denetleme yöntemlerinden, düzenleyici kurumların denetimi ve yargı denetimi anlatılacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere ve Fransa'nın yayıncılık sistemlerinin de anlatıldığı bu çalışmanın bütününde, birinci bölümde anlatılan düzenleme ve denetleme gerekçeleri ile denetim kuramlarından, çağdaş toplumlara uygulanan Toplumsal Sorumluluk Kuramının yansımaları görülecektir.

Çalışmada, ülkelerin yayın içeriği ihlallerine karşı uyguladıkları yaptırımlar belirli bir sistematik içerisinde sunulacaktır. Şöyle ki; incelenecek ülkenin radyo ve televizyon yayıncılığının tarihsel gelişimi hakkında bilgi verildikten sonra, söz konusu ülkenin hukuki düzenlemeleri, düzenleyici yapısı ve görevleri anlatılacaktır. İnceleme konusu ülkenin yayıncılığı hakkında verilen bilgiler ışığında, öncelikle, radyo ve televizyonların uyacakları yayın ilkeleri, daha sonra ise, yayın ilkeleri ihlallerine karşı uygulanan yaptırımlar incelenecektir.

İngiltere ve Fransa'nın da içerisinde yer aldığı Avrupa Birliği'nde televizyon yayıncılığının düzenlenmesi ve denetlenmesinin anlatıldığı üçüncü ve son bölümde, Avrupa Birliği Düzenlemeleri ile bu düzenlemelerde yer alan yayın ilkeleri, birliğe üye devletlerin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcısı tarafından iletilen medya hizmetlerinin bu düzenlemelere uyumunun gözetilmesi ve düzenlemelerin hukuki yapısının sonucuna göre ortaya çıkan yaptırımlar anlatılacaktır.

Bu çalışma, inceleme konusu yapılan ülkelerin yayıncılığı ile ilgili yürürlükteki hukuki düzenlemelere ait bilgi ve belgelerin, ülkelerin düzenleyici kurullarının resmî internet sitelerine erişimi ile bir araya getirilmesi sonucunda oluşturulmuş, alanında gerçekleştirilmiş en güncel çalışma olma özelliğini

taşımaktadır. Bu nedenle, bu çalışmanın, konu ile ilgilenen okuyucular ve araştırmacılar için en yeni başvuru kaynağı olacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIK ALANININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

1.1. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Düzenlenme ve Denetlenme Gerekçeleri

İletişim, belirli araçlar kullanılarak toplumu oluşturan bireylerin, toplulukların, bilgi, düşünce ve davranışlarının karşılıklı olarak aktarılması yoluyla etkileşimini ifade etmektedir. İletişim, sözlü, yazılı, sözlü olmayan iletişim şeklinde olabileceği gibi; yüz yüze veya araçlı; bireysel veya kitlesel olabilir. Bunlardan kitle iletişimi, bilgi, düşünce ve davranışların, muhatabı olan geniş ve dağınık bir kitleye, kitle iletişimini sağlamak amacı ile geliştirilmiş araçlarla iletilmesini ifade etmektedir[1]. Kitle iletişimini sağlamak için geliştirilmiş araçlar, birden fazla araç topluluğundan oluşmaktadır. Bu araçlar, gazete, kitap, dergi, broşür gibi yazılı basın araçları; sinema, film, radyo, televizyon, kaset, plak, videokaset, kompakt disk gibi sesli araçlar, kitle iletişim araçları olarak sayılabilir[2].

İletişim ve kitle iletişim tanımları ile kitle iletişim araçları bu şekilde olmakla birlikte, iletişimin bir türü olan kitle iletişim ve iletişim arasındaki temel farklar ile kitle iletişim araçları arasındaki farkların anlatılması radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenme ve denetlenme gerekçelerinin açıklanmasında önem teşkil edecektir. Buna göre söz konusu farklar şöyle açıklanabilir;

---

1 Aysel Aziz, *Televizyon ve Radyo Yayıncılığı (Giriş),*Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s. 5, 10; Nusret İlker Çolak, *Kitle İletişim Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 21, 23.

2 A. Aziz, 2006, s. 12.

İletişimde etkileşim, kişiler arasında gerçekleşmekte iken; kitle iletişiminde etkileşim, toplum içerisinde, aynı yapıda, türdeş olmayan ve mutlak olarak özellikleri tek tek bilinmeyen belirsiz bir kitleye yönelik olarak belirli bir yerden ve bu iş için geliştirilmiş araçlar yolu gerçekleştirilmektedir. Bundan başka kitle iletişiminde, iletişimde olduğu gibi iletiyi alan ile veren arasında birebir özel bir ilişki bulunmamakta; bununla birlikte para verip gazete alma, radyo / televizyon alıcısına sahip olma gibi genel ilişkiler bulunmaktadır[3]. Bu nedenlerle kitle iletişimi, gerek yöneldiği topluluk, gerekse kullandığı araçların etkililiği bakımından düzenlemeye konu olabilecek bir alandır.

Düzenleme ve denetleme faaliyetlerine konu olması ile ilgili olarak ise, radyo ve televizyonun diğer kitle iletişim araçlarından bazı farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Bu farklılıklar daha çok, radyo ve televizyonun ulaşabildiği kitleler üzerindeki etkinliğinden kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyon, diğer kitle iletişim araçlarına göre, fikir ve bilginin geniş kitlelere ulaşmasında ve kamuoyunun oluşturulmasında daha etkin araçlar olmaktadırlar. Özellikle okur - yazarlık oranlarının düşük olduğu geri kalmış ülkelerde başlıca kitle iletişim aracının radyo ve televizyon olmasının nedeni, diğer kitle iletişim araçlarına göre radyo ve televizyonun daha kolay erişilebilir olmasından kaynaklanmaktadır[4]. Zira, radyo ve televizyon, bir kez satın alındıktan sonra doğrudan kullanılabilmekte; bir diğer kitle iletişim aracı olan gazete gibi her gün ücret ödeme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durum izleyici ve dinleyicinin ulaştığı sayı ile televizyon ve radyonun etkinliğini artırmaktadır. Kitleler üzerinde böylesine etkin ve kolay ulaşılabilir bir iletişim aracının düzenlemeye ve denetlemeye konu olmaması düşünülemez[5].

İletişim alanının düzenlenmemesi ekonomik, kültürel ve siyasal alanda olumsuz etkilere yol açabilir. Bu bağlamda radyo ve televizyon yayın alanının düzenlenmesi bir zorunluluktur. Sydney W. Head'e göre düzenlemeler yoluyla radyo

---

3 A. Aziz, 2006, s. 12.

4 Jale Sarmaşık, *Radyo ve Televizyon Yayınlarını Denetim Yöntemleri,* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1993, s. 17.

5 Metin Işık, *Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri*, Eğitim Kitabevi, Konya, 2007, s. 57, 58.

ve televizyon alanının kontrol edilmesinin dört temel amacı vardır. Bunlar; istasyonlar arası teknik enterferansı önlemek, sınırlı spektrum nedeniyle kanalları korumak, değerli ulusal bir kaynak olan spektrumu tüm insanların hizmetine adamak ve yayınların potansiyel kötü etkilerinden toplumu korumaktır[6].

Don R. Pember'e göre ise; kanal (frekans) kıtlığı (*Channel Scarcity*), kamu yararının sağlanması (*Public Benefit*), endişe ve korkunun önlenmesi (*Fear*), insicam (yayınlarda bütünlük ve tutarlılığın sağlanması / *Consistency*) şeklindeki benzer nedenlerle radyo ve televizyon yayınları düzenlemeye tabi tutulmaktadır[7] . Don R. Pember'in ifade edilen düzenleme gerekçeleri aşağıda sırasıyla incelenecektir.

1.1.1. Kanal (Frekans) Kıtlığı

Atmosferdeki dalgaların kullanımı sonucu gerçekleştirilen radyo ve televizyon yayınının altyapısını oluşturan doğal kaynaklar (frekanslar) sonsuz ve sınırsız değildir. Bu sınırlılığın bir sonucu olarak radyo veya televizyon istasyonu kurup işletmek isteyen her kişi, yayın sinyallerinin üzerinde dolaştığı, yayın spektrumu olarak bilinen atmosferdeki dalgalardan (frekanslar), yararlanamamaktadır. Bu nedenle, kısıtlı bir yer üstü servet olarak doğada bulunan frekansların en verimli şekilde kullanılması, yani; kısıtlı spektrum içinde, en fazla sayıda yayının birbirlerini en az düzeyde etkileyerek gerçekleştirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, frekansların bu şekilde verimli kullanılmasını, frekans planlamaları ile gerçekleştirmektedir. Frekans planlamaları, öngörülen düzenlemeler doğrultusunda, devlet veya onun yetki verdiği kurullar tarafından yayıncı kuruluşlara kullanabilecekleri frekansın tahsisi ile gerçekleşmektedir[8].

---

6 Sydney W. Head, *World Broadcasting Systems*, Wadsworth Publishing Company, California, 1985, s. 129.

7 Don R. Pember, (1987), *Mass Media Law*'dan aktaran Ahmet Çiftçi, *Uluslar arası Hukuk Açısından Radyo ve Televizyon Hukuku,* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, 1999, s. 38-40.

8 A. Çiftçi, 1999, s. 38; M. Işık, 2007, s. 59-62.

Önemle ifade etmek gerekir ki; bu gerekçe, frekans kıtlığının yaşandığı karasal ortamdan gerçekleştirilen yayınlar için geçerli bir ilke olup; frekans kıtlığının yaşanmadığı uydu ve kablo ortamını kapsamamaktadır.

1.1.2. Kamu Yararının Sağlanması

Radyo ve televizyon yayıncılığında kullanılan frekanslar, başlangıçtan bugüne kadar kamu malı olarak değerlendirilmiştir. Bilindiği üzere kamu malı, hukuksal haklarının belirli bir kişiye veya kuruma ait olmadığı, kamuya ait olduğu haklardır. Frekanslar açısından ise, atmosferdeki dalgaların kullanılması durumu, halka ait kamusal bir kaynağın kullanılması anlamına gelmektedir[9]. Bu nedenle değerli bir kamu kaynağını kullanan yayıncıların, bu kaynağı kullanırken kamu adına ve kamu yararına uygun hareket etmesi gerekmektedir.

Kamu yararı kavramı, kamu hizmeti kavramı ile doğrudan ilişkili olup; kamu yararı, kamu hizmetinin belirlenmesinde en önemli unsurdur. Zira, kamu hizmetinin kuruluş amacı ve nedeni kamu yararını sağlamaktır[10]. Kamu hizmeti, organik, maddi ve şeklî açılardan tanımlanabilir. Buna göre, organik açıdan kamu hizmeti, bir kamu tüzelkişisi tarafından belli bir görevin yürütülmesi; maddi açıdan kamu hizmeti, tatmininde kamu yararı olan toplumsal bir ihtiyacı karşılayan faaliyetlerin bütünü; şeklî açıdan kamu hizmeti ise, kamu hizmetleri hukuki rejimine, kamusal idare usullerine tabi faaliyetler olarak tanımlanabilir[11]. Son tahlilde, en geniş anlamıyla kamu hizmeti, doğrudan devlet ve diğer kamu kuruluşları tarafından veya özel kişiler tarafından olmakla birlikte devletin sıkı gözetimi, denetimi ve sorumluluğu altında, toplumsal ihtiyaçları karşılamak, kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapılan faaliyetlerdir[12].

Radyo ve televizyon yayıncılığı, kamuya ait frekansların kullanılması ve kamu hizmetine ilişkin olarak yukarıda yapılan tanımlarda yer alan unsurları

---

9 D. R. Pember (1987)' den aktaran M. Işık, 2007, s. 62; Kamu Malı, http://tr.wikipedia.org/wiki/Kamu_mal%C4%B1 (04.11.2010).

10 J. Sarmaşık, 1993, s. 20.

11 Metin Günday, *İdare Hukuku*, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 282.

12 J. Sarmaşık, 1993, s. 20.

kendisinde bulundurmasından dolayı, kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla var olan bir kamu hizmetidir. Bu sebeple kamu yararı amacıyla yayın yapan yayın kuruluşlarının bazı ilkeler çerçevesinde yayın yapmaları gerekmektedir. Bu ilkelerin düzenlenmesi ve ilkelere uygunluğun denetlenmesi hukuki düzenlemeler ve denetimler sayesinde gerçekleşmektedir.

1.1.3. Endişe ve Korkunun Önlenmesi

Radyo ve televizyonun, bireyler ve toplum üzerinde güçlü bir etkisinin olduğu ve bu araçların tehlikeliliğinin kuvvetle muhtemel olduğu genellikle kabul edilen bir görüştür[13]. Çünkü radyo ve televizyon, hem kısa sürede hem de herkes tarafından ulaşılması en kolay kitle iletişim aracıdır. Özellikle gençler ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi çeşitli bilimsel araştırmalarla da ispatlanmıştır[14]. Bununla birlikte, radyo ve televizyonun en kolay etkilediği kitlenin çocuklar ve gençler olmasının yanı sıra; toplumun her kesimi, yanlış bilgi veren, şiddet içerikli ve daha birçok olumsuz içerikteki yayınlardan etkilenerek zarar görebilmektedir. Yayıncılığın reklam, ticari amaç ve özel amaçlarla kullanılması da bu türden yayınların sayısında artışa neden olarak izleyiciler üzerindeki olumsuz etkisini her geçen gün giderek artırmaktadır[15].

Radyo ve televizyon yayınlarının, yanlış yönlendirme, siyasete yön verme, depolitizasyon, bireyi şiddete yöneltme, yalnızlaştırma, sosyal hayattan koparma, tüketim kültürü oluşturma, millî ve manevi değerleri zayıflatma gibi bireyler ve toplum üzerinde olumsuz etkileri de söz konusudur. Bu etkiler okuryazarlık oranının düşük olduğu az gelişmiş ülkelerde daha çok görülmektedir[16]. Bu türden endişe ve

---

13 D. R. Pember (1987)'den aktaran A. Çiftçi, 1999, s. 39.

14 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahu Kaskun, Selen Öztunç, "Çocuk, Televizyon ve Şiddet", *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Araştırmalar,* http://ilef.ankara.edu.tr/id/yazi.php?yad=799 (06.11.2010) ; M. Işık, 2007, s. 64-66.

15 D. R. Pember (1987)'den aktaran A. Çiftçi, 1999, s. 39.

16 Hülya Öztekin, *Radyo ve Televizyon Alanının Düzenlenmesi ve Denetlenmesinde Yeni Eğilimler ve Yönelimler (ABD, Batı Avrupa ve Türkiye Örnekler Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma),* Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 2007, s. 43.

korku veren olumsuz etkiler, endişe ve korkunun önlenmesi nedenine dayanılarak, ancak hukuki düzenlemelerle ve denetimlerle giderilebilecektir.

1.1.4. Insicam (Yayınlarda Bütünlük ve Tutarlılığının Sağlanması)

Kamuya ait değerli bir kaynağı kullanarak yayın hizmeti gerçekleştiren radyo ve televizyon kuruluşları, bu hizmeti sürekli ve tutarlı bir şekilde, yani aksatmadan ve kesintiye uğratmadan gerçekleştirmelidirler. Zira, yayınlardaki bir aksama veya kesinti, doğada sınırlı sayıda bulunan frekansların verimli kullanılmasını engelleyerek, frekanslar üzerinde hakkı olanların yayınlar arasından seçim yapma özgürlüğünü kısıtlayacaktır. Bundan başka, kamunun sözcüsü durumundaki radyo ve televizyonların, işlevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için yayınlarında sürekliliğin bulunması şarttır[17]. İnsicam nedenine göre, bu sürekliliğin sağlanması için, kural ve ilkelerle yayın kuruluşlarının kontrolünün yapılması zorunludur.

Insicam, radyo ve televizyon yayınlarının düzenlemeye ve denetlemeye konu olmasını açıklayan son nedendir. Çalışmanın bundan sonraki başlıklarında, düzenleme ve denetleme yapısının ülkelerin siyasal yapılarına bağlı olarak değiştiğini gösteren denetim kuramları ile düzenleme ve denetleme yöntemleri anlatılacaktır.

1.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Denetim Kuramları

Bir ülkenin radyo ve televizyon yayıncılığının denetim yapısı, daha önce de söylendiği üzere; o ülkenin siyasal yapısına göre değişiklik göstermektedir. Daha geniş bir ifadeyle, bir ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal yapısı, o ülkenin denetim sisteminde belirleyici rol oynamaktadır[18]. Bu nedenle, radyo ve televizyon yayıncılığında denetim yapıları incelenirken, öncelikle siyasal yapıya yönelik bir

[17] A. Çiftçi, 1999, s. 39, 40; M. Işık, 2007, s. 66-68.
[18] Sacide Vural, *Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri*, Bilim Yayınları, Ankara, 1994, s. 8.

inceleme yapılmalıdır. Nitekim, Siebert, Peterson ve Schramm, 1963 yılında *"The Four Theories of The Press"* / "Basının Dört Kuramı" adlı eserlerinde dünyadaki denetim sistemlerini siyasi yapıyla – otoriter, totaliter, liberal – ilişkilendirerek, bunları; Otoriter Kuram- Yetkeci Kuram, Liberal Kuram, Sovyet - Tekel Kuramı ve Toplumsal Sorumluluk Kuramı'na göre incelemiştir[19]. 1983 yılında *"Mass Communication Theory and Introduction"* / "Kitle İletişim Kuramı ve Giriş" adlı eserinde McQuail, bu kuramlara ek olarak Gelişme Aracı Kuramı ile Demokratik – Katılma Kitle İletişim Kuramları'nı geliştirmiştir[20]. Bu kuramlardan aşağıda sırasıyla; Otoriter Kuram – Yetkeci Kuram, Liberal Kuram, Sovyet – Tekel Kuramı, Gelişme Aracı Kuramı, Demokratik – Katılma Kuramı ve son olarak Toplumsal Sorumluluk Kuramı incelenecektir.

1.2.1. Otoriter Kuram - Yetkeci Kuram

Merkezi devletlerin ve kilisenin etkisinin en yoğun olduğu 16 ncı yüzyıl Avrupa'sında görülen Otoriter – Yetkeci Kurama göre[21]; her türlü yetke - güç, devleti yöneten kişinin şahsında bulunmaktadır. Bu düşüncenin felsefi temellerini, Eflatun (Platon), Machiavelli ve Hobbes'ta bulmak mümkündür[22]. Eflatun, "Devlet" adlı eserinde, devletin yalnızca nitelikli, akıllı insanların yönetiminde güvenli olabileceğini, bunun da tüm denetim araçlarının devlette olması yoluyla sağlanabileceğini öne sürmüştür[23]. Machiavelli, "Prens / Hükümdar" adlı eserinde, iktidarın korunmasında, gerektiğinde, hileye, kurnazlığa, kaba güce, zulme ve zora başvurulabileceğini ve bu türden insana yakışmayan fakat hayvana yaraşır davranışların meşru olacağını savunmuştur[24]. Son olarak otoriter kuramın bir diğer temsilcisi Hobbes ise, Leviathan adlı eserinde, tabiat halinde ve daima savaş içinde,

---

19 Fred S. Siebert ve diğerleri (1963), *The Four Theories of The Press*'den aktaran S. Vural, 1994, s. 8.

20 Denis McQuail (1983), *Mass Communication Theory and Introduction*'dan aktaran S. Vural, 1994, s. 8.

21 A. Aysel, 2006, s. 67.

22 F. S. Siebert (1963)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 17.

23 Platon, *Devlet* (Türkçesi: Kerim Çetinoğlu), İskele Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 86, 87, 122, 123.

24 Machiavelli, *Hükümdar IL Principe* (Türkçesi: H. Kemal Karabulut), Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1998, s. 132, 133; Mehmet Ali Ağaoğulları, Levent Köker, *Tanrı Devletinden Kral-Devlete*, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s. 186.

bir düzene tabi olmadan yaşayan bireylerin kendi aralarında bir toplumsal sözleşme imzalayarak, özgürlüklerini kesin bir şekilde hukukun tek kaynağı olan devlet denilen yapıya devrettiklerini[25], tüm yetkilerin kendisine devredildiği bu egemen gücün her türlü yetkiye sahip olması sebebiyle kanunlara tabi olmayacağını savunmaktadır[26].

Otoriter – Yetkeci Kuram'ın felsefi temelleri kısaca bu şekilde olmakla birlikte; Kuramın basına yansıma şekli bu temeller üzerinden gerçekleşmiştir. Şöyle ki; matbaanın bulunuşu ve yazılı kitle iletişim araçlarının kullanılmaya başlanmasıyla basının, devlete hizmet eden, iktidarı ve onun politikalarını destekleyen bir araç olarak işlev görmesi amaçlanmıştır[27]. Bu noktada Otoriter Kuram, dönemin bu türden bağımlı yayın uygulamalarını anlatmaya yönelik bir yaklaşımdır. McQuail'e göre Otoriter Basın Kuramının temel prensipleri şunlardır[28]:

- Basın, siyasi iktidara bağlı ve ona hizmet eden bir işlev görmelidir.
- Basın, kurulu düzeni bozucu, siyasi iktidarı zayıflatıcı yayınlar yapmamalıdır.
- Basın, toplumda egemen olan ahlaki ve siyasi değerlere saldırmamalıdır.
- Basın, yayın öncesi denetime tabi tutularak sansür edilebilir.
- Basının otoriteye yönelik saldırıları, sataşmaları suç sayılır.

1.2.2. Liberal Kuram

Liberalizm, Aydınlanma Çağına yol açan Rönesans ve Reform hareketlerinin etkisiyle eşitlik ve özgürlük hedefleri doğrultusunda ortaya çıkmış bir

---

25 Yahya K. Zabunoğlu, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2000-2001 Ders Yılı Genel Devlet Teorisi Dersi, Yayınlanmış Ders Notları*, Ankara, 2000, s. 52.

26 M. Işık, 2007, s. 18, 19.

27 Erkan Yüksel, "Türk Basını Hangi Kurama Uyar?", *IV. Kuvvet Medya*, 2005, http://www.dorduncukuvvetmedya.net/dkm/print.php?sid=5488 (07.11.2010).

28 Denis McQuail (1994), *Mass Communication Theory and Introduction*'dan aktaran M. Işık, 2007, s. 20, 21.

düşünce akımıdır[29]. Düşüncenin temelinde, insanların özgürlükleri sınırlanmadığı takdirde kendi problemlerini kendilerinin çözebileceği varsayımı bulunmaktadır[30].

Liberal Basın Kuramının ise liberal anlayışın ortaya çıktığı 17 nci yüzyıldan itibaren, bu anlayış üzerine kurulduğu ve Otoriter Kurama tepki olarak doğduğu görülmektedir. Zira, Otoriter Kuram devleti merkez alırken; Liberal Kuram bireyi merkez almaktadır[31]. Şöyle ki; devlet merkezli yaklaşımda, devletin varlığı ve devamlılığı amaç iken, bireyler bu amaca ulaşmak için birer araç konumundadırlar. Birey merkezli yaklaşımda ise, bireyin mutluluğu ve refahı amaç olup, bu amacı en iyi şekilde yerine getirmek devletin görevidir.

Liberal Basın Kuramına göre, basın özgürlüğü doğal bir haktır. Bu özgürlüğün bir sonucu olarak basının, çok sesliliğe önem vererek, her türlü haber, bilgi, görüş, düşünce ve duyguyu açıklayarak iktidarı kontrol etmek ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak olarak iki önemli görevi bulunmaktadır[32]. McQuail'e göre Liberal Basın Kuramının temel prensipleri şunlardır[33]:

- Basın sansür edilmemelidir.
- Yayın yapma için ruhsat ya da önceden izin alma zorunluluğu olmaksızın, yayıncılık herkese açık olmalıdır.
- İktidara, siyasi partilere karşı yapılan eleştiriler cezaya tabi tutulmamalıdır.
- Bir haberin veya herhangi bir konunun yayınlanması için basına baskı yapılmamalıdır.
- Doğru ve yanlışın karşılaştırmasının yapılabilmesi için doğrular kadar yanlışlara da yer verilmelidir.

---

29 Liberalizm, http://tr.wikipedia.org/wiki/Liberalizm (08.10.2010).
30 F. S. Siebert (1963)'ten aktaran S. Vural,1994, s. 19.
31 M. Işık, 2007, s. 22.
32 a.g.e., s. 28; E. Yüksel, 2005, http://www.dorduncukuvvetmedya.net/dkm/print.php?sid=5488 (10.11.2010).
33 D. McQuail (1994)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 20, 21.

- Uluslar arası basın ile her türlü bilgi alışverişi kısıtlanmadan gerçekleştirilmelidir.

Günümüzde çoğulcu - klasik - demokrasi ile yönetilen İngiltere, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde basın, otoriter kuramın basın ilkelerinden liberal basın kuramının ilkelerine geçiş yapmıştır[34]. Bu çalışmada ABD, İngiltere ve Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığı incelenirken Liberal Basın Kuramının bazı prensiplerinden yansımalar görülecektir.

1.2.3. Sovyet - Tekel Kuramı

20 nci yüzyılda Karl Marks'ın komünizm doktrinine uygun olarak ortaya çıkan Sovyet – Tekel Kuramı, Totaliter – Sosyalist devletlerde uygulanan basın kuramını ifade etmektedir. Nitekim kuramın; kitle iletişim araçlarının başlangıçta sosyalist devrimin başarıya ulaşmasına, daha sonrasında düzenin yayılarak sürdürülmesi amacına hizmet etmesi gerekliliği düşüncesi doğrultusunda; Sovyetler Birliği, kitle iletişim araçlarını, sınıfsız, yönetensiz bir toplum ideali doğrultusunda kullanmıştır[35]. McQuail'e göre Sovyet - Tekel Basın Kuramının temel prensipleri şunlardır[36]:

- Basın, işçi sınıfının kontrolü altında ve çıkarları doğrultusunda hizmet vermelidir.
- Basın, özel mülkiyete konu olamaz.
- Basın, toplum için bilgilendirme, eğitme, toplumsallaştırma, harekete geçirme gibi görevleri yerine getirmelidir.
- Basın, izleyicilerin ihtiyaç ve isteklerine de cevap vermelidir.
- Devlet, düzeni bozucu yayınları sansür edebilir, sorumluları cezalandırabilir.

---

34 S. Vural, 1994, s. 18.
35 a.g.e, s. 28, 29; A. Aysel, 2006, s. 68.
36 D. McQuail (1994)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 42, 43.

- Medya, Marksist – Leninist prensipler doğrultusunda toplum ve dünya hakkında eksiksiz ve tarafsız bir görüntü sağlamalıdır.
- Basın, ülke içi ve dışındaki ilerici Komünist harekete yayınlarıyla destek olmalıdır.

1.2.4. Gelişme Aracı Kuramı

Daha önce de ifade edildiği üzere, Gelişme Aracı Kuramı McQuail tarafından Otoriter Kuram – Yetkeci Kuram, Liberal Kuram, Sovyet – Tekel Kuramı ve Toplumsal Sorumluluk Kuramlarına ek olarak geliştirilmiştir. Zira, McQuail'e göre mevcut kuramlar, özellikle, ekonomik, toplumsal ve siyasal yönlerden gelişmiş ülkelerden farklı olan gelişmekte olan ülkelere uygulanamamakta ve bu yüzden gelişmekte olan ülkelerin temel dokusuna uygun yeni bir kuramın geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır[37].

Gelişme Aracı Kuramı temel olarak, kitle iletişim araçlarının toplumsal gelişme ve kalkınma amacına hizmet etmesi yönünde kullanılabileceği fikrine dayanmaktadır. Kurama göre, kitle iletişim araçlarının bu yönde kullanılması, bir ülkenin ulusal hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunarak, o ülkenin gelişmesini sağlayacaktır. Devlet de bu ulusal hedefler doğrultusunda ve gerektiği durumlarda kitle iletişim araçlarının özgürlüğüne sınırlamalar getirerek müdahalelerde bulunabilecektir[38]. McQuail'e göre Gelişme Aracı Kuramının temel prensipleri şunlardır[39]:

- Bir ülkenin kitle iletişim araçları o ülkenin ulusal politikaları doğrultusunda kullanılmalı ve ülkenin gelişimine katkıda bulunmalıdır.
- Kitle iletişim araçlarına, ülkenin ekonomik öncelikleri ve toplumsal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak uygun şekilde özgürlük verilmeli ve gerektiği durumlarda bu özgürlükler kısıtlanabilmelidir.

---

37 M. Işık, 2007, s. 43; S. Vural, 1994, s. 30.
38 M. Işık, 2007, s. 45.
39 D. McQuail (1994)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 45, 46.

- Kitle iletişim araçları, toplumsal kültüre ve dile önem veren yayınlara öncelik vermelidir.
- Kitle iletişim araçlarında çalışanlar sorumluluklarının bilincinde olmalıdırlar.
- Devlet, ülkenin gelişme hedefleri gerektirdiği takdirde kitle iletişim araçlarına müdahale edebilir.

1.2.5. Demokratik - Katılma Kitle İletişim Kuramı

Kuram, yönetime katılmayı esas alır ve bundan dolayı yönetime katılmayı esas alan demokratik, özgür ve gelişmiş toplumlarda uygulanmaktadır. Kuramın tekelleşmeye karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Şöyle ki; kitle iletişim araç işletmelerinin büyüyerek zamanla tekel durumuna geçmesi, bu araçların her kesime hitap etme ve kamu yararına hizmet etme görevini tam olarak yerine getirememelerine sebep olmuştur. Basının varlık nedeninin okuyucular, dinleyiciler ve izleyiciler olduğu düşünüldüğünde, basının tekelleşmesi durumunda, toplumun her kesiminin duygu ve düşüncelerini ifade edemeyebileceği tehlikesiyle karşı karşıya kalınabilinecektir. Dolayısıyla, demokratik katılımın bir gereği olarak, iletişim araçlarına toplumun her kesiminin ulaşımı için, hukuki düzenlemelerin yapılması ve bu sayede kamu yararının sağlanması gerekmektedir[40]. McQuail'e göre Demokratik Katılma Kitle İletişim Kuramının temel prensipleri şunlardır[41]:

- Vatandaşlar ve azınlık gruplar, basına ulaşma, bilgilenme ve hizmet görme hakkına sahiptirler.
- Siyasi iktidar, basının örgütlenmesine ve yayınlarının içeriğine, müdahalede bulunmamalıdır.
- Basının varlık nedeni müşteriler ve şirketler değil izleyiciler olmalıdır.

[40] S. Vural, 1994, s. 31, 32; M. Işık, 2007, s. 46, 47; E. Yüksel, 2005, http://www.dorduncukuvvetmedya.net/dkm/print.php?sid=5488, (18.11.2010).

[41] D. McQuail (1994)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 47, 48.

- Her kesimden gruba ve örgüte, kendi medyasına sahip olma hakkı tanınmalıdır.
- Etkileşimci, katılımı kolay bir medya, küçük çaplı da olsa, tek yönlü, profesyonel bir medyadan daha iyidir.

1.2.6. Toplumsal Sorumluluk Kuramı

Toplumsal Sorumluluk Kuramı, 20 nci yüzyılın ortalarında, İlk olarak ABD'de, radyo, televizyon ve sinemanın yoğun olarak toplumda var olmasının getireceği sonuçların tartışılmasıyla ortaya çıkmıştır. Tartışmalar özellikle, geniş kitlelere hitap eden kitle iletişim araçlarının, geniş kitleleri doğrudan etkilemeleri nedeniyle, bu araçları ellerinde bulunduranların topluma karşı toplumsal bir sorumluluğu bulunmasında yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda, iletişim araçlarını ellerinde bulunduran yöneticiler de, topluma karşı sorumlulukları doğrultusunda, toplumun beğeni ve gereksinimlerine göre yayın yapmayı üstlenmişlerdir.

Liberal Kuramın, devletin basın özgürlüğünün gelişmesi için sadece yayın izni vermesi ve tarafsız bir tutum takınarak alandan çekilmesi görüşü, Toplumsal Sorumluluk Kuramında kabul edilemez, çünkü Liberal Kuramın aksine Toplumsal Sorumluluk Kuramında devletin kendisi aktif önlemler alarak yayıncılık alanına müdahil olmalıdır[42]. Günümüzde kamu hizmeti yayıncılığı olarak bilinen, - iletişim araçlarını ellerinde bulunduran yöneticilerin ve devletin kendi payına düşen sorumluluğu aldığı - yayıncılığın temelleri Toplumsal Sorumluluk Kuramına dayanmaktadır[43].

Toplumsal Sorumluluk Kuramının kamu hizmeti yayıncılığı görünümünün ilk olarak ABD'de ortaya çıkışı ve diğer Avrupa ülkelerinde uygulanışı, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

---

[42] Kayıhan İçel, Yener Ünver, *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s. 26.
[43] A. Aysel, 2006, s. 69.

McQuail'e göre bu Kuramın temel prensipleri şunlardır[44]:

- Basın, topluma karşı sorumluluklarının bulunduğunu kabul etmeli ve bu doğrultuda hareket etmelidir.
- Basın, sorumluluklarını yerine getirirken, bilgi verme, tarafsız davranma, doğruyu ifade etme gibi ilkelere özen göstermelidir.
- Basın, sorumluluklarını yerine getirirken kanunlar çerçevesinde kendi kendini düzenleyici olmalıdır.
- Basın, suça, şiddete veya kamu düzenini bozmaya yönelik yayınlar yapmamalıdır.
- Basın, farklı görüşlere yer vererek çoğulcu anlayış içinde hareket etmelidir.
- Kamu yararı söz konusu olduğunda basın, kendisine yapılacak müdahaleyi kabul etmelidir.

1.3. Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Düzenleme ve Denetleme Yöntemleri

Ülkelerin siyasal yapılarına göre farklılık gösteren denetim yöntemleri resmî (formel) ve resmî olmayan (informel) denetim olarak ikiye ayrılmaktadır. Adında da anlaşılacağı üzere resmî (formel) denetim, anayasa ve kanunlara göre gerçekleştirilen denetim olup; yayın ilke ve esaslarının gayri resmî düzenlemeler yoluyla belirlendiği ve denetlendiği denetim ise resmî olmayan (informel) denetimdir[45].

Resmî (formel) denetim, kurumsal denetim ve yargı denetiminden; resmî olmayan (informel) denetim ise, basın konseyleri ve ombudsmanlık denetiminden oluşmaktadır[46].

---

44 D. McQuail (1994)'ten aktaran M. Işık, 2007, s. 39.
45 M. Işık, 2007, s. 72, 76.
46 a.g.e., s. 73-76.

ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere ve Fransa'nın yayıncılık düzenlemeleri ve yayın içeriği ihlallerine karşı yaptırımlarının incelendiği bu çalışmanın konusunu düzenlemeler uygulanan yaptırımlar oluşturduğundan; bu çalışmada denetim yöntemlerinden herhangi bir yaptırım gücü olmayan basın konseyleri ve ombudsmanlık denetimi incelenmeyecek; yaptırım uygulama gücü olan denetim türlerinden kurumsal denetim ve yargı denetimi inceleme konusu yapılacaktır.

1.3.1. Kurumsal Denetim

Kurumsal denetim, başta ABD ve Avrupa'da olmak üzere, radyo ve televizyon yayıncılığı düzenlemelerinin tek bir elden takip edilmesi amacıyla oluşturulan düzenleyici kurumlar tarafından gerçekleştirilen denetimdir[47]. İletişim hukukçuları, düzenleyici kurumların temel işlevinin yayıncılık sisteminin düzenlenmesini sağlayacak kuralları koymak ve bu kuralların uygulanmasının takipçisi olmak olduğunu belirtmektedirler[48]. Nitekim, F. Jongen, Avrupa'da bulunan düzenleyici kurumlarla ilgili yaptığı bir araştırmada, bu kurumların, yayıncılık sistemi düzenlemelerini müdahaleler yoluyla gerçekleştirdiğini ve bu müdahalelerin; kurumsal nitelikte müdahaleler, suç bildirimleri, yaptırımlar ve düzenleyici nitelikte müdahaleler olduğunu belirtmiştir[49].

Yayın izni ve lisansı vermek, frekans tahsisi yapmak gibi öncelikli görevleri bulunan bu kurumlar aynı zamanda bugün birçok konuda karar alma ve uygulama mercii konumundadırlar. Şöyle ki; bu kurumlar yayın standartlarını bizzat kendisi belirlemekte, bu alana ait kuralları bizzat kendisi koymakta ve bu sayede, regüle etme / düzenleme görevini yerine getirmektedirler.

---

47 M. Işık, 2007, s. 73; Bülent Çaplı, *Televizyon ve Siyasal Sistem*, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s. 48.

48 B. Çaplı, 2001, s. 48, 49.

49 F. Jongen (1993), *Broadcast Regulatory Bodies in Europe*'den aktaran B. Çaplı, 2001, s. 49.

Düzenleyici kurumlar, denetleme görevini ise, kanunlara ve kendi koyduğu kurallara göre gerçekleştirmektedirler. Denetleme, yayınların izlenmesi veya izleyiciler tarafından iletilen şikâyetlerin değerlendirilmesi sonucunda ihlale konu yayını gerçekleştiren yayıncı kuruluşa çeşitli yaptırımlar uygulamakla yerine getirilebilmektedir. Denetleme sonucu uygulanacak yaptırımın uygulanabilme gücü ilgili ülkenin iç hukukunun düzenleyici kurumuna verdiği yetki ile sınırlıdır[50].

Radyo ve televizyon yayıncılığında ilk düzenleyici kurum 1934 yılında ABD'de kurulan *Federal Communications Commission* - FCC'dir. Avrupa'da ise ilk düzenleyici kurumlar çok daha sonra 1980'li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır[51]. Fransa'da *Counseil Supérieur de L'audiovisiuel* - CSA, İngiltere'de *Independent Television Commission* - ITC, İtalya'da *Commissione Parlamentare per I'indrizzo Generale e la Vigilanza dei Sevizi Radiotelevizi,*Almanya'da *Landesmedienanstalten,* Hollanda'da *Comissariaat Voor de Media,* Yunanistan'da ise *Ethniko Sumboulio Radioteleoraseos* kurulan bu kurumlardan bazılarıdır[52].

Bu çalışmada, ABD ve AB ülkelerinden İngiltere ve Fransa'nın düzenleyici kurumları, düzenleme ve denetleme faaliyetleri ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir.

1.3.2. Yargı Denetimi

Bir hukuk devletinde, iletişim araçlarının yayınlarının suç unsuru teşkil etmesi halinde veya yayınlardan kişi veya kişilerin zarar görmeleri halinde yargı yoluna başvurulması kaçınılmazdır. Zira geniş kitlelere hitap eden iletişim alanı, başı boş hukuksuz bir alan olmayıp, hukuk kurallarının oluşturduğu kanuni düzene tabi bir alandır. Bu bağlamda iletişim araçları, faaliyet gösterirken başta anayasa ve kanunlar olmak üzere hukuk kurallarının bütününe uygun davranmak zorundadır.

---

50 Hamza Çakır, "Düzenleyici Kurullar Olarak RTÜK ve CSA", *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi,* Sayı: 8, Güz 2006, s. 38.

51 a.g.m., s. 39.

52 B. Çaplı, 2001, s. 48.

Radyo ve televizyon yayıncılığında da suç unsuru içeren ve/veya maddi veya manevi zarara yol açan yayınlar - kişilik haklarına saldırı, hakaret, yargıyı etkileme, cevap ve düzeltme hakkına uymama gibi - adli yargıda ceza ve tazminat davalarına konu olabilecektir. Kısaca ifade edilecek olursa, yayıncı kuruluşlar düzenleyici kurumların denetimi dışında bir de kanunen yerine getirmediği yükümlülükler ve ihlaller için yargı denetime tabidirler. Bununla birlikte, yargı denetiminin ceza ve tazminat boyutu bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığından, bu çalışmada yalnızca düzenleyici kurumların yaptırım kararlarının yargı denetimine tabi olması hususu değerlendirilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

2.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlemeler ve Düzenleyici Yapı

2.1.1. ABD'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığı

ABD'de radyo dalgaları ilk kez denizcilikte[53], daha sonra 1919 - 1920 yılları arasında amatörce gerçekleştirilen yayıncılıkta ve üçüncü olarak da ticari amaçla kullanılmış bunun sonucunda hem özel hem de kamu hizmeti yayıncılığı yapan radyo yayın ağları ortaya çıkmıştır. Radyoculuğun gelişmesiyle meydana gelen frekans sorununu çözmek, düzenlemek ve denetim altına almak için 1927 yılında Federal Radyo Komisyonu (*Federal Radio Commission* / FCR) kurulmuş ve 1934 yılında bu Komisyon, Federal İletişim Komisyonu (*Federal Communication Commission* / FCC) olarak değiştirilmiştir[54].

Televizyon yayıncılığında ise ABD, televizyonun vatanı sayılmaktadır. Zira, televizyon yayıncılığı ilk önce (Avrupa ülkelerine göre on yıl kadar önce)

---

[53] ABD'de radyo dalgalarıyla telgraf göndermek başlangıçta denizcilikte kullanılan bir yöntemdi. Bu yöntem, 20. yüzyılda denizlerde hastalık, imdat çağrıları için kullanılmaya başlandı. Ancak bu konuda yeterince bir düzenleme yapılmadığı için karışıklıklar ve kazalar meydana gelebiliyordu. Titanic faciası bu aracın gelişigüzel kullanılmasının bir sonucuydu. Titanic kazası sonrasında Radyo Kanunu (1927 *Radio Act*) çıkartıldı, Kanuna göre; tüm gemi telsizleri 24 saat boyunca ruhsatlı kişilerin denetiminde tutulacaktı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şermin Tekinalp, *Elektronik Kitle İletişim ve Değişim,* Beta Basım Yayım, İstanbul, 1990, s. 14.

[54] Ş. Tekinalp, 1990, s. 14-16.

ABD'de gelişmiş ve buradan Avrupa'ya ve dünyaya yayılmıştır[55]. Ancak yayıncılıkta ABD'nin diğer ülkelere öncü olması yalnızca piyasa tarafından finanse edilen yayınlar için geçerli bir durumdur. Zira, ABD, ticari olmayan kamu hizmeti yayıncılık sisteminde Avrupa ülkelerine nazaran daha başarısız bir eğilim göstermiş olduğundan ABD'nin kamu hizmeti yayıncılığında öncü bir konumda olduğu söylenemez[56].

Televizyon yayınlarının ABD'de gelişimi; televizyonun sürekli gelişme kaydettiği ve genel olarak sorunsuz geçen birinci dönem ile, 1960'lı yıllardan sonra kamu hizmeti yayıncılığı ile ilgili gelişmelerin yaşandığı ve konu ile ilgili bir kurumun kurulduğu dönem olarak ikiye ayrılabilir[57].

Birinci dönemde 1948 yılı, radyodan televizyona geçiş yılı olarak alındığında yaklaşık olarak bu tarihten sonra ülkede mevcut televizyon alıcılarının sayısının hızla arttığı görülmektedir. Nitekim 1949 - 1952 yılları televizyon yayıncılığının hızla ve sürekli geliştiği bir dönemdir. 1955 - 1956 yılları ise, her hafta yayınlanan drama dizilerinin tüm ülkeyi ekranın büyüsüne kaptırdığı yıllardır. Bundan sonra ki ilerleyen yıllar, televizyonun ABD'de kâr getiren bir endüstri haline geldiği yıllardır. Bu dönemde bağımsız televizyonların önem kazanması ve yayıncılığın büyük televizyon ağlarının tekeline girmesi göze çarpan bir diğer gelişmedir[58].

1960'lı yıllardan sonra ki dönemi kapsayan ikinci dönemde ise, ABD yayıncılığında, kamu hizmeti yayıncılığının başlayarak örgütlenmesi ön plana çıkmaktadır.

---

55 Hıfzı Topuz ve diğerleri, *Yarının Radyo TV Düzeni*, Mozaik Basım ve Yayıncılık, İstanbul, 1990, s. 3; A. Raşit Kaya, *Kitle İletişim Sistemleri*, Teori Yayınları, Ankara, 1985, s. 139.

56 Wolfgang Hoffmann-Riem, *Regulating Media The Licensing and Supervision of Broadcasting İn Six Countries*, The Guilford Press, Newyork, 1996, s. 11.

57 A. R. Kaya, 1985, s. 139, 140.

58 a.g.e., s. 139, 140; Ş. Tekinalp, 1990, s. 26, 27.

ABD'de televizyon yayıncılığı genel olarak, özel yayıncılık ve kamu hizmeti yayıncılığı olarak ikiye ayrılmaktadır. Yayını gerçekleştirenlere göre yapılan bir başka ayrıma göre ise, televizyon yayıncılığı beş gruba ayrılır. Bunlar[59];

1. Büyük ağlar (özel)

2. Ağlara bağlı yerel istasyonlar (özel)

3. Bağımsız yerel istasyonlar (özel)

4. Kamu hizmeti yayıncılığı – (*Public Broadcasting Service* / PBS)

5. Kablolu televizyon şebekeleri'dir.

2.1.1.1. Özel Yayıncılık

Özel yayıncılık, büyük ağlar, ağlara bağlı yerel istasyonlar ve bağımsız yerel istasyonlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Buna göre, büyük ağlar, ağlara bağlı yerel istasyonlar ve bağımsız yerel istasyonlar kısaca şöyledir:

Büyük Ağlar, ABC / *American Broadcasting Company*, CBS / *Columbia Broadcasting System*, NBC / *National Broadcasting Company*, FOX / FOX *Broadcasting Company* olarak ulusal çapta yayın yapan şebekeleridir. Bunlar genelde kendi üretmedikleri programları, kendilerine ait olmayan TV istasyonlarına, yine kendilerine ait olmayan telekomünikasyon firmalarının uydu veya kabloları aracılığıyla dağıtırlar. Programların bu yolla dağıtımı, ağların bir tür aracılık faaliyetinde bulunmasıdır[60].

ABD'de büyük ağların düşük maliyetlerle aracılık faaliyetinde bulunmasının, küçük istasyonların çoğalmasını engellemesi ve rekabeti zayıflatması nedeniyle, ağlara bağlı yerel istasyonlar oluşturulmuştur. Kanun hükümleriyle

[59] H. Topuz, 1990, s. 3.
[60] H. Topuz, 1990, s. 3, 4.

oluşturulan bu yeni yayıncılık faaliyetlerinin kurulumu için, yayıncılık, yerel faaliyetler olarak algılanarak; ağlarla uygun şartlarda yerel istasyonların lehine anlaşmalar yapılmasına izin verilmiştir. Ancak tüm bu kanuni düzenlemelere rağmen; yerel istasyonlar, kendi programlarını yapma hakkını iyi kullanamayarak artan maliyetler karşısında ve rakip kablo TV yayıncılığı karşısında güçsüz kaldıklarından, herhangi bir ilerleme kaydedememişler ve büyük ağlar, yerel istasyonlar aleyhine büyümeye devam etmişlerdir[61].

Bağımsız yerel istasyonlar ise belirli konularda yayın yapan istasyonlardır. Bunlardan bir kısmı İspanyolca yayın yapmakta, bir kısmı dinî yayınlar yapmakta, diğer bir kısmı ise ağlardan aldığı programları yayınlamaktadırlar. Yalnızca spor ya da sinema ile ilgili yayınlar yapan istasyonlar da bulunmaktadır[62].

2.1.1.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı

ABD'de yayıncılığın ilk yıllarında, özel yayıncılık, eğitim kurumları tarafından desteklenerek finanse edilmiştir. Özel yayıncılık yapan yayıncılar daha sonra, özel vakıflar ve dernekler tarafından desteklenen, finanse edilen kamu hizmeti yayıncılığının öncüsü olmuşlardır. Özel kuruluşlar tarafından desteklenen kamu hizmeti yayıncıları, hükümetten de sübvansiyon almışlardır. Şu an ABD'de kamu hizmeti yayıncıları gönüllü bağışçılar ve sponsorlarla yayınlarına devam etmektedir[63].

ABD'de kamu hizmeti yayıncılığı, kamusal yayıncılık yapan televizyonların bir araya gelerek oluşturdukları, kâr amacı gütmeyen, devlet denetimine tabi olmayan örgüt Kamu Yayıncılık Hizmeti (*Public Broadcasting Service* / PBS) tarafından gerçekleştirilmektedir. PBS masraflarının bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Devlet PBS için fonlama yapmak üzere, 1967 yılında

---

61 Yasemin Giritli İnceoğlu, *Uluslar arası Medya "Medya Eleştirileri"* Der Yayınları, İstanbul, 2004, s. 96.

62 H. Topuz, 1990, s. 5.

63 W. Hoffmann-Riem, 1996, s. 14, 15.

kanun ile Kamu Yayıncılığı Kurumu'nu (*Corporation of Public Broadcasting* / CPB) kurmuştur[64].

PBS, program üretmemekte veyahut yayınlar üzerinde tekel kurmamaktadır; PBS, ABD'de ki bağımsız yapımcılara ya da yabancı yayın kuruluşlarına program dağıtmaktadır. PBS'nin üç önemli görevi vardır. Bunlar; siyasal, eğitsel ve kültürel alanda yüksek kalitede ulusal program hizmeti (Sesame Street, Reading Rainbow, Mister Rogers' Neighborhood, OWL-TV, 3-2-1 Contact ve Wonder Works gibi dünya çapında tanınmış programlar) gerçekleştirmek, eğitime katkıda bulunmak ve ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programları yayınlamaktır[65].

Görüleceği üzere, sanılanın aksine ABD'de kamu hizmeti yayıncılığı vardır ancak, kamu hizmeti yayıncılığı yapan televizyonlar, devlete ait televizyonlar değildir. Prof. Dr. Haluk Geray'a göre; ABD kamu hizmeti yayıncılığında ki temel fark, yayın istasyonların mülkiyetlerinin sivil toplum kuruluşlarında olmasıdır. Geray'a göre bundan başka; ABD kamu hizmeti yayıncılığından kastedilen, yayıncılığın reklam almayarak özel yayıncılık sisteminin dışında kalınmasıdır[66].

2.1.1.3. Kablolu Yayıncılık

Kablolu yayıncılık ilk kez 1947 - 1948 yılları arasında ABD'de gerçekleştirilmiştir. Kablolu televizyon şebekeleri türlerine göre; haber programı yayınlayan şebekeler, spor haberleri yayınlayan şebekeler, siyasal haber yayınlayan şebekeler, borsa haberleri yayınlayan şebekeler, meteoroloji haberleri yayınlayan şebekeler, kültür programları yayınlayan şebekeler, çocuklar için programlar yayınlayan şebekeler, magazin programı yayınlayan şebekeler, dinsel programlar

---

64 Ş. Tekinalp, 1990, s. 28; Neşe Yıldırım Bilgin, "Kamu Yayıncılığı Nereye", , http://www.kameraarkasi.org/tv/makaleler/kamuyayinciliginereye.html (10.10.2010).

65 H. Topuz, 1990, s. 6.

66 N. Yıldırım Bilgin, "Kamu Yayıncılığı Nereye", http://www.kameraarkasi.org/tv/makaleler/kamuyayinciliginereye.html (10.10.2010).

yayınlayan şebekeler, ırklara göre program yayınlayan şebekeler, sinema filmi ağırlıklı şebekeler, müzik programı yapan şebekelerden oluşmaktadır[67].

Görüleceği üzere ABD'de çok farklı türde yayın yapan kablolu televizyon şebekesi bulunmaktadır. Bunlardan haber programı yayınlayan en ünlü şebeke CNN (*Cable News Network)*'dir. 1980 yılında kurulan CNN, 24 saat boyunca haber yayınlar. CNN'nin başarısının en büyük nedeni, canlı haberlere önem vermesi, dünyanın her yerine, değişik zaman dilimlerinde çalışan insanların hepsine seslenebilmesi ve dünyanın birçok yerindeki yerel muhabirleri sayesinde ayrıntılı haberler yakalamasıdır[68].

2.1.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler

ABD'nin radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili düzenlemelerini; İletişim Kanunu 1934'te *(Communication Act 1934)* Birleşik Devletler Kodları'nda *(United States Code)* ve Federal Düzenleme Kodları'nda *(Code of Federal Regulation* / CFR) bulmak mümkündür. Söz konusu düzenlemeler aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır. Buna göre;

2.1.2.1. İletişim Kanunu 1934

İletişim Kanunu 1934 (*Communication Act 1934)*[69], Telekomünikasyon Kanunu 1996 *(Telecommunication Act 1996)* ile değişikliğe uğramıştır. Mevcut Kanun 7 başlıktan oluşmaktır. Bu başlıklar sırasıyla; Genel Hükümler *(General Provisions)*, Genel İletişim Hizmetleri Sağlayıcıları *(Common Carriers),* Radyo İle İlgili Hükümler *(Provisions Relating to Radio)*, Prosedür ve İdari Hükümler

---

67 H. Topuz, 1990, s. 7, 8.
68 CNN hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Giritli İnceoğlu, 2004, s. 99-118.
69 Communication Act 1934, http://transition.fcc.gov/Reports/1934new.pdf (01.10.2010).

(*Procedural and Administrative Provisions),* Ceza Hükümleri ve Tutarları *(Penal Provisions - Forfeitures)*, Kablo İletişimi *(Cable Communications)*, Çeşitli Hükümler'den *(Miscellaneous Provisions)* oluşmaktadır.

İletişim Kanunu 1934'ün 1 inci maddesinde Kanunun amacının; ABD'nin kablo ya da radyo tarafından gerçekleştirilen eyaletler arası iletişimini ve dış iletişimini, ırk, renk, din, millî köken veya cinsiyet temelinde ayrım yapmadan düzenlemek olduğu ve Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinden FCC'nin görevli ve yetkili olduğu belirtilmiştir.

2.1.2.2. Birleşik Devletler Kodları

Birleşik Devletler Kodları *(United States Code)* ABD'nin genel ve kalıcı kanunlarıdır. 50 başlıktan oluşmaktadır. Kodlar 1926 yılından bu yana her 6 yılda bir yayınlanmaktadır. 2006 yılı basımında televizyon yayıncılığını ilgilendiren 40'tan fazla madde bulunmaktadır[70]. Örneğin Sec. 303a maddesinde televizyonlarda yayınlanan çocuk programlarının standartları düzenlenmektedir[71]. Bu standartlara, ilerleyen başlıklarda, yayın ilkeleri içerisinde ayrıca yer verilecektir.

2.1.2.3. Federal Düzenleme Kodları

Federal Düzenleme Kodları *(Code of Federal Regulations / CFR)*, Federal Hükümet tarafından yayınlanan genel ve kalıcı kanunlarıdır. 50 başlıktan oluşmaktadır ve bu Kodlar her takvim yılında güncellenmektedir[72].

---

70 United States Code: Main Page, http://www.gpoaccess.gov/uscode/browse.html (11.10.2010).

71 Standartlar için bkz. Sec. 303a. Standards for children's television programming, http://frwebgate2.access.gpo.gov/cgi-bin/TEXTgate.cgi?WAISdocID=NMD5vb/18/1/0&WAISaction=retrieve (11.10.2010).

72 Code of Federal Regulations (CFR): Main Page, http://www.gpoaccess.gov/cfr/index.html (11.10.2010).

FCC'nin yayıncılık kuralları CFR'nin 47 nci başlığı altında 73 üncü bölümde düzenlenmiştir[73]. Söz konusu düzenleme, televizyon programları ile ilgili olarak; çocuk programlarında yayınlanacak reklamlara ilişkin düzenlemeleri, eğitici ve öğretici çocuk programlarına ilişkin düzenlemeleri, sigara reklamlarına ilişkin düzenlemeleri, müstehcen dil ve müstehcen yayınlarla ilgili düzenlemeleri, siyasi yayıncılık ve siyasi reklam ilgili kuralları ve sponsorlukla ilgili kuralları içermektedir. Tüm bu kurallar, ilerleyen başlıklarda, yayın ilkeleri içerisinde anlatılacaktır.

2.1.3. Federal İletişim Komisyonu'nun Yapısı ve Görevleri

1934 yılında İletişim Kanunu'nun kabul edilmesiyle, daha evvel 1927 yılında Kongre'nin kabul ettiği Radyo Kanunu'nun *(Radio Act)* oluşturduğu Federal Radyo Komisyonu *(Federal Radio Commission)* kaldırılarak, yerine Federal İletişim Komisyonu *(Federal Communications Commission* / FCC*)* kurulmuştur[74]. FCC, ABD'nin eyaletler arası ve uluslararası radyo, televizyon, uydu, kablo ve tel yoluyla gerçekleştirilen iletişimini düzenleyen kurumdur[75].

Kanunun 4 üncü maddesine (*Sec. 4*) göre; FCC, Başkan tarafından atanan ve Senato tarafından onaylanan ABD vatandaşı olan 5 üyeden oluşur. Komisyon üyelerinden biri Başkan tarafından FCC'nin başkanı olarak atanır. Üyelerin görev süresi 5 yıldır. Maddede geçen Komisyon üyelerinin yasaklarına ilişkin düzenlemelerde ise; Komisyon üyelerinin hiçbirinin veya komisyonun görevlendirdiği hiçbir şahsın, mali bakımdan telekomünikasyon cihazlarının imal ve satışı ile ilgili herhangi bir şirketle ilişkisinin olmayacağı, kanunun hükümlerinden herhangi birine tabi herhangi bir kuruluşun hisse senetlerine, tahvillerine sahip olmayacağı ile komisyon üyelerinin herhangi bir iş, sanat veya meslek faaliyetinde bulunamayacağı hükümlerine yer verilmiştir.

---

73 The FCC and The Media Bureau, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (07.10.2010).
74 Yasemin Giritli İnceoğlu, *ABD'de Medya*, Der Yayınları, İstanbul, 1994, s. 74.
75 About FCC, http://www.fcc.gov/aboutus.html (11.10.2010).

İletişim Kanunu 1934, FCC'ye; Kanuna aykırı olmamak üzere, Kanun hükümlerini yerine getirmek ve kanallar arası enterferansı önlemek için düzenlemeler yapma yetkisi vermiştir[76]. FCC'nin yetkileri Kanunun 303 üncü maddesinde (*Sec. 303*) 22 madde halinde sayılmıştır. Bu yetkilerden radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili olanlardan bazıları şöyle sıralanabilir[77]; Komisyon, kamu yararı, kamu düzeni ve kamu ihtiyacı kaydıyla;

- Radyo istasyonlarını sınıflandırmak,
- Yayın istasyonlarına verilecek frekansları saptamak,
- İstasyonlar arası enterferansı önlemek için Kanuna aykırı olmayan düzenlemeler yapmak,
- Radyo ve televizyon kuruluşlarına lisans vermek,
- Kanıt olması halinde herhangi bir kuruluşun lisansını askıya almak,
- Kanun hükümlerini yürütmek için düzenlemeler yapmak, uluslararası radyo veya kablo iletişimi ile ilgili sözleşme, toplantı veya düzenleme yapmak ile yetkilidir.

FCC bünyesinde hizmet veren 7 büro ve 10 ofis bulunmaktadır. Bu bürolar; lisans başvuruları ile ilgili süreçten, şikâyetlerin analizinden, düzenleyici programların geliştirilmesinden ve uygulanmasından ve duruşmalara katılmaktan sorumludurlar. Ofisler ise destek hizmeti vermektedirler[78].

2.2. ABD'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığının Denetlenmesi

İletişim Kanunu 1934'e göre; radyo ve televizyon yayınları yapmak bir kamu hizmetidir. Yayın yapmak isteyen özel kişi ve kuruluşlar yayın hakkı elde etmek için lisans almak zorundadırlar ve bu lisansı vermeye FCC yetkilidir. Lisans almak isteyen kuruluşlar, başvurularında yayın istasyonunun amacını, yayın

---

[76] The Public and Broadcasting: How to Get the Most Service from Your Local Station, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (07.10.2010).
[77] Bu yetkiler ABD'ye ait olan istasyonlar için kullanılamaz (Sec. 305).
[78] Bureaus and Offices, http://www.fcc.gov/aboutus.html (11.10.2010).

politikasını bildirmek ve yapacağı programlarla ilgili ayrıntılı bilgi vermek zorundadır[79]. Kanunun 307 nci maddesinde belirtildiği üzere; FCC, bir yayın kuruluşuna, kamu yararına, kamu düzenine ve kamu ihtiyacına hizmet edecekse yayın lisansı verecektir. Görüleceği üzere; bir yayıncı kuruluşuna yayın lisansı verilmesi, bazı şartlara bağlıdır ve yetki tamamen FCC'dedir. FCC, bu yetkisini yerine getirirken, haberleşme tekellerinin önlenmesi, tarafsızlığın sağlanması ve karşıt görüşlere yer verilmesi ile ilgili bazı ilkeler gözetmekte, lisans verdikten sonra da, bu ilkeler ve diğer yayın ilkelerinin uygulanmasının takipçisi olmaktadır. Radyo ve televizyonların uyacakları yayın ilkeleri ile bu ilkelere uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar sırasıyla şöyle açıklanabilir

2.2.1. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri

İletişim Kanunu 1934'ün 326 ncı maddesi sansürü ve ifade özgürlüğüne müdahaleyi yasaklamaktadır. Bununla birlikte, ifade özgürlüğü, mutlak ve sınırsız bir özgürlük olmamakta, bazı sınırlamalara tabi tutulmaktadır[80]. Buna göre ifade özgürlüğü bulunan bir yayıncının uyması gerekli genel ilkeler[81]; Kamu Yararı İlkesi (*The Principle of Public Benefit*), Hakkaniyet İlkesi *(The Fairness Doctrine),* Adayların Faydalanma Hakkı Kuralı *(The Candidate Access Rule)*, Eşit Fırsat Kuralı *(The Equal Opportunity Rule)* İlkeleri'nden oluşmaktadır.

Kamu Yararı İlkesi'ne (*The Principle of Public Benefit*) göre, kamuya ait olan frekansları kullanan yayıncılar, öncelikle kamu yararı amacıyla yayın yapmalıdırlar.

---

79 Y. Giritli İnceoğlu, 2004, s. 74.

80 The FCC and Freedom of Speech, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (07.10.2010).

81 D. R. Pember, (1987)'den aktaran A. Çiftçi, 1999, s. 47-51; A. R. Kaya, 1985, s. 142, 143; Y. Giritli İnceoğlu, 1994, s. 77-80.

Hakkaniyet İlkesi'ne *(The Fairness Doctrine)* göre, yayıncılar, kamuyu ilgilendiren tartışmalı konularda tüm tarafların görüşlerine yer vermeli ve yanlı davranmaktan kaçınmalıdırlar.

Adayların Faydalanma Hakkı Kuralı *(The Candidate Access Rule),* yayıncıların, kamu görevi için yapılacak seçimlerde, yayın istasyonlarını, adaylara, ücret karşılığında kullandırmalarını düzenlemektedir. Kurala göre, yayıncılar, yayın istasyonlarını, adaylar arasında fark gözetmeden kullandırmak durumundadırlar.

Eşit Fırsat Kuralı *(The Equal Opportunity Rule)* ise, kamu görevi için yapılacak seçimlerde, adayların, ekranlarda eşit zamanlarda, eşit imkânlarda kısaca eşit bir biçimde yer almalarını sağlamaya hizmet etmektedir.

Bu genel ilkelerden başka, FCC'nin program türlerine göre uygulanacak yayın ilkeleri de bulunmaktadır. Buna göre bu programlar ve ilkeler şunlardır[82];

2.2.1.1. Radyo ve Televizyon Gazeteciliği

ABD'nin radyo ve televizyon gazeteciliği olarak adlandırılan yayınlarda FCC'nin, asılsız haber *(Hoaxes)* ve haber çarpıtmaya *(news distortion)* ilişkin yasakları bulunmaktadır. Buna göre[83];

Asılsız haberle *(Hoaxes)* ilgili olarak; bir suçla veya felaketle ilgili yayınlanan haberlerde yayınlanan bilginin, yanlış olduğu yayıncı tarafından biliniyorsa, yanlış bilgi önemli kamu zararına neden oluyorsa ve bu yanlış bilgi nedeniyle böylesine önemli bir zarara yol açılacağı önceden tahmin edilebiliyorsa, FCC, yayın kuruluşuna, yayın lisansıyla ilgili yasaklamalar getirmektir[84].

---

[82] Broadcast Programmıng: Law And Polıcy on Specıfic Kinds of Programming, http://transition.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (04.11.2011).

[83] Broadcast Journalism, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (12.10.2010).

[84] Broadcasting False Information, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/falsebroadcast.html (12.10.2010).

Haber çarpıtmayla *(news distortion)* ilgili olarak ise; yayıncıların, olayları aşırı derecede dramatize etmeme, tek taraflı haber ve yorumlarla haberleri kasıtlı olarak tahrif etmeme yayın ilkesi bulunmaktadır. Bununla birlikte FCC, İletişim Kanununa göre, haberin veriliş şekline veya yorumuna karışamamakta; ancak, Federal Kanun düzenlemelerinde yer alan; müstehcenliği, uygunsuzluğu ve kötü dili yasaklayan kuralları bu türden haber ve yorumlara uygulayabilmektedir[85].

2.2.1.2. Siyasi Yayıncılık

İletişim Kanununun 315 inci maddesinde ve FCC'nin kurallarında, yayıncıların, seçim zamanında uyacakları bazı kurallara yer verilmiş bulunmaktadır. Bu kurallar; seçim zamanı, adayların tümünün radyo ve televizyon yayınlarına katılımını sağlayan Erişim Hakkı Kuralı ile, adayların yayınlara katılımında eşit zaman, eşit imkân gibi haklardan yararlanılmasını düzenleyen Eşit Fırsatlar Kuralı'dır[86].

2.2.1.3. Sakıncalı Programlar

Kanunsuzluğu teşvik edici programlar, müstehcen[87], uygunsuz[88] ve bayağı[89] programlar, sakıncalı programlar olarak değerlendirilmektedir. Bu içerikteki programlardan; kanunsuzluğu teşvik edici programlar kolluk kuvvetlerince incelenmektedir. Müstehcen, uygunsuz ve bayağı program içeriklerinin ise FCC

---

85 Complaints About Broadcast Journalizm, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/journalism.html (12.10.2010).

86 Political Broadcasting, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (12.10.2010).

87 Obscene material (müstehcenlik): Müstehcenlik için şu üç unsurun bir arada bulunması gerekmektedir: Çağdaş toplum standartları uygulanarak ortalama bir insan bir bütün olarak yayın içeriğini şehvetli bulmalı, söz konusu içerik, özellikle uygulanacak hukuk tarafından cinsel davranış olarak tanımlanmalı ve içerik, bir bütün olarak edebi, sanatsal ve bilimsel unsurlardan yoksun olmalı.

88 Indecent program (uygunsuz program): Çağdaş toplum standartlarında açıkça cinsellikle ilgili kullanılan, tanımlanan veya betimlenen dil veya materyallerin kullanılması

89 Profane material (bayağı içerik): Programda yer alan içeriğin duyulmasından hem halkın çok sıkıntı duyması hem de programda kullanılan terimlerden cinsel terimlerin çıkartılmasıdır.

düzenlemelerine konu olması mahkeme kararıyla anayasal bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemelere göre; müstehcen içerikte yayınlar hiçbir zaman yapılamaz, uygunsuz ve bayağı yayınların ise; sabah saat 6'dan gece saat 10'a kadar yayınlanması yasaktır[90].

2.2.1.4. Şiddet İçerikli Programlar

Birçok kişinin şiddet içerikli yayınlardan duydukları endişeyi bildirmeleri üzerine ABD Temsilciler Meclisinin 39 üyesinin talebi doğrultusunda, FCC, şiddet programları üzerine bir kamuoyu araştırması yapılması için harekete geçmiştir. Nisan 2007'de Komisyon, hazırladığı raporda; gönüllü yayıncıların, bu türden programları azaltacağı taahhüdünde bulunması önerisi ile, konunun kanunlaşması önerisinde bulunmuştur[91].

2.2.1.5. Program İçeriği İle İlgili Diğer Düzenlemeler

1990 yılında Kongre, Çocukların Televizyon Kanunu'nu (*Children's Television Act* / CTA) çıkartmıştır. Kanun, eğitici ve öğretici çocuk programlarının sürelerinin artırılmasına ilişkin düzenlemelerle, reklam sürelerine ilişkin düzenlemelere yer vermektedir. Söz konusu düzenlemelere göre;

Tüm yayın istasyonları, lisans süresi boyunca, çocukların eğitim ve bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yayınlar yapmak zorundadır. Bu yayınlar; 16 yaş ve altı için düzenli olarak saat 07 - 22 saatleri arasında, haftada en az 3 saat ve program süresi 30 dakikadan az olmamak üzere eğitici ve bilgilendirici programlardan oluşmalıdır.

---

90 Objectionable Programming, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (13.10.2010).

91 Violent Programming, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (13.10.2010).

Reklam yayınları ile ilgili olarak da; 12 yaş ve daha altına yönelik yayınlarda reklamların süresi, hafta sonu bir saatlik yayın içerisinde 10.5 dakikayı ve hafta içi bir saatlik yayın içerisinde 12 dakikayı geçmemelidir[92]. Radyo ve televizyonlarda, sigara, küçük sigara, tütün, dumansız tütün, çiğneme tütününün reklamının yapılması yasaktır. Bununla birlikte sigara aksesuarlarının reklamının yapılması yasak değildir. Kongre'nin ve FCC'nin alkollü içecek reklamını yasaklayan herhangi bir düzenlemesi bulunmamaktadır[93].

Program içeriği ile ilgili bir diğer düzenleme ise, yarışmalarla ilgili olan düzenlemedir. Buna göre; FCC'nin lisans verdiği televizyon ve radyo istasyonları, yayınlayacağı yarışmalarla ilgili tam ve doğru bilgi vermek zorundadır[94].

2.2.2. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar

FCC, yayın içeriği ihlallerine karşı yayıncı kuruluşlara dört farklı yaptırım uygulayabilir. Bunlar[95];

- Uyarı bildirisi
- Para cezası (bir tür "müsadere", giderek yaygınlaşan bir çare)
- Yayın lisansının yeni koşullarda yenilenmesi
- Yayın lisansının tamamen iptali (çok nadir uygulanır.)

FCC'nin yaptırım kararlarını Uygulama Bürosu (*Enforcement Bureau*) uygulamaktadır[96]. Uygulama Bürosu, teknik ve teknik olmayan üzere, iki tür şikâyeti

---

92 Children's Educational Television, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/childtv.html (13.10.2010).

93 Tobacco and Alcohol Advertising, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (14.10.2010).

94 Broadcasting Contests, Lotteries, and Solicitation of Funds http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/contests.html (13.10.2010).

95 Don R. Pember, Clay Calvert, *Mass Media Law,* The McGraw-Hill Companies Higher Education, Newyork, 2007-2008 Edition, s. 684.

96 Enforcement Bureau hakkında bilgi için bkz. http://www.fcc.gov/eb/ (14.10.2010).

değerlendirmekten sorumludur. Birinci tür şikâyetler, müstehcen, uygunsuz, bayağı programlar ve asılsız yayınlar nedeniyle FCC kurallarının ihlali türünden teknik olmayan şikâyetlerdir. İkinci tür şikâyetler ise; izinsiz yayın istasyonu kullanımı, acil uyarı sistem kurallarının ihlali gibi teknik şikâyetlere ilişkindir[97].

Yayın ihlallerine karşı yaptırım uygulanma süreci izleyici şikâyetleri ile başlamaktadır. Şöyle ki; FCC personeli, ihlalin bulunup bulunmadığı yönlerinden değerlendirme yapabilmek için her bir şikâyeti ayrı ayrı değerlendirmekte ve şikâyet bildirisinde şikâyet konusu ile ilgili yeterince bilgi verilip verilmediğini araştırmaktadır. Söz konusu ilk inceleme sonucunda, şikâyetle ilgili yeterince bilgi verilmediğinin anlaşılması durumunda, şikâyetçiden eksik bilgileri tamamlaması ve yeniden şikâyette bulunması istenmektedir. İhlal bulunduğu kanaatine varılması durumunda yayıncı kuruluşa bir bildirim yapılmak suretiyle inceleme başlatılmaktadır. İhlal bulunmadığı kanaatine varılması durumunda ise şikâyetçiye, şikâyetinin reddedildiği bildirilmektedir. Bu durumda şikâyetçinin kararın yeniden gözden geçirilmesini isteme veya yeni bir başvuru olarak FCC'ye (Komisyona) başvurma hakkı bulunmaktadır. Bu başvuru karşısında FCC ihlale konu programın müstehcen, uygunsuz veya bayağı içerikte olduğu kanısına varırsa yayıncı kuruluşa, FCC kurallarının ihlal edildiği ön bulgusunun bulunduğunu gösteren "Sorumluluk Bildirimi" verebilmektedir. Bu ön bulgunun onaylanmasından sonra yayıncı kuruluşun yayın lisans hakları azaltılabilmekte veya yayın lisansı iptal edilebilmektedir[98].

Yayın lisansının iptali edileceği durumlar İletişim Kanunu 1934'ün "İdari Yaptırımlar" başlıklı 312 nci maddesinde sayılmıştır. Buna göre[99];

- Lisans başvurusunun Kanunun 308 nci maddesine[100] aykırı olarak bilerek yanlış bilgilerle yapılması durumunda,

---

[97] Broadcast Complaints, http://www.fcc.gov/eb/bccomplaints/ (16.10.2010).
[98] Obscenity, Indecency and Profanity, http://www.fcc.gov/guides/obscenity-indecency-and-profanity (04.11.2011).
[99] Communication Act 1934, Sec. 312, http://transition.fcc.gov/Reports/1934new.pdf, s.164, (11.11.2011).
[100] Bkz. Sec. 308 Applications for licenses; Conditions in license for foreign communication, http://transition.fcc.gov/Reports/1934new.pdf , s. 146, (11.11.2011).

- Komisyona intikal eden bazı koşulların gerçekleşmesi durumunda,

- Lisansta belirtilen şartların kasten ve tekraren ihlal edilmesi durumunda,

- Bu Kanun hükümleri ile ABD tarafından onaylanmış antlaşma hükümlerinin ve Komisyon düzenlemelerinin kasten ve tekraren ihlali halinde,

- Komisyon tarafından alınan nihai kararların kasten veya tekraren ihlali halinde,

- Birleşmiş Devletler Kodunun 18 nci başlığının 1304[101], 1343[102] ve 1464[103] üncü maddelerinin ihlali durumunda,

yayın lisansı iptal edilir.

- Eğer bir yayın istasyonunun, birbirini izleyen 12 aylık dönem içinde yayın sinyallerinin iletiminde aksama olursa, 12 aylık dönemin sonunda lisans süresi sona erer.

Müstehcen, uygunsuz ve bayağı program içeriklerine yönelik olarak ise, FCC, para cezası, lisans iptali veya lisans yenileme talebinin reddi yaptırımlarını uygulayabilmektedir. Ayrıca söz konusu hukuk ihlali, Federal Bölge Mahkemesi'nde suç olarak değerlendirildiğinde, para cezası ve/veya 2 yıldan az olmamak üzere hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır[104].

Örneğin, FCC, KSJO (FM) San Jose, CA yayın kuruluşunun 25 Ağustos 1999 tarihinde saat 13:15'te yayınladığı "Joke" adlı programda geçen aşağıdaki ifadelerin uygunsuz/müstehcen olduğu gerekçesiyle yayıncı kuruluşa $7,000 para cezası içeren "Sorumluluk Bildirimi" göndermiştir. İhlale konu söz konusu programda şu ifadeler kullanılmıştır: *"Küçük bir kız annesi duş alırken yanına gelir ve göstererek sorar: "Bu ne" Annesi: "Vajinam" der. Küçük kız: "Benim ne zaman olacak" diye sorar. Annesi: "Büyüyünce" der. Küçük kız bu kez babası duş alırken*

[101] Bkz. Sec. 1304. Broadcasting lottery information, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2366209&SIZE=2166&TYPE=TEXT (11.11.2011).

[102] Bkz. Sec. 1343. Fraud by wire, radio, or television, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2385555&SIZE=2122&TYPE=TEXT (11.11.2011).

[103] Bkz. Sec. 1464. Broadcasting obscene language, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2502272&SIZE=1696&TYPE=TEXT (11.11.2011).

[104] Regulation of Obscenity, Indecency and Profanity, http://www.fcc.gov/eb/oip/ (16.10.2010).

yanına gelir ve göstererek sorar: "Baba bu ne?" Baba: "Penisim" diyerek cevap verir. Küçük kız "Benim ne zaman olacak" diye sorar. Babası: ***"Annen işe gider gitmez"*** *diye cevap verir."* FCC, çocukların duyabileceği erken bir saatte yayınlanan söz konusu programda yer alan yukarıda altı çizili cümlenin ensest bir ilişkiye ve çocuklarla cinsel ilişkiye atıfta bulunduğu gerekçesiyle yayın kuruluşunun cezalandırılmasına karar vermiştir[105].

Görüleceği üzere, FCC, izleyicilerin ihlal unsuru bulduğu yayınlarda, Kanunu, etkin bir şekilde uygulamaktadır. Nitekim, FCC, yalnızca 2004 yılında, yüz binlerce şikâyet, ceza değerlendirmesi ve toplamda yaklaşık olarak 8,000,000 $ para cezasını içeren 12 davada harekete geçmiştir. FCC, ayrıca tüm yayın için tek bir ceza teklif etmek yerine, bir yayında her bir uygunsuz söyleyiş için ceza teklif ederek uygulamalarını sertleştirmiştir. Bununla birlikte Komisyon, sansür yasağına ve ifade özgürlüğüne müdahale etmemeye özen göstermektedir. Sonuç her ne olursa olsun, FCC, gelen her şikâyeti 9 ay içerisinde sonuçlandırmaktadır[106].

[105] EB - Obscene, Profane & Indecent Broadcasts: Notices of Apparent Liability, http://transition.fcc.gov/eb/Orders/da002185.html (10.11.2011).

[106] Regulation of Obscenity, Indecency and Profanity, http://www.fcc.gov/eb/oip/ (16.10.2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TELEVİZYON* YAYINCILIĞININ DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ

3.1. Avrupa Birliği'nde Televizyon Yayıncılığı

Dünyada ülke sayısı kadar iletişim sisteminin bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bir ülkenin iletişim sistemi, bir başka ülkenin iletişim sistemi ile genel olarak benzerlik gösterse de ayrıntıya inildiğinde aralarında bazı önemli farklılıkların bulunduğu görülecektir. Bu farklılıklar temelde, o ülkenin politik, ekonomik, coğrafi ve kültürel yapısındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır[107]. Hukuksal düzenlemelerle birbirine yakınlaştırılmaya çalışılan farklı iletişim sistemlerin varlığı bu bölümün konusunu oluşturan Avrupa ülkelerinde de görülecektir.

Batı Avrupa ülkelerinde, önceleri kamu tekelleri ile gerçekleştirilen televizyon yayıncılığı, yayıncılık alanına giriş engellerinin kaldırılması ile 1980'li yıllardan itibaren özel sektörün de yayıncılığa dâhil olduğu, birçok özel kanalın var olduğu karma bir sisteme kavuşmuştur. Bu sayede birçok Avrupa ülkesinde özgürlükçü, çoğulcu, fakat üzerinde devlet denetimi eksik olmayan bir iletişim sistemi kurulmuştur[108].

---

* Bu bölümde yalnızca televizyon yayıncılığının incelenme sebebi, anlatılacak olan Avrupa Birliği düzenlemelerinin yalnızca televizyon yayıncılığı piyasasını hedef alması; radyo yayıncılığı ile ilgili düzenlemeler getirmemesidir. Bununla birlikte, kitlesel medya hizmetlerinin büyük bir bölümü televizyona benzemektedir, ancak bu son yıllarda gelişen (isteğe bağlı medya hizmeti), bilinen klasik televizyon tanımına uymamaktadır. 2007 - Audiovisual Media Services Directive, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/history/historytvwf/index_en.htm (19.10.2010).

107 Cem Pekman, *Televizyonda Özelleşme, Avrupa'da Yayıncılığın Değişim Süreci,* Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1997, s. 4.

108 a.g.e., s. 4; Vedat Çakır, Birol Gülnar, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Televizyon Yayıncılığına Yönelik Düzenlemeler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,Sayı:18, 2007, 207.

Tüm bu gelişmelerin yanında, tüm dünyada olduğu gibi Avrupa'da da teknolojik alt yapı gelişmelerine paralel olarak televizyon yayıncılığında hızla büyük bir değişimin yaşandığı görülmektedir. Elektronik yayıncılığın ekonomik bütünleşmedeki önemini kavrayan Avrupa Birliği, bu dönemde tüm üye ülkelerin uyacağı ortak politikalar belirlemeye başlamıştır[109]. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde televizyon yayıncılığı ile ilgili olarak gerçekleştirilen düzenlemeler, bu düzenlemelerle oluşturulan yayın ilkeleri ve yaptırımlar şöyle açıklanabilir;

3.1.1. Avrupa Birliği'nde Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler

Avrupa Birliği'nin birincil normları olan kurucu antlaşmalarında, Birliğin yayıncılık politikası ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Birliğin yayıncılık politikası, Birliğin diğer ortak politikaları olan; ortak rekabet, ortak sanayi, ortak ticaret politikaları ile telif haklarının korunması ve tüketicilerin korunmasına yönelik kurallar arasında bağlantı kurularak hukuki bir hareket alanına kavuşturulmaya çalışılmıştır[110]. Zira Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın (ATAD)[**] bir kararında[111], yayıncılık alanı, Birliğin temel amacı olan; topluluk içinde her türlü fiziki, teknik ve mali engellerin kaldırılarak; üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlanmasında, bir mal ve hizmet unsuru olarak değerlendirilmiştir[112]. Ancak, söz konusu Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararıyla, yayıncılık politikasına sağlanan bu hukuki alanın, mevzuat açısından yetersiz kalışının anlaşılmasıyla birlikte bu eksikliği

---

109 V. Çakır, B. Gülnar, 2007, s. 209.

110 Arzu Kihtir, "Avrupa Birliği Görsel İşitsel Politikası Bağlamında AB Medya Hukukunun Temel Çerçevesi", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:26, 2006, s. 76.

** 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile, kısa adı ATAD olan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın adı kısa adı ABAD olan Avrupa Birliği Adalet Divanı olarak değiştirilmiştir. Çalışmanın bundan sonra ki kısımlarında ATAD yerine ABAD ifadesi kullanılacaktır.

111 155/73 Saachi, 1974, ECR 1974, 409 ATAD kararı için bkz. Aleksa Andelkovic, "Regulating Audiovisual Media Services in The European Union: On Theory of Low Intensity Constıtutıonalism", *LL.M. Short Thesis Course, Central European University*, 2007, s. 42. http://www.etd.ceu.hu/2007/andjelkovic_aleksa.pdf (17.10.2010).

112 Pars Kutay, Aslı Özçeri, *Avrupa Birliği'nde Medya Hukuku ve Uygulamaları*, Televizyon Yayıncıları Derneği, İstanbul, 2006, s. 16, 17.

gidermek üzere Avrupa Birliği Komisyonu tarafından mevzuat yapma çalışmalarına başlanmıştır[113].

Komisyonun çalışmalarının temel çıkış noktası, yayın faaliyetlerinin Tek Pazarda serbest dolaşımının sağlanmasına yönelik olmuştur. Bu bağlamda, sınır ötesi televizyon yayınlarındaki kısıtlamaların kaldırılması temelinde, tüketicinin korunması ile televizyon ve sinema eserlerinin desteklenmesi hedefleri çerçevesinde ortak bir düzenleme gerçekleştirilmiştir[114].

Bu yönde yapılan ilk çalışma, 1984 yılında yayınlanan, ortak bir pazarın kurulmasına ilişkin yeşil kitaptır[115]. Daha sonra direktifler[***] yoluyla gerçekleştirilen düzenlemeler, bu temel üzerine kurulmuştur. Bu direktifler; Avrupa Birliği'nin televizyon programları yayıncılığı ile ilgili olan, analog yayınların üye devletler arasında serbestçe dolaşımını ve yayınlar ile ilgili kuralların tüm üye ülkelerde yeknesaklaşmasını sağlayan 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi ile, üye devletlerin sayısal yayınlarını düzenleyen 95/47 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (İleri Televizyon Standartları Direktifi)'dir. Televizyon yayınları ile ilgili bir diğer düzenleme ise Avrupa Konseyi[116] tarafından çalışması başlatılan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesidir[117]. Bu düzenlemeler ve düzenlemelerde yapılan değişiklikler şöyledir:

3.1.1.1. 97/36 EC ve 2007/65 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifleri Değişiklikleriyle Değişik 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi

---

113 A. Kihtir, 2006, s. 76.
114 A. Kihtir, 2006, s. 76.
115 C. Pekman, 1997, s. 104.
*** Avrupa Birliği Hukukunun ikincil normlarından olan direktifler hakkında aşağıda" Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinde Yayın İlkelerine Karşı Uygulanacak Yaptırımlar" başlığı altında ayrıntılı bilgi verilecektir.
116 Avrupa ülkeleri arasında ekonomik, kültürel, sosyal, bilimsel, hukuksal ve idari alanlarda işbirliğini amaçlayan uluslar arası örgüt.
117 C. Pekman, 1997, s. 104-108; P. Kutay, A. Özçeri, 2006, s. 30.

Tek Avrupa Televizyon Yayıncılığı Piyasası'nın omurgasını ve AB medya sektörünün kanuni çerçevesini oluşturan, 3 Ekim 1989 tarih ve 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi[118], televizyon yayıncılığı konusunda Avrupa Birliği üyesi devletlerinin kanun, yönetmelik ve idari kurallarında yer alan hükümlerinin koordinasyonunu sağlayan başlıca düzenlemedir[119].

Direktif, sektörde yaşanan hızlı değişim karşısında, yürürlüğe girdiğinden bu yana, 1997 yılında 97/36 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi[120] ve 2007 yılında 2007/65 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi[121] (Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi / *Audiovisual Media Services's Directive*) ile iki defa değişikliğe uğramıştır. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi, 18 Aralık 2007 tarihli Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayımlanarak bir gün sonra, 19 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Düzenlemeye göre, üye ülkeler bu yeni düzenlemeleri 19 Aralık 2009 tarihine kadar ulusal hukuklarına aktarmak zorundadırlar[122]. Direktif'in düzenlenmiş şekli (*codified version*) 15 Nisan 2010 tarihli Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır[123]. Direktif hükümlerinin anlatıldığı çalışmanın devam eden kısımlarında, söz konusu hükümler Direktif'in düzenlenmiş bu şekli üzerinden anlatılacaktır.

---

118 Council Directive 89/552/EEC of 3 October 1989 on the coordination of certain provisions laid down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 298, 17.10.1989, p. 23-30), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0552:EN:HTML (18.10.2010).

119 A. Kihtir, 2006, s. 84; P. Kutay, A. Özçeri, 2006, s. 30.

120 Directive 97/36/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 202, 30.7.1997, p. 60–70), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0036:EN:HTML (18.10.2010).

121 Directive 2007/65/EC of The European Parliament And of The Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 332, 18.12.2007, p. 27) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF (18.10.2010).

122 2007- Audiovisual Media Services Directive, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/history/historytvwf/index_en.htm (19.10.2010).

123 Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) (OJ L 95, 15.04.2010, p. 1-24), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010L0013:EN:NOT (21.10.2010).

3.1.1.2. 95/47 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (İleri Televizyon Standartları Direktifi)

95/47 EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi[124] Avrupa Birliği'nin televizyon programları yayıncılığı ve yapımcılığı ile ilgili faaliyetlerini düzenleyen bir direktiftir. Söz konusu Direktif, yayıncılıkta yeni bir dönem olarak kabul edilen sayısal yayıncılıkta kullanılan iletim teknolojileri ve şifreleme teknikleri piyasasının gelişmesi için, üye devletlere ve televizyon yayıncılarına çeşitli yükümlülükler getirmektedir[125]. Bundan başka, Direktif, karasal televizyon hizmetlerinin, gelecekte tümüyle sayısal olacağını belirtmektedir[126].

3.1.1.3. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi

3 Ekim 1989 tarih ve 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi, henüz taslak halinde iken ve bu taslağın tartışmaya açılmasının ardından, düzenlemelere tepkiler gelmeye başlamıştır. Avrupa kamu yayın kuruluşlarının örgütü olan Avrupa Yayın Birliği *(European Broadcasting Union / EBU),* ticari anlayışın ön plan çıkarılması ve dolayısıyla Avrupa Birliğini birleştiren kültürel kimliğin bu yeni anlayışla göz ardı edileceği kaygılarıyla, Direktif'e tepki göstermiştir[127]. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, büyük ölçüde Avrupa Topluluğunun bu girişiminden rahatsız olan kamu hizmeti yayıncıları ve EBU tarafından, Avrupa Konseyi nezdinde yaratılan bir girişimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır[128].

---

124 Directive 95/47/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the use of standards for the transmission of television signals (OJ L 281, 23.11.1995, p. 51-54), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0047:en:NOT (23.10.2010).

125 A. Kihtir, 2006, s. 87, 88.

126 Dünyada Sayısal Yayıncılık, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/icerikgoster.aspx?icerik_id=fbb0a4ec-3304-4965-9924-67c46647ac44 (23.10.2010).

127 I., Schwartz (1985), *The Policy of the Commission of the Europen Communicaties with Respect to Broadcasting*'den ve A., Scharf (1986), *The National Broadcaster in the Community- Its Role and Contribution*'den aktaran, C. Pekman, 1997, s. 106, 107.

128 M., Hırsch (1987), *To Council or to Commission*'den aktaran, C. Pekman, 1997, s. 108.

Uluslar arası bir sözleşme olan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (*European Convention on Transfrontier Television*)[129], 5 Mayıs 1989 tarihinde Avrupa Konseyi'nde kabul edilerek 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi'nden 5 ay önce Avrupa Konseyi'ne üye devletler ile Avrupa Kültür Sözleşmesi'ne taraf olan devletlere imzaya açılmış[130] ve 1 Mayıs 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir[131].

Sözleşmenin Önsöz'ünde de belirtildiği üzere, sözleşmenin amacı, televizyon yayınları ile ilgili olarak bilgi ve düşüncenin, sözleşmede belirlenen ortak kurallar çerçevesinde, sözleşmeye taraf ülkeler arasında özgürce akışını sağlamaktır[132].

Yalnızca Avrupa Birliği'ne üye ülkelere uygulanan 89/552 EEC sayılı Konsey Direktifi ile Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ve Avrupa Kültür Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerin imzaladığı Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi hükümleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanan iki başlılığın ortadan kaldırılması amacıyla, 1997 yılında karşılıklı görüşmeler sonucunda Direktif ve Sözleşme hükümleri birbiriyle uyumlaştırılmıştır[133].

---

129 European Convention on Transfrontier Television, http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/132.htm (24.10.2010).

130 "*Hâlihazırda Sözleşmeye taraf olan ülkeler Avusturya, Bulgaristan, Kıbrıs, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Macaristan, İtalya, Letonya, Liechnstein, Malta, Norveç, Polonya, San Marino, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsviçre, Türkiye, İngiltere, Vatikan. Gözlemci sıfatıyla katılan ülkeler Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Belçika, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Gürcistan, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Moldova, Monako, Hollanda, Portekiz, Romanya, Rus Federasyonu, İsveç, Makedonya Cumhuriyeti, Ukrayna ve Avrupa Birliği'dir."* Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (*European Convention on Transfrontier Television*), http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=6ac52c35-c1e4-4c7f-9768-53b851dd1cae (24.10.2010).

131 A. Aysel, 2006, s. 171.

132 Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, (European Convention on Transfrontier Television), http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=6ac52c35-c1e4-4c7f-9768-53b851dd1cae (24.10.2010).

133 Onur Kuzu, *Avrupa Birliği'nin Görsel - İşitsel Politikalarının Belirlenmesinde ABD ile Rekabet Edebilme Düşüncesinin Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, İstanbul.

3.1.2. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinde Yayın İlkeleri

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi, teknolojik gelişmelerle ilgili kuralları geliştirmek, gelişmekte olan görsel işitsel medya alanı için oyun alanı yaratmak, kültürel çeşitliliği korumak, çocukları ve alıcıları korumak, medya çoğulculuğunu korumak, ırksal ve dinsel nefretle mücadele etmek ve ulusal medya düzenleyicilerinin bağımsızlığını garanti etmek amacıyla oluşturulmuştur[134].

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi'nde; Genel hükümler ile kin ve nefreti kışkırtma yasağı, engelliler için erişilebilirlik, yargı yetkisi, önemli olaylar, programların dağıtımının ve üretiminin desteklenmesi, ticari iletişim ve küçüklerin korunması alanları düzenlenmektedir[135].

Görsel işitsel medya hizmetlerine uygulanacak hükümler; görsel işitsel medya hizmetlerine[136] uygulanacak hükümler ile isteğe bağlı görsel işitsel medya hizmetlerine[137] uygulanacak hükümler olarak ikiye ayrılmaktadır. Direktif'te yer alan yayın ilkeleri, öncelikle bu genel ayrım üzerinden, daha sonra ise, ticari iletişim ve küçüklerin korunması ile ilgili ilkeler üzerinden anlatılacaktır.

3.1.2.1. Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Uygulanabilecek Hükümler

---

134 Goals of EU coordination, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/tvwf/index_en.htm (19.10.2010).

135 Areas of EU coordination, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/tvwf/index_en.htm (19.10.2010).

136 *"Görsel İşitsel Medya Hizmetleri: Medya hizmet sağlayıcısının editoryal sorumluluğu altında olan ve temel amacı kamunun genelini bilgilendirmek, eğlendirmek ve eğitmek için 2002/21/EC sayılı Yönergenin 2(a) maddesinin anlamı çerçevesinde elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sağlamak olan ve Kurucu Antlaşmanın 49 ve 50. maddelerinde tanımlanan bir hizmet anlamına gelmektedir. Bu tür bir görsel - işitsel medya hizmeti, Yönergenin (e) bendinde tanımlanan bir televizyon yayını veya bu maddenin (g) bendinde tanımlanan isteğe bağlı bir görsel işitsel hizmet ve/veya görsel işitsel ticari iletişim anlamına gelmektedir."* (Tanımlar Madde 1).

137 *"İsteğe Bağlı Görsel İşitsel Medya Hizmeti: (bir başka deyişle program akışsız görsel işitsel medya hizmeti) programların kullanıcının seçtiği bir zamanda ve medya hizmet sağlayıcısı tarafından seçilen program kataloğuna bağlı olarak münferit isteği üzerine izlenmesi amacıyla medya hizmet sağlayıcısı tarafından sunulan bir görsel işitsel medya hizmeti anlamına gelir."* (Tanımlar Madde 1).

Direktif'in III. Bölümünde 5 ve 11 inci maddeler arasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre; üye devletler, kendi yargı yetkileri[138] altındaki medya hizmet sağlayıcılar tarafından sağlanan görsel işitsel medya hizmetlerinin, uygun araçlarla, ırk, cinsiyet, din veya milliyete dayalı nefret, kışkırtma içermemesini güvence altına alacaklardır. Bundan başka, üye devletlerin, görme ve işitme engelli kişilerin medya hizmetlerine erişimini sağlamayı teşvik etmek ile sinematografik eserleri, hak sahibi ile anlaşılan süreler dışında yayınlamamayı güvence altına alma yükümlülükleri bulunmaktadır.

3.1.2.2. İsteğe Bağlı Görsel İşitsel Medya Hizmetlerine Uygulanabilecek Hükümler

Direktif'in IV. Bölümünde 12 ve 13 üncü maddelerde düzenlenmiştir. Buna göre; üye devletler, kendi yargı yetkileri altındaki medya hizmet sağlayıcıları tarafından sağlanan isteğe bağlı görsel işitsel medya hizmetlerinden; küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimlerini ciddi şekilde olumsuz yönde etkileyebilecek olanları, küçüklerin normal olarak duyamayacakları veya göremeyecekleri bir şekilde yayınlanmasını güvence altına almak için uygun önlemler alacaklardır.

3.1.2.3. Görsel İşitsel Ticari İletişimle İlgili Düzenlemeler

Direktif'in Tanımlar bölümünde de tanımlandığı üzere, görsel işitsel ticari iletişim ile ilgili düzenlemeler, görsel işitsel ticari iletişim şekillerinin yanı sıra, televizyon reklamları, program desteklemesi, tele alışveriş ve ürün yerleştirmeyi kapsamaktadır[139]. Ticari iletişim, görsel işitsel medya hizmetlerine uygulanabilecek

---

138 Yargı yetkisi, Direktifin 2 nci maddesinde düzenlenmiştir.

139 *"Görsel İşitsel Ticari İletişim: Ekonomik bir faaliyette bulunan özel veya tüzel bir kişinin, mal, hizmet veya imajını, doğrudan veya dolaylı olarak, tanıtmak amacıyla tasarlanmış sesli veya sessiz görüntüler anlamına gelir. Bu tür görüntüler, bir ücret veya benzeri bir karşılıkla ya da öz*

hükümler arasında 9 uncu maddede düzenlenmekte iken; televizyon reklamı ve tele alışveriş VII. Bölümde 19 ve 26 ncı maddeler arasında düzenlenmiştir. Söz konusu 9 uncu maddeye göre;

Üye Devletler, yargı yetkileri altındaki medya hizmet sağlayıcıları tarafından sağlanan görsel işitsel ticari iletişimin; kolayca ayırt edilebilir olmasını, insan onuruna saygı vermemesini, cinsiyet, ırk veya etnik orijin, milliyet, din veya inanç, bedensel engellilik, yaş ve cinsel tercihlere dayalı herhangi bir ayrımcılığı içermemesini, sağlık, güvenlik ya da çevrenin korunmasına zarar verecek herhangi bir davranışı teşvik etmemesini güvence altına alacaklardır. Bundan başka aynı maddenin bir başka düzenlemesine göre; sigara ve diğer tütün ürünlerinin her türlü görsel işitsel ticari iletişimi yasaktır. Alkollü içecekler için yapılan görsel işitsel ticari iletişimler, özellikle çocukları hedef almamalı ve bu tür içeceklerin aşırı tüketimi teşvik edilmemelidir. Görsel işitsel ticari iletişim çocuklarda fiziksel veya ahlaki zarara neden olmamalıdır. Çocukların deneyimsizlikleri veya saflıkları istismar edilerek, çocuklar, bir ürün veya hizmeti satın alma veya kiralamaya doğrudan yönlendirilmemelidir. Çocuklar, reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye teşvik edilmemeli, reklamlar yoluyla çocukların, ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güven istismar edilmemeli veya sebepsiz olarak çocuklar tehlikeli durumlarda göstermemelidir.

Direktif'in Televizyon reklamı ve tele alışveriş başlıklı VII. Bölümünde ise, hem reklamlar ve tele alışverişin içeriğine, hem de niceliğine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. İçerik düzenlemelerine göre[140]; televizyon reklamı ve tele alışveriş, editoryal içerikten kolayca ayırt edilebilir ve tanınabilir olmalıdır. Alkollü içeceklerin reklam ve tele alışverişlerinde; özellikle küçük çocuklar hedef alınmamalı, bu içecekleri tüketen küçükler gösterilmemelidir. Alkol tüketimi ile fiziksel performans geliştirilmesi ya da araba kullanımı arasında bağlantı

---

tanıtım amacıyla bir programla birlikte ya da bir program içine yerleştirilerek verilir. Görsel işitsel ticari iletişim şekilleri diğerlerinin yanı sıra televizyon reklamları, program desteklemesi, tele alışveriş ve ürün yerleştirmeyi kapsar." (Tanımlar Madde 1).

[140] bkz. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nin 19 ve 22 nci maddeleri.

kurulmamalıdır. Alkol tüketiminin sosyal ya da cinsel başarıya katkıda bulunduğu izlenimi yaratılmamalıdır. Alkolün tedavi edici niteliklere sahip olduğu, uyarıcı, yatıştırıcı ya da kişisel çatışmaların çözümüne yönelik bir yöntem olduğu ileri sürülmemelidir. Alkolün aşırı tüketimi teşvik edilmemeli, alkolden kaçınmayı olumsuz yönde etkileyecek yayınlar yapılmamalıdır. Niceliğe ilişkin düzenlemelere göre ise[141]; üye devletler, reklam ve tele alışverişin program içine yerleştirilmesi durumunda, reklam ve tele alışveriş sürelerinin, programın bütünlüğüne ve hak sahiplerinin haklarına zarar verilmemesini temin edeceklerdir. Buna göre; televizyon için yapılan filmler (film serileri, diziler, belgeseller dışında), sinematografik eserler ve haber programları, en az 30 dakikalık yayın süresinde bir kez reklamla kesilebilir. Çocuk programları, 30 dakikadan fazla olması durumunda bir kez reklam veya tele alışverişle kesilebilir. Dinî törenler hiçbir şekilde reklam veya tele alışverişle kesilemez. Saat başından saat başına bir saatlik zaman dilimi içerisinde reklam ve tele alışveriş oranı % 20'yi geçemez.

3.1.2.4. Küçüklerin Korunması İle ilgili Düzenlemeler

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi, 27 nci maddesinde Televizyon Yayıncılığında Küçüklerin Korunması'nı özel olarak düzenlemiştir. Buna göre; üye devletler, yargı yetkileri altındaki televizyon yayıncılarının yayınlarında, küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimlerine ciddi şekilde zarar verebilecek, özellikle pornografi veya ölçüsüz şiddet içeren programlara yer vermemelerini sağlayan uygun önlemler alacaklardır. Bu önlemler, yayın zamanını seçerek veya teknik bir önlem kullanarak, çocukların, söz konusu yayını görmelerine veya duymalarına engel olacak şekilde olacaktır. Bununla birlikte küçüklerin, fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimlerini etkilemesi muhtemel diğer programlara da bu önlemler uygulanacaktır. Bu türden programların şifresiz yayınlanması durumunda ise, üye devletler, yayınlanacak programdan önce sesli bir uyarının yapılmasını ya da yayın süresince ekranda görsel bir işaretle gerekli uyarının yapılmasını sağlayacaktır.

[141] bkz. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nin 20, 23 ve 24 üncü maddeleri.

3.1.3. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi'nde Yayın İlkelerinin İhlallerine Karşı Uygulanacak Yaptırımlar

Direktifin 2, 3 ve 4 üncü maddeleri, Birliğe üye devletlerden her bir üye devletin, kendi yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcısı tarafından iletilen görsel işitsel medya hizmetlerinin, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinde yer alan hükümlere uyumunu temin edecek önlemleri Komisyona ve üye devlete bildirmek şartıyla alabileceğini düzenlemektedir. Söz konusu önlemlere göre; bir üye devlet, yargı yetkisi altındaki bir yayıncının yayınları ile ilgili olarak ilgili devlet ile temas kurabilmekte, genel kamu yararına uyulması konusunda talepte bulunabilmekte ve ayrıca olayın incelenmesi için Temas Komitesine davette bulunabilmektedir. Söz konusu önlemlerin Birlik Hukukuna uygunluğuna Komisyon karar verecektir. Bundan başka, üye devletler, kendi hukuk sistemlerinin izin verdiği ölçüde ulusal düzeyde ortak ve/veya öz-denetim rejimlerini teşvik edeceklerdir[142].

Üye bir ülkenin Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifine uymaması durumunda uygulanacak hükümler yukarıda anlatıldığı gibi iken, bundan başka söz konusu düzenlemenin bir direktif düzenlemesi olmasına bağlanan bazı sonuçlar da bulunmaktadır. Şöyle ki; Avrupa Birliği üyesi ülkeler, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ile getirilen kuralları ulusal hukuklarına aktarmakla ve bu kurallara uymakla yükümlüdürler. Söz konusu kuralların iç hukuka aktarılma zorunluluğu Direktifin hukuksal özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Bilindiği üzere, Avrupa Birliği Hukukunun kaynakları, birincil hukuk normları ve ikincil hukuk normlarından oluşmaktadır. Birincil hukuk normları,

---

[142] Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi 2, 3 ve 4 üncü maddeleri için bkz. Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) (OJ L 95, 15.04.2010, p. 1-24), http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010L0013:EN:NOT (05.12.2010).

Topluluk Kurucu Antlaşmalarından[143]; ikincil hukuk normları ise, Birlik Organlarının, Kurucu Antlaşmalardan aldıkları yetki ile Birliğin amaçları doğrultusunda yaptıkları, tüzük, direktif, kararlar ile Avrupa Birliği Adalet Divanının tavsiye ve görüşlerinden oluşmaktadır[144].

Avrupa Birliği Hukukunun ikincil hukuk kaynağı olan direktifler, Avrupa Parlamentosu ile birlikte Avrupa Konseyi veya yalnızca Avrupa Komisyonu tarafından çıkartılan hukuki metinlerdir. Direktiflerin temel amacı, Birlik Üyesi Devletlerin mevzuatlarını birbirine yakınlaştırarak ülkeler arası farklı düzenlemeleri paralel hale getirmektir[145].

Direktifin bir üye devlette uygulanabilmesi için, üye devlet, kendi ulusal hukukunda düzenleme yapmak ve direktifi iç hukukuna aktarmak zorundadır. Üye devlet, yapacağı bu düzenlemenin şeklinde serbesttir, nitekim üye devlet, bu düzenlemeyi, kanun şeklinde de yapabilir, tüzük veya yönetmelik ya da başka bir şekilde de gerçekleştirebilir. Direktifin bu şekillerden biri ile ulusal hukuka aktarılmaması ya da geç aktarılması durumunda, Avrupa Birliği vatandaşlarının kendi ulusal mahkemelerine müracaat etme hakları vardır[146].

Direktifler, tüm üye devletler için bağlayıcıdır, ancak direktifler, Avrupa Birliği Vatandaşları üzerinde doğrudan uygulanabilme kabiliyetine sahip değildir. Direktifler ile hedef alınan muhataplar, yalnızca üye devletler olup; direktifle, gerçek veya tüzel kişiler muhatap alınmamaktadır. Daha açık bir söyleyişle, direktifi

---

143 1951 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması, 1957 tarihli Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması, 1957 tarihli Avrupa Atom Enerjisi Antlaşması ile bu antlaşmalara değişiklik getiren; 1965 tarihli Füzyon Antlaşması, 1970 ve 1975 tarihli Bütçe Antlaşmaları, 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi, Yeni Üyelerin Kabulüne Dair Antlaşmalar, 1992 tarihli Avrupa Birliği Antlaşması, 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması, 2001 tarihli Nice Antlaşması, 2007 tarihli Lizbon Antlaşması.

144 Mehmet Emin Akgül, *Avrupa Birliği Adalet Divanının Yargı Yetkisi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 40-44.

145 Avrupa Topluluğu (Birliği) Hukukunun Kaynakları: İkincil Mevzuat, http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/abhkayn.pdf (16.10.2010).

146 M. E. Akgül, 2008, s. 42, 43.

uygulamayan üye devletlere müeyyide uygulanabilecek, bunun dışında kalan kişilere müeyyide uygulanmayacaktır[147].

Tüm bu açıklamalardan görüleceği üzere, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi, tüm AB üyesi ülkeler için bağlayıcı olup; daha evvel de ifade edildiği üzere, üye ülkenin bu direktifi kendi iç hukukuna aktarma ve uygulama zorunluluğu bulunmaktadır.

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifini iç hukukuna aktarmayan veya geç aktaran bir üye devlet vatandaşının, kendi ulusal mahkemesinden, Direktifi iç hukuka aktarmayı talep etme hakkı bulunmaktadır. ABAD, direktifi belirlenen sürede iç hukukuna aktarmayan ülkenin, süre dolduktan sonra direktifin doğrudan uygulanması ile karşı karşıya kalacağına ve direktifin iç hukukta doğrudan etki doğuracağına karar vermiştir. Ayrıca bu durum, doğrudan etki dışında, muhatap devlet için tazminat yükümlülüğünü de doğurabilecektir[148].

Direktifi uygulamayan üye devlet hakkında ise; Avrupa Toplulukları Antlaşması) ATA'nın 226 ncı maddesine göre[149] , Avrupa Komisyonu; ATA'nın 227 nci maddesine göre[150] de, üye devletlerden her biri; önce Avrupa Komisyona

---

147 Şebnem Akipek, *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi*, Seçkin Yayınları, Ankara, 1999, s. 148-149; Tamer İnal, *Açıklamalı- İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku-Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında*, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s. 18-21.

148 Enver Bozkurt ve diğerleri, *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2006, s. 156-158.

149 ATA 226. mad. "*Komisyon, bir üye devletin bu antlaşma gereğince üzerine düşen yükümlülüklerden birini yerine getirmediği kanısına varırsa, o devlete kendi görüşlerini sunma imkânı tanıdıktan sonra, bu konuda gerekçeli görüşünü bildirir. İlgili Devlet, Komisyon tarafından belirlenen süre içinde bu görüşe uymazsa, Komisyon Adalet Divanına başvurabilir*." Enver Bozkurt ve diğerleri, *Avrupa Birliği Temel Mevzuatı*, Asil Yayınları, Ankara, 2008, s. 428.

150 ATA 227. Mad. "*Üye devletlerden her biri, diğer bir üye devletin bu antlaşma gereğince kendisine düşen yükümlülüklerden birini yerine getirmediği kanısına varırsa Adalet Divanına başvurabilir. Bir üye devlet, bu Antlaşma gereğince üzerine düşen yükümlülükleri ihlal ettiği iddiasıyla diğer bir üye devlete karşı dava açmadan önce Komisyona başvurmak zorundadır. Komisyon, ilgili devletlere iddia ve savunmalarını yazılı ve sözlü olarak karşılıklı sunma imkânı verdikten sonra gerekçeli görüşünü bildirir. Komisyon başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde görüşünü bildirmezse, bu görüşün bulunmaması Adalet Divanına dava açılmasına engel olmaz.*" Enver Bozkurt ve diğerleri, 2008, s. 429.

başvurmak şartıyla ABAD'a dava açabilecektir. Üye devlet, ABAD kararının gereğini yerine getirmezse, hakkında para cezasına hükmedilebilecektir[151].

Avrupa Birliği Hukukunda kurallar ve uygulanacak yaptırımlar bu şekilde iken, önemli ifade edilmelidir ki; üye bir devlet, ulusal hukukuna bu kuralları aktarmakla birlikte, kendi hukukunda Direktifte yer alan kurallardan daha katı kurallar öngörebilir. Aşağıda AB üyesi İngiltere ve Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığı incelenirken, ulusal hukuk düzenlemeleri ile, Birlik Hukuku Düzenlemelerinden daha katı kurallar getirilebileceği görülecektir.

3.2. İngiltere'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlenmeler, Düzenleyici Yapı ve Denetim

İngiltere'nin radyo ve televizyon yayıncılığının inceleneceği bu başlık altında, İngiltere'de radyo ve televizyon yayıncılığı anlatıldıktan sonra, sırasıyla, İngiltere'nin radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili hukuki düzenlemeleri, düzenleyici kurumu, yayın ilkeleri, yayın ilkelerine karşı yaptırımlar anlatılacaktır.

3.2.1. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı

İngiltere'nin yayıncılık politikası, bir gelenek olarak uzlaşmalı yollu görüşmeler ve seçkinler arasında gerçekleşen danışmalarla oluşmuştur. Bir başka deyişle, İngiltere yayıncılık alanına her daim geleneksel politikalar hakim olmuştur. Örneğin, 1922 yılında, radyo alıcı cihazları üretmek amacıyla meydana getirilmiş bir İngiliz yayın şirketinin devamı olan İngiliz kamu hizmeti yayın kurumu BBC *(British Broadcasting Corporation)*, 1 Ocak 1927 tarihinde Kraliyet Beratı *(Royal Charter)* ile kurulmuştur ve bir gelenek olarak, BBC'nin kuruluşundan bu yana parlamentodan

[151] M. E. Akgül, 2008, s. 109-121.

ve hükümetten gelecek siyasi baskılara karşı mesafeli olmasına özen gösterilmiştir[152]. Dünyada birçok ülkenin yayıncılık düzenlemelerine örnek olmuş, siyasi iktidarın etkisinden uzak, özerk bir kamu kurumu olarak yıllardan beri bu tutumunu ve duruşunu değiştirmeyen BBC'yi ve diğer kamu ve özel kanalları anlatmaya geçmeden önce İngiltere'nin radyo ve televizyon yayıncılığının doğuşundan bahsetmek yararlı olacaktır[153].

İngiltere'de radyo ve televizyon yayıncılığı, kamu hizmeti yayın kuruluşları ve özel yayın kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir. Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İngiltere'de de düzenli yayıncılık hareketleri ticari çıkarların ön plana çıkmasıyla ortaya çıkmıştır. Önceleri İrlanda'da daha sonra Chelmsford'ta deneme niteliğinde radyo istasyonları kuran Marconi[154] adında bir şirketin radyosunun ilk dinleyicileri denizciler ve radyo amatörleri olmuştur. Zaman içerisinde dinleyicilerin, yayınların kötü olduğu yönünde ki şikâyetleri, Marconi şirketine verilen ruhsatın iptal edilmesine neden olmuştur. Ancak, yayıncılıkta yaşanan bu olumsuz durum, yayıncılığın gelişerek devam etmesini önleyememiştir. Zira, 1921 yılının Aralık ayında, 60 telsiz derneği Posta İdaresine başvurarak, yayıncılık yapmak için kapasitesi düşük olan şirketlere ruhsat verilmemesi yönündeki Telsiz İdaresi Kararına karşı çıktıklarını bildirmişlerdir. Bu başvurunun sonucunda Posta Genel Müdürü, hem Marconi şirketinin iptal edilen ruhsatını yenilemiş hem de diğer şirketlere deneme niteliğinde yayın yapma izni vermiştir. Bu sayede İngiltere'de ki özel yayıncılık kapasitesinin, ABD'de ki özel yayıncılık kapasitesine benzer nitelikte olduğu gözlemlenmiştir. Ancak İngiliz yetkilileri, küçük girişimlerin yayıncılık faaliyetlerinden ziyade; büyük yayın şirketlerinin bu alanda faaliyet göstermelerini istemiştir. İngiliz yetkililerin bu yöndeki görüşleri, tartışmalar sonucunda 1922 yılının Aralık ayında kabul görmüş ve Britanya Yayıncılık Şirketi kurularak 18 Ocak 1923 tarihinde sekiz yayın istasyonu işletmek için izin almıştır. Şirketin faaliyete geçmesi ile bazı sorunlar da kendisini göstermiştir. Örneğin; şirketin tekel biçimde faaliyet göstermesi, halkı ve parlamentoyu rahatsız etmiş, hatta

---

152 B. Çaplı, 2001, s. 57, 58.
153 J. Sarmaşık, 1993, s. 28.
154 Guglielmo Marconi, telsiz ve radyonun mucidi İtalyan bilgin, ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.biyografi.info/kisi/guglielmo-marconi (19.09.2010).

bazı çevrelerce şirketinin ruhsatının geçersiz olduğu - Posta Genel Müdürünün ruhsat yetkisi olmadığından - bile tartışma konusu olmuştur. Bundan başka, radyo yayıncılığı yapan bu şirketin yazılı basın ile arasında üstünlük problemi, bazı uyuşmazlıkları da ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yazılı basın, haberleşme alanında radyolardan üstün olduğunu ve bu üstünlüğünü devam ettirmek istediğini ön plan çıkarmıştır. Bu çatışma karşısında, Posta Genel Müdürü, düzenleme yetkisini kullanmakta zorluklarla karşılaşmıştır[155]. Britanya Yayıncılık Şirketi'nin yayıncılık faaliyetlerinden sonra İngiltere'de şu üç yayın ilkesinin açığa çıktığı görülmektedir: Bu ilkelerden birincisi, radyo yayıncılığı kamuyu ilgilendiren bir iştir ve Devletin bu alana müdahale ederek düzenleme yapması kaçınılmazdır. İkincisi, bu düzenlemeyi yapmakla yetkili kişi Posta Genel Müdürüdür. Üçüncüsü ise, bütün alıcıların ve vericilerin lisansa bağlanması şarttır[156]. Nitekim o yıllarda Posta Genel Müdürlüğü de aynı sonuçlara varmış olacaktır ki, bu konuları incelemek üzere bir komite oluşturulmuştur. Söz konusu komitenin çok sayıda toplantıdan sonra yazdığı raporda; yayıncılığın geniş bir devlet denetiminde yapılması gereken bir faaliyet olduğu, bu denetimin ancak kurumsal bir yapı ile yapılmasının zorunlu olduğu, bu kurumun yönetimine de Parlamentoya karşı sorumlu bir bakanın getirilmesinin uygun olacağı tespitlerine yer verilmiştir. Komite'nin hazırladığı önerilerinin çoğunluğunun Hükümet tarafından kabul edilmesiyle, İngiltere'nin yayıncılığında yeni gelişmeler ortaya çıkmıştır. Örneğin; radyo alıcılarının sayısı 2 yıl gibi kısa bir süre içerisinde bir milyondan bir buçuk milyona, yayın istasyonlarının sayısı da 9'a çıkmıştır. Halkın % 90'ı gibi büyük bir kesiminin bir radyoya sahip olabileceği anlaşılmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, Britanya Yayıncılık Şirketi'nin tekel durumunun devam etmesi şikâyetleri artırmıştır. Durumun değerlendirilmesi için 14 Temmuz 1926 tarihinde Crawford Komitesi kurulmuştur. Komite, raporunda, tekelin devam etmesini ancak bu tekelin kamu yararını gözeterek yayın yapacak bir kamu kurumuna tanınmasını ifade etmiştir. Komitenin bu önerisi üzerine, siyasi etkilerden uzak olması için Kraliyet Beratıyla Britanya Yayıncılık Kurumu (*British Broadcasting Corporation* / BBC) kurulmuştur[157].

---

155 J. Sarmaşık, 1993, s. 28-30.

156 Walter Emery (1969), *National and International Systems of Broadcasting*'den aktaran J. Sarmaşık, 1993, s. 30.

157 J. Sarmaşık, 1993, s. 31, 32.

Aşağıda, İngiltere'nin kamu hizmeti yayıncılığı ve özel yayıncılık yapan yayın kuruluşlarına yönelik bilgiler verilecektir.

3.2.1.1. Kamu Hizmeti Yayıncılığı: BBC, IBA

İngiltere'de radyo ve televizyon yayıncılığı, kamu hizmetini Parlamento aracılığıyla kişilere götürme geleneği üzerine kurulmuştur. BBC (*British Broadcasting Corporation)* ve IBA (*Independent Broadcasting Authority*) İngiltere'deki kamu hizmeti yayıncılığını gerçekleştirmek üzere kurulan kuruluşlardır[158].

BBC, dünyanın en geniş yayın organizasyonudur. Misyonu; eğlendirici bilgilendirici ve eğitici programlarla insan yaşamını zenginleştirmektir. Kamu hizmeti yayıncısı olan BBC, İngiliz haneleri tarafından ödenen lisans ücretleriyle finanse edilmektedir. BBC, bu lisans ücretlerini; 8 ulusal TV kanalı ve bölgesel programlarda, 10 ulusal ve 40 yerel radyo istasyonunda ve kapsamlı bir web sitesi için kullanmaktadır. *BBC World Service*, haberleri, radyo, televizyon ve internet yoluyla tüm dünyaya 32 dilde sağlamaktadır. *BBC World Service*, lisans ücretleri ile değil, devlet desteği ile finanse edilmektedir. BBC'nin ayrıca ticari bir kolu, *BBC Worldwide* bulunmaktadır. Buradan elde edilen kâr yeni programlar yapmak üzere BBC'ye aktarılmaktadır[159].

BBC'nin yapısı ve işleyişi iki temel metinde düzenlenmektedir. Birinci metin, Kraliyet Beratı (*Royal Charter*)[160], ikinci metin ise, Anlaşma' dır[161] (*The Agreement*)[162].

---

158 Cem Pekman, "İngiltere'de Basın, Radyo ve Televizyon", *İstanbul Sanayi Odası Dergisi,* Sayı: İngiltere Eki, 1991, s. 71.

159 What is the BBC? , http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/purpose/what.shtml (26.09.2010).

160 Royal Charter, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/about/how_we_govern/charter.pdf (26.09.2010).

161 A. R. Kaya, 1985, s. 124.

BBC, Kraliyet Beratı tarafından kurulmuş anayasal bir kuruluştur. Kraliyet Beratına eşlik eden Anlaşma ise, BBC'nin editoryal bağımsızlığını ve kamusal yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde düzenlemektedir. Yürürlükte olan Kraliyet Beratı 1 Eylül 2006 tarihinde BBC'ye verilmiş olup; 1 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir[163]. Mevcut Berat, 31 Aralık 2016 yılına kadar geçerli olacaktır[164].

Kraliyet Beratı, BBC'nin kamusal amaçlarını belirlemekte, bağımsızlığını garanti etmekte, Güven Kurulu (*The Trust Board)* ve Yönetim Kurulu'nun *(Executive Board*) görevlerini belirlemektedir. Anlaşma ise, Kraliyet Beratı'nda belirtilen konularda ayrıntıyı açıklamakta ve BBC'nin finansman ve düzenleyici görevlerini kapsamaktadır[165].

BBC'nin Kraliyet Beratı ve Anlaşma'da belirlenen 6 kamusal amacı vardır. Bunlar;

- Vatandaşlığı ve toplumu muhafaza etmek,
- Eğitimi ve öğretimi teşvik etmek,
- Yaratıcılığı ve kültürel üstünlüğü harekete geçirmek,
- Birleşik Krallığın milletlerini, bölgelerini ve topluluklarını temsil etmek,
- Birleşik Krallığı, dünyaya, dünyayı, Birleşik Krallığa getirmek,
- İletişim teknolojilerinden ve hizmetlerinden ortaya çıkan yararı halka dağıtmaktır.

---

162 The Agreement, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/about/how_we_govern/agreement.pdf (26.09.2010).

163 Royal Charter and Agreement, http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/purpose/charter/ (26.09.2010).

164 Governance Framework, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/about/how_we_govern/charter_and_agreement/index.shtml (26.09.2010).

165 Governance Framework, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/about/how_we_govern/charter_and_agreement/index.shtml (26.09.2010).

Kraliyet Beratı'na göre; BBC, Güven Kurulu ve Yönetim Kurulu'ndan oluşmaktadır. BBC'nin stratejik yönetimi Güven Kurulu'nda iken; genel gözetim görevi Yönetim Kurulu'ndadır (madde 7). Güven Kurulu'nun Başkanı, aynı zamanda BBC'nin de başkanıdır (madde 10). Yönetim Kurulunun Başkanı Güven Kurulu tarafından atanmaktadır (madde 29).

1927 yılından bugüne kadar kamu hizmeti yayıncılığı yapan BBC, doğru, güvenilir, tarafsız, kaliteli haber ve programlarıyla tanınmış, çeşitli yıllarda siyasi ve ekonomik baskılara maruz kalsa da tarafsız yayın politikasından hiçbir zaman taviz vermemiştir. Prof. Dr. Sezer Akarcalı, bu durumu destekler nitelikte şunları söylemiştir. II. Dünya Savaşı devam ederken, *"Almanya, savaşın başlarındaki ilerlemesi yenilgiye dönmeye başlayınca, moral yükseltmek için abartılı haberleri ön plana çıkarınca, Alman halkının savaş hakkında doğru haberler alabilmek için BBC'yi dinlediği bilinmektedir"*[166]. BBC, şu an dünyanın her yerine ulaşmakta olup; başarısını bu şekilde örgütlenmesine borçludur[167].

Kamu hizmeti yayıncılığı yapan bir diğer yayıncı kuruluş ise; İngiltere ve Channel (Anglo-Normand) adalarında radyo ve televizyon yayıncılığını gerçekleştiren Bağımsız Yayıncılık Kurumu (*Independent Broadcasting Authority* / IBA)'dır. IBA, 4 Ağustos 1954 tarihinde Televizyon Kanunu ile özel televizyon ITV'yi (*Independent Television*) kurmak ve denetlemek üzere kurulmuştur. 1955 yılında ITV kurulduktan sonra, 1980 Yayın Kanunu çerçevesinde IBA'e, Channel Four kurma görevi verilmiştir. Channel Four, 1980 yılında yayına başlamıştır. Bundan sonra IBA'e, uydu yayın hizmetini sağlama yükümlülüğü verilmiştir. Görüleceği üzere IBA, hem özel yayın hizmetlerini düzenleyen, hem de kendisi yayın hizmeti sağlamayan bir kurumdur[168].

---

166 Ahmet Taner Kışlalı, *Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, 24, 25.
167 Y. Giritlioğlu, 2004, s. 262.
168 a.g.e., s. 263.

3.2.1.2. Özel Yayıncılık: ITV, Channel Four

İngiltere'de özel yayıncılık, ITV, Channel 4, özel radyo, bölgesel yayın istasyonları şebekesi ve doğrudan uydu yayınlarından oluşmaktadır. Bu sistem ifade edildiği üzere, IBA tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir[169].

BBC'nin sahip olduğu yayıncılık tekelini kaldırmak ve özel televizyon yayınlarını başlatmak gerekçeleriyle kanun ile kurulan ITV 1955 yılında yayın hayatına başlamıştır. ITV, 15 ayrı bölgesel televizyon istasyonunun birleşmesinden oluşmaktadır. Kanal, reklam gelirlerinden finanse edilmektedir[170].

1982 yılında İngiltere'nin ikinci özel yayın kanalı Channel 4 yayın hayatına başlamıştır. IBA'in şirketleri tarafından kurulan bu yeni kanalın özelliği, programlarını kendinin hazırlamaması, toplumun azınlık kesimlerine hitap edecek yayınlar yapması ve sadece yayınlanan programlarla ilgili eleştiri ve cevap hakkı veren programlar gerçekleştirmesidir[171].

İngiltere'de ulusal çapta yayın yapan; Movie, Sports, Power, Galaxy, Now adlı 5 uydu kanalı; uluslar arası çapta yayın yapan; BBC Europea 1, Europea 2, Sky Channel ve Superchannel olmak üzere 4 uydu kanalı bulunmaktadır[172].

3.2.2. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İle İlgili Düzenlemeler

3.2.2.1. İletişim Kanunu 2003

169 a.g.e., s. 264.
170 B. Çaplı, 2001, s. 64.
171 a.g.e., s. 70 ; Y. Giritlioğlu, 2004, s. 264.
172 Y. Giritlioğlu, 2004, s. 265.

İletişim Kanunu 2003 *(Communication Act 2003)*[173], İngiltere'nin çok çeşitli elektronik iletişim hizmetlerinin düzenlendiği temel Kanunu'dur. Kanun 6 bölüm ve 19 ek'ten oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla şöyledir;

1. OFCOM'un Görevleri

2. İletişim Ağı, Hizmetler ve Radyo Spektrumu

3. Televizyon ve Radyo Hizmetleri

4. Televizyon Lisans Alımı

5. İletişim Piyasasında Rekabet

6. Çeşitli ve Ek Hükümler

Çalışmamızda İletişim Kanunu 2003'ün konumuzu ilgilendiren; İngiltere'nin telekomünikasyon sektörünü düzenleyen düzenleyici kurumu OFCOM'un görevlerinin düzenlendiği birinci bölümde yer alan 3 üncü madde; OFCOM'un Genel Görevleri, Televizyon ve Radyo Hizmetlerinin düzenlendiği üçüncü bölümde yer alan 198 inci madde; Bağımsız Televizyon'un Düzenlenmesi başlıklı 211 inci madde; OFCOM'un BBC İle İlişkilerinde Görevleri, 319 uncu madde; OFCOM'un Standart Kodları ve 325 inci maddede yer alan; Standart Kodlara Uyum düzenlemeleri incelenecektir.

3.2.2.2. OFCOM'un Yayıncılık / Standart Kodları

OFCOM'un Yayıncılık / Standart Kodları *(OFCOM Broadcasting Code)* İletişim Kanunu 2003'ün 319 uncu maddesinde düzenlemiştir. OFCOM'un yayıncılık / standart kodları kısaca, radyo ve televizyonların programlarda uyacakları

[173] Communication Act 2003, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/contents (18.09.2010).

yayın ilkelerini düzenlemektedir. Şu an yürürlükte olan OFCOM'un Yayıncılık Kodları [174], 1 Eylül 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

OFCOM'un Yayıncılık Kodları, yayın ilkelerinin düzenlendiği 10 bölüm ile, İletişim Kanunu 2003, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi (89/552/EEC, 97/36/EC, 2007/65/EC) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nden kod'lara atıf yapılan maddelerin bulunduğu 3 ek ile finansal konuların düzenlendiği 4 üncü ek'ten oluşmaktadır.

Aşağıda anlatılacak olan OFCOM Standart / Yayıncılık Kodları'nda ilkelerin düzenlendiği başlıklar şunlardır;

- 18 Yaş Altının Korunması
- Zarar ve Suç
- Ceza
- Din
- Tarafsızlık ve Doğruluk Nedeniyle Görüşlere Verilen Aşırı Önem
- Seçimler ve Referandumlar
- Dürüstlük
- Gizlilik
- Sponsorluk
- Ticari Referanslar ve Diğer Konular

Yayıncılık Kodları'nın referans aldığı ve 3 ek halinde kodların altında düzenlenen eklerin birincisinde, İletişim Kanunu 2003'ün 3, 319, 320, 321, 325 ve 326 ncı maddelerine yapılan atıflar; eklerin ikincisinde, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi'nin değiştirilmiş son halinin[175] 1, 3b, 3e, 3f, 3g, 10, 11, 18, 19,

---

[174] The Ofcom Broadcasting Code, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/ (21.09.2010).

[175] Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:01:EN:HTML (21.09.2010).

22 ve 23 üncü maddelerine yapılan atıflar ile; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin[176] 8, 9, 10 ve 14 üncü maddelerine yapılan atıflar bulunmaktadır.

3.2.2.3. Televizyon Reklamlarını Düzenleme Kodları

Televizyon reklamlarına ilişkin kuralları düzenleyen 1 Eylül 2008 tarihinde yürürlüğe giren Televizyon Reklamlarını Düzenleme Kodları *(Code on the Scheduling of Television Advertising)*[177] 1 Haziran 2009 tarihinde tadil edilerek son şeklini almıştır. Reklamlara ilişkin düzenlemeler ilerleyen kısımlarda yayın ilkelerinden sonra anlatılacaktır.

3.2.2.4. Yayın Rehberi

Yayın Rehberi *(Broadcast Guidance)*[178], yayıncılık kodlarına ek olarak prosedür, teknik şartlar ve yayıncılıkla ilgili diğer konuları düzenleyen ayrıntılı düzenlemelerdir. Yayın Rehberi 6 temel konuyu düzenlemiştir. Bunlar;

- Şikâyetler ve Yaptırımlar
- Eşit Fırsatlar
- Reklam ve Promosyonlar
- Programla İlgili Rehber
- Teknik Rehber
- Diğer Rehberlik

---

176 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm (21.09.2010).
177 Code on the Scheduling of Television Advertising http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other-codes/tacode.pdf (21.09.2010).
178 Broadcast Guidance, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/?a=0 (21.09.2010).

Şikâyetler ve Yaptırımlar konusunun düzenlendiği bölüm, yayın ilkeleri ve diğer hükümlerin ihlali durumunda uygulanacak yaptırımların anlatıldığı bölüm olup; bu konunun incelenmesi aşağıda yaptırımların anlatıldığı kısma bırakılacaktır.

3.2.3. İletişim Bürosu'nun Yapısı ve Görevleri

İletişim Bürosu (*Office of Communication*), kısa adıyla OFCOM, İngiltere'nin iletişim sektörünü düzenleyen düzenleyici otoritedir. İletişim Kanunu 2002 ile kurulmuştur. Televizyon, radyo, iletişim ve kablosuz iletişimin düzenlenmesinden sorumludur[179].

OFCOM, daha önce kurulan beş düzenleyici kurumun görevini miras almıştır. Bu düzenleyici kurumlar; Yayın İlkeleri Komisyonu *(The Broadcasting Standards Commission)*, Bağımsız Televizyon Komisyonu *(The Independent Television Commission)*, İletişim Bürosu, *(The Office of Telecommunications* / OFTEL), Radyo Otoritesi *(The Radio Authority)* ve Telsiz Bürosu'dur[180] *(The Radiocommunications Agency).*

OFCOM; Kurul *(Ofcom Board)*, Yürütme Komitesi (*Executive Committee* / ExCo), *Policy Executive* (PE), İşlem Dairesi, *(Operations Board)* İçerik Dairesi *(Content Board)*, Komiteler (*Committees)* adlı farklı görev ve yetkilere sahip birimlerinden oluşmaktadır[181]. Ayrıca OFCOM'un İngiltere, Kuzey İrlanda, İskoçya, Galler'de ulusal büroları bulunmaktadır[182].

---

179 Statutory Duties and Regulatory Principles, http://www.ofcom.org.uk/about/what-is-ofcom/statutory-duties-and-regulatory-principles/ (29.09.2010).

180 Hülya Eşki, "Düzenleyici Kurumlara İngiltere Örneği Üzerinden Bakmak", *Sayıştay Dergisi*, Sayı:72, 2009, s. 76; Ofcom, http://en.wikipedia.org/wiki/Ofcom (29.09.2010).

181 How Ofcom is run, http://www.ofcom.org.uk/about/how-ofcom-is-run/ (29.09.2010).

182 Ofcom in the Nations and Regions, http://www.ofcom.org.uk/about/ofcom-in-the-nations-and-regions/ (29.09.2010).

OFCOM 9 üyeden oluşmaktadır. Üyelerden 6'sı Sanayi ve Ticaret Sekreterliği ile Kültür, Medya ve Spor Sekreterliğince atanmakta, diğer 3 üye ise, OFCOM personeli arasından, bu 6 üye tarafından atanmaktadır[183].

İletişim Kanunu 2003'ün 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında OFCOM'un genel görevlerini düzenlemiştir. Buna göre OFCOM;

(a) Telsiz telgrafın elektro manyetik spektrumunun maksimum kullanımının sağlanması,

(b) Çok çeşitli elektronik iletişim hizmetlerinin Birleşik Krallıkta kullanılabilmesinin sağlanması,

(c) Yüksek kalitede ilgi gören ve farklı türde çeşitli radyo ve televizyon hizmetlerinin Birleşik Krallıkta yayınlanmasının sağlanması,

(d) Radyo ve televizyon yayıncılığında çoğulculuğun sağlanması,

(e) Zararlı ve saldırgan yayın içeriklerinden izleyicilerin korunması için tedbirlerin alınması,

(f) Haksızlık ve özel hayatın gizliliğini açığa çıkaran radyo ve televizyon yayınlarına karşı izleyicileri korumak için tedbirler alınması, görevlerini yerine getirmektedir. OFCOM, bu görevleri, delillerle, işlemle orantılı, tutarlı, hesap verilebilir şekilde ve sonuç ve süreçlerinin şeffaf olmasına özen göstererek yerine getirir.

Aynı maddenin 4 üncü fıkrasında OFCOM'un sayılan görevleri; Birleşik Krallıkta kamu hizmeti televizyon yayıncılığını teşvik ederek, ilgili pazarda rekabeti teşvik ederek, gelişmeyi kolaylaştırarak ve düzenlemelerde etkili yöntemlerde kullanarak, ilgili pazarda yatırım ve yeniliği cesaretlendirerek, çocuklar için ve

[183] Europen Platform of Regulatory Authorities (EPRA), United Kingdom, http://www.epra.org/content/english/index2.html (27.11.2010).

korunmaya muhtaç diğer insanlar için özel koruma sağlayarak, özürlü, yaşlı ve düşük gelirli insanların özel durumlarını dikkate alarak, Birleşik Krallığın farklı bölgelerinde farklı çıkarları olan ve farklı etnik kökeni olan insanların çıkarlarını da gözeterek ve medya okur - yazarlığını geliştirip ilerleterek ve tüketicileri koruyarak yerine getireceği düzenlenmiştir.

3.2.4. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri

Bilindiği üzere; OFCOM Yayıncılık Kodlarının temeli İletişim Kanunu 2003'ün 319 uncu maddesine dayanmaktadır. Anılan maddeye göre;

(1) Radyo ve televizyon yayın hizmetleri için yayıncılık standartları belirlemek ve bunları zaman zaman gözden geçirerek yenilemek OFCOM'un görevidir.

(2) Standartların hedefleri şunlardır;

(a) 18 yaş altındakileri korumak,

(b) Suçu cesaretlendirici veya teşvik edici ya da düzeni bozucu muhtemel yayınları engellemek,

(c) Televizyon ve radyolarda sunulan haberlerde tarafsızlığı sağlamak,

(d) Televizyon ve radyolarda sunulan haberlerin doğruluğunu rapor etmek,

(e) Dinî programların içeriğine göre sorumluluğun özel derecesini yerine getirmek,

(f) Zararlı ve saldırgan yayın içeriklerinden vatandaşlara yeterli koruma sağlamak,

(g) Kanunun 321(2) maddesinde siyasal reklamcılık bölümünde belirlenen yasağa aykırı içerikte olan reklamları televizyon ve radyo hizmetleri için uygulamamak,

(h) Radyo ve televizyonlarda yanıltıcı, zararlı ya da saldırgan olabilecek reklamlara engel olmak,

(ı) Radyo ve televizyonlarda yayınlanan reklamların, Birleşik Krallığın uluslar arası yükümlülüklerine uygun olmasını sağlamak,

(j) Radyo ve televizyon yayınlarına uygun olmayan sponsorları yasaklamak,

(k) Radyo ve televizyon yayınlarına reklam verenler arasında ayrım yapmamak,

(l) Reklamlarda izleyicilerin ve dinleyicilerin fikirlerini etkileme ihtimali olan tekniklerin kullanımına engel olmak.

3.2.4.1. OFCOM'un Yayıncılık / Standart Kodları

OFCOM'un Yayıncılık Kodları 10 başlık altında düzenlenmiş olup; her bir başlığın içerisinde birden fazla kural yer almaktadır. Buna göre;

3.2.4.1.1. 18 Yaş Altının Korunması

Prensip, 18 yaş altının korunmasıdır. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar şunlardır[184];

- 18 yaşından küçüklerin fiziksel, zihinsel ya da ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek yayınlar yayınlanmamalıdır.
- Hizmet sunumu yapan yayıncılar 18 yaşından küçükleri korumak için tüm makul tedbirleri almalıdır.

[184] Protecting the Under - Eighteens, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/protecting-under-18s/ (22.09.2010).

- "Çocuklar" (*15 yaş altı*) için uygun olmayan içerikte "uygun olmayan zamanlarda" *(Uygun olmayan zaman; programın başlama ve bitiş saatleri, içeriğin niteliği, seyircilerin yaşları, okul zamanı hesapları ve hafta sonu ve tatilleri, kanalın özellikle programın niteliği, belirli bir günde, belirli bir zamanda belirli bir kanalda oluşan muhtemel beklentiler dikkate alınarak tespit edilir.)* yayınlanan materyalden çocukları korumak.

- Televizyon yayıncıları "sınırlara" uymak zorundadır. *"Sınır"* saat 21.00 – 05.30 saatleri arasıdır ve yalnızca televizyon yayınlarına uygulanır.

- Radyo yayıncıları, çocukların "büyük olasılıkla dinleme zamanlarına" *(okul zamanı, kahvaltı zamanı ve diğer zamanları içerebilir.)* dikkat etmelidir.

- Yetişkinler için yapılan yayınlara, çocukların uyuma saati ya da çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarından hemen sonra geçilmemelidir.

- Cinsel suçlar ve diğer suçlarla ilgili olarak yapılan yayınlarda, yayıncılar henüz yetişkin olmayan tanık, sanık fail gibi "kişilerin kimliğini ortaya çıkartacak yayınlar" *(yanlışlıkla bir suçu ensest ilişki olarak tanımlamamalı, ya da bunu dolaylı yollardan yapmamalıdır.)* yapmamalıdır.

- Güçlü editoryal bir gerekçe olmadıkça, çocuklar için yapılan programlarda yasadışı uyuşturucu kullanımı, ilaçların kötüye kullanımı, sigara, kimyasallar ve alkolün kötüye kullanımına ilişkin yayınlara yer verilmemeli, kullanım teşvik edilmemeli ve özendirilmemelidir. Bu türden yayınların, televizyonlarda 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda ise, çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında yayınlanmasından kaçınılmalıdır.

- Fiziksel ve sözlü şiddet içeren yayınlar, televizyonlarda 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda ise, çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında yayınlanmamalıdır.

- Çocukların kolaylıkla taklit edebilecekleri fiziksel ya da sözlü şiddet içeren tehlikeli davranışlara, çocuklar için yapılan programlarda, güçlü editoryal bir gerekçe olmadıkça yer verilmemeli, bu türden yayınlar, televizyonlarda, 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda ise, çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında yayınlanmamalıdır.

- Kötü dil kullanımının, televizyonlarda, 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda ise, çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında

yayınlanmasından kaçınılmalıdır. Kötü dil, çok istisnai durumlar dışında küçük çocuklar için yapılan programlarda kullanılmamalıdır.

- İngiliz Film Sınıflandırma Kurulu (*British Board of Film Classification* / BBFC)[185] sınıflandırmasında "R18" olarak sınıflandırılan cinsel öğe içeren materyaller saat 21.00'den önce(ödemeli servis hizmetleri hariç) yayınlanmamalıdır.
- İçinde cinsel öğeler, cinsel uyarıcılar bulunan içerikler, saat 22.00 – 05.30 saatleri dışında hiçbir saatte yayınlanmamalıdır. Ancak, paralı televizyon yayını / gece hizmetleri sunan yayın kuruluşları, şifre sistemi veya benzer korumalı bir sistemin varlığı halinde ve abonenin yetişkin olduğundan emin olarak tedbirler alması durumunda bu türden yayınları, saat 21.00 – 05.30 saatleri arasında yayınlayabilir.
- Ciddi bir eğitici amaç yok ise, cinsel ilişki görüntüleri, temsilleri, televizyonlarda, 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda ise, çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında yayınlanmamalıdır. Bu türden yayınlarla ilgili herhangi bir tartışma ya da cinsel davranış, belirtilen zamanlardan (televizyon ve radyo için) önce yayınlanıyorsa editoryal olarak gerekçelendirilmelidir.
- Çıplaklık, sınır saatlerinden (*21.00 – 05.30*) önce gösterilmemelidir.
- Hiçbir film BBFC sınıflandırmasını reddedemez.
- BBFC'nin 18 - rated (*18 yaş sınırı*) olarak sınıflandırdığı filmler öde-izle servisleri dışında saat 21.00'den önce yayınlanamaz.
- BBFC'nin 15 - rated (*15 yaş sınırı*) olarak sınıflandırdığı filmler, prim abonman film hizmetleri sunan servislerde, saat 20.00 – 05.30 saatleri arasında yayınlanabilir.
- BBFC'nin R18 rated (*yalnızca özel lisanslı sinemalarda, lisanslı sex shoplarda ve 18 yaşından büyüklere gösterilebilen filmler*)[186] olarak sınıflandırdığı filmler yayınlanamaz.
- Gizli, esrarlı, doğaüstü olaylar, televizyonlarda, 21.00 – 05.30 saatlerinden önce; radyolarda, ise çocukların büyük olasılıkla dinleme zamanlarında yayınlanmamalıdır. Eğlence amaçlı doğaüstü gösteriler, çocukların ekranları başında

---

[185] British Board of Film Classification hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.bbfc.co.uk/ (22.09.2010).

[186] British Board of Film Classification, http://www.bbfc.co.uk/ (21.09.2010).

ya da radyo başında olabileceği bir saat yayınlanmamalıdır. (Bu son kural dram film ve komediye uygulanmaz).

- Programlara katılan 18 yaş altı insanların, duygusal ve fiziksel gelişimi ile insan onurunu koruyacak önlemler alınmalıdır. Bu önlemler alınırken, ailelerinin, velilerinin, vasilerinin ya da ana baba yerinde başka birinin rızasına bakılmaz. Bu türden programlar, gereksiz kaygılara ve sıkıntılara yol açmamalıdır.
- Programlarda, çocuklar için verilen ödüller, yaşlarına uygun olmalıdır.

3.2.4.1.2. Zarar ve Suç

Prensip, zararlı içerikten izleyicilerin korunmasıdır. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar şunlardır[187];

- Programlarda şiddet ve tehlikeli davranışlara izin veren, gösteren ya da bu gibi davranışları taklit etmeye özendiren içeriklere yer verilmemelidir.
- Gerçekçi programlar ya da canlandırmalı programlar, izleyicileri yanlış yönlendirmemelidir.
- Yayıncılar, zararlı içerikli programlarda (*kötü dil, şiddet, seks, cinsel şiddet, aşağılanma, ayrımcı muamele/dil, insan onuruna karşı şiddet içerikli*) genel kabul görmüş ilkelere uymak zorundadırlar.
- İntihar ve kendine zarar verme yöntemleri programlarda gösterilmemelidir.
- Gizli, esrarlı, doğaüstü gösteriler içeren programlarda gerçek olanları anlatılmalı; gösteriler, eğlence amaçlı ise bu durum açık bir şekilde izleyicilere ve dinleyicilere açıklanmalıdır. İster eğlence amaçlı olsun, ister gerçek olsun, bu tür gösterilerde, hayatı değiştirici tavsiyelerde *(sağlık, mali durum, iş ilişkisini etkileyen)* bulunulmamalıdır.

[187] Harm and Offence, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/harmoffence/ (22.09.2010).

- Yarışmalar ve oylamalar doğru bir şekilde idare edilmeli, izleyiciler yanıltılmamalı, yarışmaya ilişkin kurallar açık bir şekilde anlatılmalı ve yarışma ödülü tam ve doğru olarak açıklanmalıdır.

3.2.4.1.3. Ceza

Prensip, suç işlenmesini cesaretlendirici ya da teşvik edici yayınlara, radyo ve televizyonlarda yer verilmemesidir. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar şunlardır[188];

- Suça teşvik edici ya da cesaretlendirici öğelere yayınlarda yer verilmemelidir.
- Editoryal olarak gerekçelendirilmedikçe, yayınlarda, suç işlenmesine yardım edecek tekniklere ve detaylara yer verilmemelidir.
- Herhangi bir suçu işleyen bir kimsenin, direkt veya dolaylı olarak işlediği bir suçla ilgili olarak bir programa katkıda bulunması için ödeme, ödeme vaadi ya da ödeme benzeri bir şey yapılamaz. Bunun tek istisnası kamu yararının bulunması durumudur.
- Yayıncılar, hayatlarını tehlikeye atabilecek, uçak kaçırma, insan kaçırma gibi olayların kendi başarılarını tehlikeye düşürebilecek öğelerini yayınlamamak için ellerinden geleni çabayı kullanacaklardır.

3.2.4.1.4. Din

Prensip, yayıncıların, dinî programların içeriği ile ilgili olarak gereken sorumluluğu göstermelerini sağlamaları, izleyicilerin hassasiyetlerinin uygunsuz bir şekilde istismar edilmemesinin sağlanması, belirli bir din veya mezhebe ait

[188] Crime, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/crime/ (22.09.2010).

inançların yayınlarda kötüleyici davranışlar içerisinde gösterilmemesidir. Bu prensipleri gerçekleştirmek için öngörülen kurallar şunlardır[189];

- Yayıncılar, dinî içerikli programlarda gereken sorumluluğu göstermelidir.
- Yayınlarda, belirli bir din veya mezhebe ait inançlar, kötüleyici bir işleyişle ele alınmamalıdır.
- Dinî bir programa konu yapılan din veya mezhebin adı / kimliği izleyicilere açık bir şekilde açıklanmalıdır.
- Dinî programlar, gizli bir şekilde, dinî bir görüşü veya inancı desteklememelidir.
- Televizyonda yapılan dinî programlar, bir din veya mezhebe izleyicilerden üye kazandırmak için yapılmamalıdır. Ancak, dinî televizyon hizmeti yapan televizyonlar için bu kural geçerli değildir. Bununla birlikte radyolar bir din veya mezhebe dinleyicilerden üye kazandırmak için dinî programlar yapabilirler.
- Yaşayan bir kişinin ya da grubun, özel güçlere ya da becerilere sahip olduğu iddia edilen dinî programlarda, söz konusu iddialar tarafsız bir şekilde yansıtılmalı ve bu tür programlar, önemli sayıda çocuğun izlemesi ya da dinlemesi olası saatlerde yayınlanmamalıdır.

3.2.4.1.5. Tarafsızlık ve Doğruluk Nedeniyle Görüşlere Verilen Aşırı Önem

- Prensip, haberler her ne şekilde olursa olsun, doğru ve tarafsız bir şekilde verilmelidir. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[190];

[189] Religion, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/religion/ (22.09.2010).

[190] Due Impartiality and Due Accuracy and Undue Prominence of Views and Opinions, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/impartiality/ (22.09.2010).

- Her ne şekilde olursa olsun, her türlü haber, doğruluk ve tarafsızlık ile rapor edilmelidir.

- Haberlerde yapılan önemli hatalar normal kabul edilmeli ve düzeltmeler hemen yapılmalıdır.

- Editoryal olarak gerekmedikçe, hiçbir politikacı, haber spikeri, görüşmeci ve muhabir olarak kullanılmamalı, editoryal olarak kullanıldığı zaman, kişinin siyaseten taraf olduğu görüş izleyicilere açıkça bildirilmelidir.

- Önemli politik tartışma konuları ve güncel kamu politikası ile ilgili önemli olayların tartışıldığı programlarda tüm görüş ve düşünceler açıklanmalıdır.

- Editörlerce, aynı konuda birbirine bağlı programlar (seri programlar) izleyiciye açıklanmalıdır.

- Görüşler ve gerçekler saptırılmamalı, uygun zaman dilimleri içerisinde gereken ağırlık verilerek sunulmalıdır.

- Bir muhabir veya sunucunun tarafsızlığını etkileyebilecek herhangi bir kişisel menfaati ile ilgili, akla sorular gelirse, izleyicilere açıkça bildirilmelidir.

- Sunucular, muhabirler ya da program yöneticileri politik tartışma konuları veya güncel kamu politikası ile ilgili konularda kendi görüşlerini açıklayabilirler. Bununla birlikte programlarda alternatif görüşlere yeterince yer verilmelidir. Ek olarak, tarafsızlığı sağlamak için, sunucular, ekranda sürekli görüntülenmelerinin avantajını kullanmamalıdırlar. Sunucular alternatif görüşleri dışlamamalıdırlar.

- Bir kişisel görüş ya da yazarlı (gazeteci, yorumcu, akademisyen) bir program, programın başında izleyicilere açıkça bildirilmelidir.

- Tüm bu kurallara ek olarak, tarafsızlığı sağlamak amacıyla, önemli politik tartışma konuları ve güncel kamu politikası ile önemli olayların tartışıldığı programlarda hizmet sağlayan kişi tarafından her bir programda ve açıkça bağlantılı programlarda ve güncel programlarda bu kurallar korunmalıdır.

- Önemli politik tartışma konuları ve güncel kamu politikası ile ilgili önemli olayların tartışıldığı bağlantılı programlarda birçok önemli görüşlere yer verilmelidir. Görüşler ve gerçekler saptırılmamalıdır.

- Yayıncılar, politik tartışma konuları ve güncel kamu politikası ile ilgili konularda belirli kişilerin veya organların görüş ve düşüncelerine gereksiz yere fazla önem vermemelidirler.

3.2.4.1.6. Seçimler ve Referandumlar

Prensip, seçimler ve referandum yayınlarında tarafsızlığı sağlamaya ilişkin İletişim Kanunu 2003 ve ilgili diğer düzenlemelerin seçimler ve referandum sırasında *(yalnızca seçimler ve referandum sürecinde)* uygulanmasıdır. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[191];

- 1.5. inci bölümde düzenlenen kurallar, özellikle önemli politik tartışma konuları ve güncel kamu politikası ile ilgili programlarda uygulanan kurallar, seçimler ve referandumlarla ilgili yayınlarda da uygulanır.
- Seçim süresince, yayınlarda büyük partilere yer verilmelidir. Yayıncılar bundan başka, diğer partilere, bağımsız adaylara önemli görüş ve yaklaşımlarına da yer vermelidirler.
- Referandum sürecinde ki yayınlarda, belirlenen kuruluşlara (*Bu kuruluşları seçim komisyonu belirler*) gereken ağırlık verilmelidir. Yayıncılar bundan başka, izin verilen diğer katılımcıların önemli görüş ve düşüncelerine de yer vermelidirler.
- Seçim ve referandumla ilgili analizler ve tartışmalar oylar açıldığında bitmelidir.
- Yayıncılar seçim günü, sonuca ilişkin her hangi bir kamuoyu araştırması yayınlayamazlar.
- Birleşik Krallık seçimlerinde, adaylar ve referanduma katılmalarına izin verilen temsilciler, seçim sürecince haber spikeri, görüşmeci ya da program sunucusu olarak hareket etmemelidirler.

---

[191] Elections and Referendums, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/elections/ (22.09.2010).

- Birleşik Krallık seçimlerinde, adaylar ve referanduma katılmalarına izin verilen temsilciler, seçim veya referandumdan önce planlanmış politik olmayan programlara katılabilirler.

- Bir radyo yayınında aynı gün içinde bir seçim bölgesi raporu tekrar tekrar yayınlanırsa, tüm adayların listesinin yayınlanması gerekir. Sonra ki tekrarlarda tüm adayların listesi yayınlanmazsa, dinleyiciler tüm adayların listesinin bulunduğu, herkesin erişebileceği bir web sitesine ya da başka bir bilgi kaynağına yönlendirilmelidirler.

3.2.4.1.7. Dürüstlük

Prensip, yayıncıların, programlarda bireylere ve kurumlara haksız ve adaletsiz davranışlardan kaçınmasıdır. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[192];

- Yayıncılar programlarda bireylere ve kurumlara haksız ve adaletsiz davranışlardan kaçınmalıdırlar.

- Yayıncılar, bunun aksini yapmakta haklı olmadıkça, programlarına katılan potansiyel katılımcılarla ilgilenirken adil olmalıdırlar.

- Bir programa katkıda bulunmak üzere davet edilen bir kişiye, programın türü, amacı, konusu anlatılmalı, programa katkıda bulunacak kişilerden neden böyle bir talepte bulunulduğu kendilerine açıkça bildirilmelidir.

- Bir katılımcı 16 yaşından küçük ise, annesinden babasından, velisinden veya vasisinden izin alınmalıdır.

- Bir program düzenlendiğinde, katkılar dürüstçe temsil edilmelidir.

- Yayıncılar, bir materyalin yeniden kullanımı durumunda (farklı bir amaç için filme alınmış, kaydedilmiş bir materyalin daha sonra yeniden kullanımı durumunda) haksızlık yaratmamaktan emin olmalıdırlar.

- Geçmişteki gerçek olayları inceleyen gerçekçi bir program yayınlanmadan önce, yayıncılar, maddi gerçeklerin herhangi bir kişi veya kurum için

[192] Fairness, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/fairness/ (25.09.2010).

adaletsizlik yaratacak şekilde aktarılmaması ve bu yayından etkilenmesi olası herhangi bir kişinin programa katılımını sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdırlar.

- Bir programda bir iddiada bulunulursa, zamanında cevap hakkı tanınmalıdır.

- Programa katılmayan bir kişinin veya kurumun görüşlerini aktarmasının uygun olduğu durumlarda, aktarım adil bir şekilde yapılmalıdır.

- Yayıncılar ve program yapımcıları, normalde, hile ve aldatma ile bilgi, resim elde etmemeli veya bunları sağlamak için anlaşma yapmamalıdır. Bununla birlikte, kamunun çıkarının olması ve başka yollarla elde edilmesi mümkün olmayan materyallerin (resim, bilgi, belge) hile aldatma ile elde edilerek kullanılması mazur görülebilir. Ya da kamu çıkarı için yeterli, gerekli bir sebep bulunmamakla birlikte örneğin; (istenmeden verilmiş) eğlence amaçlı şakalarda elde edilen resim, bilgi ve belgelerde kişilerden veya kurumlarda izin almak gerekir. Eğer bu kişilerin veya kurumların kimliği (yüzleri görünmüyorsa) yayında tespit edilemiyorsa izne gerek yoktur.

- Ünlüler ve kamunun gözü önündeki kişilerle ilgili materyaller (resim, bilgi, belge) rıza alınmaksızın kullanılabilir. Ancak bu kullanımdan, bu kişilerle ilgili kamu önünde haksız bir alay ve kişisel bir üzüntü doğması muhtemelse, kamu çıkarı gerekçesi olmaksızın bu materyaller kullanılmamalıdır.

3.2.4.1.8. Gizlilik

Prensip, yayıncıların, programlarda gizliliğin haksız yere ihlalinden kaçınmalarıdır. Bu prensibi gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[193];

- Programlarda herhangi bir gizliliğin ihlali ya da bununla ilgili herhangi bir materyal kullanımı için izin alınmalıdır. Kamu çıkarı (*suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığını korumak, güvenliği korumak*) ağır basıyorsa, gizlilik gösterilebilir.

[193] Privacy, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/privacy/ (25.09.2010).

- Bir kişinin evi ve ailesinin yerini ortaya çıkartan bilgiler izin alınmaksızın açığa çıkartılmamalıdır. *(suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması durumları dışında.)*

- İnsanlar, haber olabilecek bir olayın içerisinde yakalanılırlarsa, hem programın yapımında hem de yayınlanmasında gizlilik hakkına sahiptirler. *(suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması durumları dışında.)*

- Yayıncılar, bir kamu yerinde kaydedilen görüntülerin, çekilen filmlerin, resimlerin yayınlanmasından önce çekilen görüntülerin, görüntüsü çekilen kişiden veya kurumdan izin almayı gerektirecek kadar gizli olmadığından emin olmalıdırlar. (*suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması durumları dışında.)*

- Bir program yapmak suretiyle gizliliğin herhangi bir ihlali durumunda, kişinin ya da kurumun rızası olmalı ya da *suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması* durumlarından biri olmalıdır.

- Eğer bir programda gizlilik ihlal edilecekse, yayından önce o kişiden veya kurumdan izin alınmalıdır. (programa telefonla katılmak, iznin verildiğine varsayılır.)

- Herhangi bir kişinin veya kurumun gizliliğinin ihlal edildiği durumlarda, o kişi veya kurum, filme alma, kaydetme ya da canlı yayının durdurulmasını isterse ve eğer yayına devam etmekte *suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması* durumlarından biri yoksa yayıncı bu isteği yerine getirmek durumundadır.

- Bir kuruluşta, bir kurumda ya da diğer organlarda, filme alma ya da kaydetme gerçekleştiriliyorsa ve eğer *suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması* durumlarından biri yoksa çekim için ilgili otoriteden veya yönetimden izin alınmalıdır. Tesadüfen görüntüsü çıkan bu yerlerde çalışanlardan ve diğerlerinden ya da genel kamunun anonim / belirsiz kişilerinin görüntülerinin çıkmasından dolayı, normalde bu kişilerden izin almaya gerek yoktur. Bununla birlikte, ambulanslar, hastaneler, okullar, hapishaneler veya karakollar gibi hassas yerlerde yayınlamak için filme alma veya kayda almadan önce bu yerlerden ayrı ayrı izin alınmalıdır.

- Programda kullanılan materyal (gizliliği ihlal eden), her koşulda orantılı olmalıdır.

- Yayıncılar, bir materyalin bir başka amaçla başka bir programda yeniden kullanımının, gizliliğin haksız ihlaline neden olmadığından emin olmalıdırlar.

- Yayıncılar, bir telefon görüşmesinin başından itibaren kendilerini tanıtmak, görüşmenin amacını açıklamak ve yayınlanabileceğini açıklamak suretiyle görüşmeyi kayıt altına alabilirler. Eğer yayıncı telefon görüşmesinde bu görüşmenin yayınlanabileceğini açıklamamış ise yayından önce izin almak zorundadır.

- Gizlice kayda alınan filmler ve ses kayıtları, yalnızca; *ilk izlenime göre, kamu yararı için delil olabilecek bir durum varsa* veya *daha fazla maddi delil ve makul nedenler var ise ya da programın güvenilirliği ve doğruluğu için gerekli ise* kullanılabilir.

- Eğlence amaçlı olarak gizlice filme alınan veya kaydedilen materyallerin yayınına, utanca neden olmayacak şekilde bir gizliliği ihlal etmesi durumunda izin verilebilir ancak materyal, kişinin izni alınmadan yayınlanmamalıdır. Bununla birlikte, ilgili kişi veya kurumun kimliği görüntü / sesten teşhis edilemiyorsa yayınlanması için izninin alınmasına gerek yoktur.

- Yayıncılar, acil durumda olan, kaza kurbanı olan ya da acı çeken bir kişinin sesinin ya da görüntüsünü, kişinin rızası olmadan ya da *suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması* durumları dışında yayınlamamalıdır.

- Yayıncılar, ölen veya kaza ve şiddet suçlarının kurbanı olan kişilerin kimliğini açığa çıkaracak yayınları bu kişilerin en yakın akrabası olay hakkında bilgilendirilene kadar yapmamalıdır. (*suçun açığa çıkarılması, kamu sağlığının korunması, güvenliğin korunması durumları dışında.)*

- Yayıncılar, geçmiş olayları konu alan travma içerikli programlar yaparken, kurbanların veya yakınlarının acı potansiyelini düşürmeyi denemelidirler.

- Yayıncılar, 16 yaşından küçüklerin gizliliğine özellikle dikkat etmelidirler. Çünkü onlar, gizliliğin ihlalini, ailelerinin ünleri ve kötü ünlerini, okulları nedeniyle geri alamazlar.

- Bir program, 16 yaşından küçük bir bireyi veya savunmasızı *(öğrenme zorluğu çeken, zihinsel sağlık problemi olan, yakınını kaybetmiş, akıl hastası, beyin travması geçirmiş)*, bir insanın özelliklerinin gizliliğini ihlal ederek yayınlarsa; annesinin, babasının, velisinin, vasisinin veya 18 yaşından büyük birinin izni gereklidir.

3.2.4.1.9. Sponsorluk

Prensip, radyo ve televizyonların sponsorluk sözleşmelerini şeffaf yaparak, reklam ve sponsorluk arasında ayrım yaparak ve yayıncının sponsor olunan programda editoryal bağımsızlığının korunmasını ve programın ticari amaçlarla bozulmamasını sağlamak için uygun olmayan sponsorlukların önlenmesinin sağlanmasıdır. Bu prensipleri gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[194];

- Radyoda, haber bültenleri ve haber masası sunumlarına; televizyonda, haberler ve güncel olaylara ilişkin programlara sponsor *(sponsored programme)* olunamaz.
- Hiçbir kanal veya programa *(sponsored programme, sponsored channel)* medyumlukla ilgili reklam yapan bir firma sponsor olamaz.
- Radyo ve televizyon sponsorları hem reklam içeriği ile ilgili hem de programla ilgili kurallara uymak zorundadırlar.
- Sponsor, yayıncının editoryal bağımsızlığını ve sorumluluğunu etkileyerek program içeriğini ve planını bozmamalıdır.
- Sponsorun adına, markasına, şekline, faaliyetlerine, hizmetlerine ve ürünlerine ya da onu doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren göndermelerde (*satın alınmasına*) bulunulmamalıdır.

---

[194] Sponsorship, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/sponsorship/ (25.09.2010).

- Sponsorun adı ve/veya logosu açık bir şekilde yayınlanmalıdır. Program sponsorluğunda, programın başında ve sonunda sponsoru tanıtan ad ve/veya logo yayınlanmalıdır.

- Sponsor ve sponsor olunan program ya da kanal arasındaki ilişki şeffaf olmalıdır.

- Radyolarda ki sponsorluklarda, sponsor tanıtım yazıları, yeterli derecede şeffaf olmalı, kısa olmalı, bununla birlikte sponsor tanıtım yazıları kanuni reklam mesajları içerebilir.

- Televizyonlarda ki sponsorluklarda, sponsor tanıtım yazıları açık bir şekilde programdan ayrılmalıdır. Sponsorluk, açık bir şeklide reklamdan ayrılmalıdır. Sponsor tanıtım yazıları, reklam mesajları ya da eyleme çağrı içermemelidir. Tanıtım yazıları özellikle sponsorun veya üçüncü bir kişinin hizmetlerinin, ürünlerinin satın alınmasını veya kiralanmasını teşvik etmemelidir.

3.2.4.1.10. Ticari Referanslar ve Diğer Konular

Prensip, program içeriği üzerindeki editoryal bağımsızlığı sürdürmek, ticari amaçlar için programların bozulmasının engellenmesinin ve reklamlar ve program unsurlarının açıkça birbirinden ayrılmasının sağlanmasıdır. Bu prensipleri gerçekleştirmek için öngörülen kurallar[195];

- Yayıncılar, program içeriği üzerindeki editoryal bağımsızlığı sürdürmelidir.

- Yayıncılar, reklamlar ve program unsurlarının birbirinden ayrıldığından emin olmalıdırlar.

- Programlarda ürünler ve hizmetler desteklenmemelidir. Bu kural programla ilgili malzemelerde uygulanmaz.

- Bir ürün veya hizmete hiçbir programda aşırı önem verilmemelidir.

---

[195] Commercial References and Other Matters, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/commercial-references/ (25.09.2010).

- Ürün yerleştirmesi yasaktır.
- Haklı editoryal bir sebeple programla ilgili bir materyal teşvik edilebilir.
- Yarışma içerisinde markalara yapılan atıflar kısa ve ikincil olmalıdır.
- Reklamlar programdan ayrılmalıdır. Editoryal bir sebep olmadıkça, reklamlar program zamanı içinde gösterilmemelidir.
- Programlarda ücretsiz olarak yardım çağrılarının yayınlanabilmesi için, yardım çağrısı yapan ilgili kurumun bu durumuna ilişkin yetkisini, kanıtları yayıncıya sunması gerekmektedir. Mümkünse bu yayınlar geniş bir kesime fayda sağlamalıdır.
- Yayıncılar bağış programı yapabilirler. Seyirciler, bağışın amacıyla ve ne kadar bağış toplandığı ile ilgili bilgilendirilmelidirler. Tüm bağışlar ayrı bir hesaba alınmalı ve yalnızca hangi amaçla toplanmış ise orada kullanılmalıdır.
- Elektronik görüntüleme sistemi kullanımı (sanal reklam) izleyicilerin önceden bilgilendirilmesiyle mümkündür.

3.2.4.2. Televizyon Reklamlarının Planlanmasıyla İlgili Yayıncılık Kodları

1 Eylül 2008 tarihinde yürürlüğe giren Televizyon Reklamlarının Planlanmasıyla İlgili Yayıncılık Kodları (*Code on the Scheduling of Television Advertising)* 1 Haziran 2009 yılında değişikliğe uğrayarak son şeklini almıştır[196].

OFCOM'un reklamlara yönelik kuralları Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi'nin 20 inci maddesinde yer alan kuralları takip etmektedir. Buna göre OFCOM'un reklamlarla ilgili öngördüğü kurallar[197].

[196] Code on the Scheduling of Television Advertising http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/advert-code/ (25.09.2010).
[197] Code on the Scheduling of Television Advertising, http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other-codes/tacode.pdf (25.09.2010).

- Herhangi bir televizyon kanalının bir saatlik yayını içerisinde reklam ve tele-alışveriş spotlarının süresi en fazla 12 dakika olmalıdır. Kamu hizmeti yayıncılığı yapan televizyon kanallarında bu süre ortalama 7 dakikadır.
- Yayıncılar, televizyon reklamlarının ve tele – alışverişin, programın diğer kısımlarından ayrı tutulduğundan emin olmalıdırlar. Reklam araları görsel ve işitsel olarak ayırt edilmelidir.
- Filmler ve haber programları en az 30 dakikalık periyotlarla, tek bir reklam veya tele - alışveriş için kesilebilir.
- Çocuk programlarının süresi 30 dakikadan kısaysa reklam veya tele-alışverişle kesilemez. Bu türden programlar 30 dakikadan uzunsa 30 dakikalık periyotlarla kesilebilir.
- Okul programları, dinî hizmet veya ibadete özgü programlar ya da resmî bir kraliyet töreni reklamla kesilemez.

3.2.5. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Şikâyetler, Yaptırımlar ve Uygulanma Prosedürleri

Yayın ilkeleri ihlallerine karşı şikâyetler, yaptırımlar ve bunların uygulanma prosedürleri, Yayıncılık Kodları'na ek olarak çıkartılan Yayıncılık Rehberi'nin[198] Şikâyetler ve Yaptırımlar başlığı altında düzenlenmiştir. Şikâyetler, yaptırımların uygulama sürecini harekete geçiren mekanizmalardan biri olduğundan, aşağıda Şikâyetler ve Yaptırımlar başlığı içerisinde konu ile ilgili olanlardan; öncelikle, şikâyetler ve uygulanma prosedürü incelenecek; sonrasında, yaptırımlar ve yaptırımların uygulanması ile ilgili prosedür inceleme konusu yapılacaktır.

3.2.5.1. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Şikâyetler ve Uygulanma Prosedürü

198 Bilgi için bkz. yukarıda, Broadcasts Guidance, s. 58.

Yayın ilkelerine uymama durumunda şikâyetlere uygulanacak kurallar, 16 Aralık 2009 tarihinden itibaren geçerli olan Yayın Standartları ve Lisansla İlgili Durumlar İçin Uygulanacak Prosedür *(Procedures for the Handling of Broadcasting Standards or Other Licence Related – Cases)*[199] içerisinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede yer alan kurallarda, yayın standartları ve lisans ile ilgili şikâyetlerde OFCOM'un izleyeceği prosedür anlatılmaktadır.

Daha önce de anlatıldığı üzere, zararlı içerikli yayınlardan izleyicileri korumak OFCOM'un görevidir ve OFCOM bu görevini, yayın yapmak isteyen kuruluşlara belirli şartlar altında lisans vermek suretiyle yerine getirmektedir. Yayıncı kuruluşlar, lisanslarda yer alan; ücret ödemek, bilgi vermek, belirli tür ve içerikte programlar önermek ve OFCOM tarafından uygulanan yayıncılık kodlarına uymak gibi lisans şartlarını yerine getirmek zorundadırlar. OFCOM'un yayıncı kuruluşlara getirmiş olduğu bu zorunluluk, aynı zamanda kanundan kaynaklanan bir zorunluluktur. Şöyle ki; İletişim Kanunu 2003'ün 325 inci maddesi, standart kodlara uyumu, *Observance of Standards Code* başlığı altında düzenlemiştir. Söz konusu düzenlemede, yayıncı kuruluşların yayın kodlarına uyumu, *"OFCOM tarafından, her bir program hizmeti için verilen lisans şartlarına uyumun gözetilmesi ile gerçekleşecektir"* denilmek suretiyle; OFCOM'a, lisans verme yoluyla, yayıncı kuruluşlara yayın ilkelerine uyma zorunluluğu getirebilme yetkisi verildiği anlaşılmaktadır.

Yayın Standartları ve Lisansla İlgili Durumlar İçin Uygulanacak Prosedür hükümlerine göre[200].

Yayın kodlarına uyumla ilgili olarak, OFCOM, kendisi re'sen harekete geçebileceği gibi, şikâyet üzerine de harekete geçebilmektedir. Her iki durumda da uygulanan prosedür arasında fark bulunmamaktadır. Buna göre uygulanacak prosedür şu şekilde işlemektedir;

---

[199] Procedures for the Handling of Broadcasting Standart or Other Licence Related- Cases http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/standards/ (27.09.2010).

[200] Ofcom procedures for the handling of broadcasting standards investigations, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/standards/ (27.09.2010).

- OFCOM'a veya yayıncı kuruluşa şikâyet, bir gerçek kişi veya tüzel kişi tarafından, yayın kodlarının ihlali gerekçesiyle yapılabilir.

- Şikâyetler, şikâyet formları ile yapılır ve formlara OFCOM'un adresinden, web sitesinden veya telefonundan ulaşılabilir.

- Tüm şikâyetlerde; yayıncı kuruluşun adı, programın adı, açık bir şekilde şikâyetin konusu, yayın günü ve yayın saati ile şikâyet eden kişinin iletişim bilgileri yer almalıdır.

- OFCOM, anonim şikâyetleri genellikle dikkate almaz. Eğer şikâyette bulunan, adının gizli kalmasını istiyorsa, OFCOM bu durumda şikâyeti dikkate alır.

- Şikâyetler, programın yayınlanmasından 20 iş günü içerisinde yapılmalıdır. Bu tarihten sonra yapılan şikâyetleri, OFCOM genellikle kabul etmez. Süresi içerisinde yapılmayan şikâyetlerde neden gecikildiği açıklanmalıdır.

- OFCOM, şikâyetlerin ilk aşamada yayıncı kuruluşa yapılmasını teşvik eder. Şikâyet OFCOM'a değil de doğrudan yayıncı kuruluşa yapılırsa ve sonradan OFCOM'a şikâyette bulunmaya karar verilirse, şikâyetçi, yayıncı kuruluşun tespitine müteakip OFCOM'a şikâyette bulunmalıdır ve bunu her halükarda 20 iş günü içerisinde yapmalıdır. Bu gibi durumlarda OFCOM, yayıncıların ilgili kayıtları tutma beklentisi içerisinde olacaktır.

- Şikâyetten sonra OFCOM, şikâyetin bir değerlendirmesini yapar. Eğer gerekliyse, OFCOM, şikâyette bulunan kişi ile irtibata geçer. OFCOM, 5 iş günü içinde ilgili programın kaydını yayıncı kuruluştan isteyebilir. Bu aşamada yayıncı kuruluşun şikâyetle ilgili olarak yazılı yanıt vermesi uygun değildir.

- OFCOM, şikâyetle ilgili daha fazla araştırma yapmaya ihtiyaç duyarsa 29 - 32 maddeleri arasında ki prosedür (Yeniden Değerlendirme) uygulanır. Şikâyetlerin değerlendirilmesi ve incelenmesi OFCOM Yönetimi tarafından yerine getirilir. Eğer ilk inceleme sonrası şikâyet, muhtemel bir araştırmaya neden olmayacaksa (örneğin; şikâyet OFCOM'un görevi dışında ise veya açıkça haksızsa)

OFCOM, şikâyetçiye cevap vermez. Bununla birlikte bu türden kararlar OFCOM'un web sitesinden ulaşılabilecek olan OFCOM'un Yayın Bülteni'nde yayınlanır.

- İlk inceleme sonucunda OFCOM, şikâyetin, muhtemel sorunları yükselteceğine karar verirse, araştırmaya devam eder. Bu noktada OFCOM, şikâyetin detaylarını ve diğer bilgileri (ihlal edilen yayıncılık kodu, içerik, uygulama gibi) yayın kuruluşuna bildirerek yayın kuruluşundan 10 gün içinde yazılı bir cevap ister.

- OFCOM, daha sonra yayıncı kuruluşun cevabını / cevaplarını değerlendirir ve ihlal bulunup bulunmadığına karar verir.

- OFCOM, yayın kuruluşunun cevabını dikkate alarak ihlal oluşmadığı kanaatine varırsa, bu durumu şikâyette bulunana ve yayın kuruluşuna bildirir ve şikâyet konusu kapanır. Ancak şikâyetçi, kararın gözden geçirilmesini talep edebilir.

- OFCOM, yayın kuruluşunun cevabını dikkate alarak ihlal oluştuğu kanaatine varırsa, bunu taslak karar olarak alır. Bazı durumlarda OFCOM, yayının ihlal içermediğini veya ihlalin çözüldüğünü takdir ederse, bunun uygun bir taslak karar olduğunu düşünebilir. Taslak karar OFCOM'un yayın bülteninde yayınlanmadan önce, olgusal yanlışlıklar ve yazım hataları üzerinde yorum yapmaya fırsat vermek üzere yayıncı kuruluşa gönderilir.

- Daha sonra OFCOM, kararı sonuçlandırır, yayıncıyı bilgilendirir ve karar OFCOM'un Yayın Bülteni'nde yayınlanır, şikâyetçiler bilgilendirilir ve sorun kapanır. Bu noktada şikâyetçi kararın yeniden gözden geçirilmesini talep edebilir.

- Tüm tarafların, şikâyetçi ve yayıncının OFCOM'un prosedürüne ve yayınlanmış kurallarına uyması, sürecin bütünlüğü için esaslı unsurlardır.

- OFCOM'un işlevlerine uygun performansı için gizlilik gereklidir. OFCOM'un nihaî kararından önce, şikâyetçinin kimliği, ancak yayıncı ya da konuyla doğrudan ilgisi olan şikâyetçi taraf tarafından açıklanabilir. Bundan başka, bir şikâyet yapıldığında OFCOM araştırmaya başlar. Hiçbir taraf - kasıtlı ya da değil- uzlaşma için bu konuda adım atmamalıdır. OFCOM'un görüşüne göre; bu, süreci kötüye kullanma anlamına gelmektedir.

- Hem yayıncılar için hem de şikâyetçiler için bu prosedür içinde zaman yönünden sınırlı süreler vardır. Bu süreler OFCOM kararına bağlı olarak uzatılabilir. "Basit olaylarda" (*Yayıncıyla irtibat gerektirmeyen şikâyetler*) OFCOM'un hedefi, 30 iş günü içerisinde şikâyetlerin % 80'nini sonuçlandırmaktır. "Karışık olaylarda" (*Yayıncının incelenmesi gereken, kararın yayınlanması gereken şikâyetler*) OFCOM'un hedefi, 60 iş günü içerisinde şikâyetlerin % 80'nini sonuçlandırmaktır. Belirlenen bu süreler içerisinde, OFCOM şikâyetleri sonuçlandıramazsa, tarafları bilgilendirir ve onlara sonuçlandırmayı umduğu zamanı temin eder.

- OFCOM İdaresi veya OFCOM Komitesi'nin her ikisi de yayıncıya karşı kanuni yaptırımın uygulanmasını haklı bulursa; yayıncı kuruluşa, kanuni yaptırım prosedürleri ya da lisansla ilgili diğer durumlar uygulanır ve bu kararlara OFCOM'un web sitesinden ulaşılabilir.

3.2.5.2. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar ve Uygulanma Prosedürü

Yayın ilkeleri ihlallerine karşı yaptırımlar ve bu yaptırımların uygulanma prosedürü Yayıncılıkta ve Diğer Lisansla İlgili Durumlarda Kanuni Yaptırımların Uygulanma Prosedürü *(Procedures for the Consideration of Statuory Sanctions in Broadcasting or Other Licence-Related Cases)* Belgesi'nde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre[201];

- OFCOM'un, tüm yayın hizmet içeriklerine (hem editoryal hem de reklam bakımından) kanuni yaptırım uygulama yetkisi vardır. Yayıncılık Kanunu çerçevesinde düzenlenen lisans koşulu ihlali durumunda OFCOM, Yayıncılık Kanununda bulunan hükümlere göre yaptırım uygulama yetkisine sahiptir.

[201] Ofcom procedures for the consideration of statutory sanctions in broadcasting or other licence-related cases, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/procedures-statutory-sanctions/, (28.09.2010).

OFCOM'un bu yetkisi, İletişim Kanunu 2003'ün 198 inci maddesine göre BBC'yi ve 341 inci maddesine göre S4C'yi de kapsar.

- Bir yayıncı kuruluşa yaptırım uygulanması ciddi bir sorundur. Bir yayın kuruluşu, kasten, ard arda, umarsızca ihlalde bulunuyorsa OFCOM, şu yaptırımları uygular;

- Program veya reklamın tekrarlanmaması,
- İhlalin yapıldığı programın yayınlandığı saatte yayınlanmak üzere OFCOM'un belirlediği bir formda düzeltme ya da açıklama yayınlanması,

- Para cezası,
- Lisans süresinin kısaltılması (sadece belirli durumlar için),

- Lisans iptali (BBC, S4C ve Channel 4'e uygulanmaz).

- Çoğu durum için, özel televizyon ya da radyo lisansları için, en yüksek para cezası miktarı; £250,000 ya da yayıncının gelirinin % 5'i olup; bu miktarlardan hangisi daha büyükse o miktar uygulanır.

- Kamu hizmeti yayıncıları için en yüksek para cezası miktarı; yayıncının gelirinin % 5'dir. BBC ve S4C için en yüksek para cezası miktarı; £250,000'dur.

Yaptırımları bu şekilde düzenleyen belge, aynı zamanda herhangi bir yayın ilkesi ihlal edildiğinde uygulanacak yaptırımın uygulanma prosedürünü de düzenlemektedir. Buna göre OFCOM şu süreçleri takip ederek yaptırım uygulayabilir[202];

- Kanuni yaptırımlara ilişkin cezalar OFCOM'un bir alt komitesi olan Yayın Yaptırımlar Komitesi tarafından uygulanır. Komite'nin üyeleri, OFCOM Yönetim Kurulu ve İçerik Yönetim Kurulu arasından çekilen üyelerden oluşur. Yaptırımın uygulamaya konulup konulmayacağına, uygulamaya konulacaksa hangi seviyede olacağına Yayın Yaptırımlar Komitesi karar verir.

[202] http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/procedures-statutory-sanctions/ (28.09.2010).

- Komite Başkanı, herhangi bir yaptırımın uygulanmasının uygun olmadığına karar verebilir. Böyle bir durumda yayıncıya bildirim yapılır. Komite Başkanı, eğer herhangi bir yaptırımın uygulanmasını uygun bulursa, yayıncıya, ihlalle ilgili ayrıntılı bilgiler içeren bir bilgilendirme yazısı gönderir.

- Komite Başkanı eğer uygulanacak yaptırım olarak "para cezası" nın uygulanmasını uygun görürse, OFCOM tarafından yayınlanan Ceza Rehberi'ne (*Penalty Guidelines)*[203] uygun olarak uygulama yapar.

- Daha sonra Komite Başkanı, uygulanan para cezasının derecesi ile ilgili görüş bildirmek üzere yayıncı kuruluşa bir davet yazısı gönderir. Yaptırımın türüne ve derecesine bağlı olarak, yayıncı kuruluş, kendini, yazı ile temsil edebilir; sözlü olarak beyanda bulunabilir; yazılı ve sözlü beyanla temsil edebilir.

- Yayıncının beyanından sonra Komite, yaptırım uygulanmasının uygun olmayacağına karar verebilir. Bu durumda Komite, durumu yayıncı kuruluşa bildirir.

- Eğer Komite yayıncı kuruluşun beyanlarını ve tüm delilleri dikkate alarak, yaptırım uygulanmasının uygun olacağına karar verirse, uygun yaptırımı düşünür ve bu yönde karar verir.

- Komite eğer uygulanacak yaptırım olarak para cezasının uygulanmasını uygun görürse, OFCOM tarafından yayınlanan Ceza Rehberi'ne uygun olarak uygulama yapar.

- Eğer Komite, lisans iptali yaptırımı uygulamasına karar verirse, yayıncı kuruluşa bir bildirim yaparak; yayıncı kuruluşun, belirtilen adımları atmaması durumda lisansının iptal edileceği uyarısında bulunur ve lisans sahibine belirtilen konularda kendisini temsil edebileceği bilgisi verir. Bu sürecin sonunda OFCOM, ihtar edilen adımların atılmadığını görür ve lisansın iptal edilmesinin kamu yararı için gerekli olduğuna ikna olursa, yayıncı kuruluşa lisansın iptal edileceği ihtarında bulunur ve bu ihtar lisans sahibine iletildiğinde lisans iptal edilir.

- OFCOM, ihlal tarihinden itibaren 60 iş günü içerisinde yayıncı kuruluşa verilecek cezayı sonuçlandırmayı amaçlar. Cezanın uygulanma prosedüründe, bir

[203] Penalty Guidelines için bkz., http://www.ofcom.org.uk/files/2010/06/penguid.pdf (28.09.2010).

yayın kuruluşundan kaynaklı herhangi bir hata, eksiklik meydana gelirse, OFCOM ek düzenleyici eylemlerde bulunabilir.

- OFCOM'a yapılan şikâyetlerle ilgili tüm yazışmalar gizlidir. Yayıncılar hakkında verilen cezalarla ilgili yazışmalar kamuya açıklanmadıkça, OFCOM, yayıncılardan bu bilgileri gizli tutmalarını bekler, OFCOM, özellikle ceza süreciyle ilgili bilgilerin, geçici kararların ve verilen cezanın kesinlikle gizli kalmasını yayıncılardan bekler.

3.2.6. OFCOM'un Yaptırım Kararlarından Örnekler

OFCOM'un yıllık raporuna konu olan ve son bir yıl içerisinde uygulanan yaptırımlardan bazıları şunlardır[204];

3.2.6.1. Yetişkinler İçin Yayın Yapan Kanallara Uygulanan Yaptırımlar

2011 yılının Mart ayında, yayın lisans şartlarının ciddi ihlali nedeniyle Hoppr Entertainment'ın sahibi bulunduğu yetişkinler için yayın yapan "Live 960" kanalının yayın lisansı iptal edilmiştir. Hoppr Entertaintment'ten defalarca Kontrol Bildirim Formundaki değişiklikler ve şirketin yöneticileri ve ortaklık yapısına ilişkin imzalı ve doğru beyan talep edilmiştir. OFCOM'un tüm bu istekleri yayıncı kuruluş tarafından yerine getirilmeyerek Lisansın 12 ve 13 üncü şartları ihlal edilmiştir. OFCOM, eğer gerekli ise ve kamu yararı bulunmakta ise lisans iptali yoluna gitmektedir.

[204] The Office of Communications Annual Report and Accounts for the period 1 April 2010 to 31 March 2011, http://www.ofcom.org.uk/files/2011/07/annrep1011.pdf, s. 27, (31.10.2011).

OFCOM ayrıca son bir yıl içinde tekrarlanan ve ciddi yayın ihlalinde bulunan Bang Channels Limited ve Bang Media (London) Limited sahipliğindeki 4 televizyon lisansını da iptal etmiş bulunmaktadır. Zira bu kanallar uzunca bir süre küçüklerin korunması ilkesine aykırı yayınlar ile suça teşvik eden yayınlar yapmıştır.

3.2.6.2 Ummah Channel

İlk kez bir televizyon kanalının, belirli bir dine mensup olanların dini görüş ve inançlarını kötüye kullanmaları sebebiyle Yayıncılık Kodlarını ihlal ettiği kanaatine varılmıştır. Ummah Channel, İslam dinini teşvik eden bir yayın kanalıdır. Kanal, Ahmediyeyi - bazı İslam ülkelerinde ciddi zulme maruz kalmış, İslami hareketin azınlık üyeleri - kötü gösteren ve aşağılayan 3 program gerçekleştirmiştir.

3.2.6.3 Meredydd Hughes'in Haklı Şikâyeti

OFCOM, Güney Yorkshire Polis Emniyet Müdürü Meredydd Hughes'in ITV News kanalına yönelik şikâyetini onaylamıştır. Bay Hughes'in "Anti Sosyal Davranış Emirleri" ile ilgili olarak verdiği bir röportajla ilgili yaptığı yayında, yayıncı kuruluş haksız bulunmuştur. ITV News, yaptığı röportajda Emniyet Müdürünün sözlerini çarptırarak Bay Hughes'in "anti sosyal davranışların önemsiz olduğu"nu düşündüğünü ima eder şekilde yayın yapmıştır.

3.2.6.4 STV

OFCOM, 2010 yılında STV'nin (İskoç Televizyonu) programlarına İskoç Hükümeti ve kurumlarının sponsor olduğuna dair bir bulgu yayınlamıştır. 2008 ve 2009 yıllarında STV'de yayınlanan Hükümet destekli 57 program hakkında geniş bir soruşturma başlatılmıştır. Daha sonra, bu konuda basında çıkan iddiaların Kanunu ihlal eder bir tarafının bulunmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 18 programın sponsorlukla ilgili kuralları ihlal ettiği tespit edilmiştir.

3.3. Fransa'da Radyo ve Televizyon Yayıncılığı, Düzenlenmeler, Düzenleyici Yapı ve Denetim

Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığının inceleneceği bu başlık altında, Fransa'da radyo ve televizyon yayıncılığı anlatıldıktan sonra, sırasıyla, Fransa'nın radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili hukuki düzenlemeleri, düzenleyici kurumu, yayın ilkeleri, yayın ilkelerine karşı uygulanan yaptırımlar, yaptırımların uygulanma prosedürleri anlatılacak ve bilenen bazı yaptırım uygulamalarından örnekler verilecektir.

3.3.1. Fransa'da Radyo ve Televizyon Yayıncılığı

II. Dünya Savaşı sonrası dönemin, Fransa radyo ve televizyon yayıncılığı için önemi, yayıncılığın siyasal etkilere açık bir döneme girmesinde görülmektedir. Bu dönemde çoğunlukçu nitelikteki demokrasisi ile dikkat çeken Fransa'nın, yayıncılık alanının, merkeziyetçi devlet tekeli altında faaliyet göstermesi; iktidarın siyasal amaçlı propagandaları için bir malzeme unsuru olmuş[205], bunun bir sonucu olarak da yayıncılık faaliyetleri, Fransa'da yoğun tartışmaların odak noktası haline gelmiştir. Bu fiilî durumun gerçekliğine, Fransız Elektronik İletişim alanının düzenlemesi amacıyla çıkartılan; 1959, 1964, 1972, 1974, 1982 ve 1986 tarihli kanunlarının aynı zamanda Fransa'nın seçim tarihlerine denk gelmesinin bir tesadüf olmadığının fark edilmesiyle rahatlıkla ulaşılabilinecektir[206].

Fransa'da ilk televizyon yayınları, deneme yayınlar olarak 1931 yılında gerçekleştirilmiştir. Yıllar içerisinde biraz daha genişletilen yayınlar 1949 yılında bir

---

[205] *"Özellikle, Beşinci Cumhuriyetin DeGaulle'cü hükümetleri, yayıncılık alanındaki devlet tekelini "çok açık ve gösterişli"bir biçimde siyasal amaçları doğrultusunda kullanmışlardır."* Ayrıntılı bilgi için bkz. Bülent Çaplı, *Televizyon ve Siyasal Sistem*, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s. 135-152.

[206] B. Çaplı, 2001, s. 135, 136.

kamu hizmeti yayıncısı olan Birinci Kanal (TF 1) ile süreklilik kazanmıştır[207]. Radyolar bakımından ise; radyo yayınlarının başlangıcından bu yana çok çeşitli uygulamalar görülmüştür. Bu uygulamaların en önemlisinin, II. Dünya Savaşından sonra 1945 yılında kurulan radyo tekelinin 1981 yılında kaldırılmasında ve bazı koşullarda derneklere radyo istasyonu kurma hakkının tanınmasında görülmektedir[208].

1960'lı yıllarda Birinci Kanal (TF 1)'den sonra, Aralık 1963'te Antenne 2 (A2) adlı yeni bir televizyon kanalı ve 1972 yılında da FR 3 adlı üçüncü bir televizyon kanalı yayın hayatına başlamıştır. Kanalların sayısının artması memnuniyeti karşısında, yayındaki kanalların tümünün, özel ve kamu hizmeti yayın kuruluşu olan Fransız Radyo ve Televizyon Kurumu'nun (*Office de Radiodiffusion Television Francaise /* ORTF*)* denetimi altında olması rahatsızlıklara yol açmıştır[209]. Zira, bu dönemde Fransız yayın kurumu ORTF'de tarafsız ve bağımsız yayıncılık anlayışı yerine; dönemin Enformasyon Bakanlığı'nın sansür uygulamaları ve DeGaulle'cilerin siyasi uygulamaları ile yoğun bir şekilde kadrolaşmaya gitmeleri tarafsızlıktan ve bağımsızlıktan uzak bir yayıncılık anlayışının oluşmasına neden olmuştur[210]. Uygulamada ki bu fiilî durumlar nedeniyle, Fransa'da yayıncılık sektörünün siyasi baskılardan uzak tutulması, bağımsız, tarafsız ve çoğulcu bir yapıya kavuşturulması, 1960'lı ve 1970'li yıllar için mümkün olamamıştır.

Fransa'da 1981 yılı, radyo ve televizyonlarda devlet tekelinin kaldırılması ve bu sayede çoğulculuğun sağlanması açısından, Sosyalist aday François Mitterand'ın Cumhurbaşkanı seçilmesiyle ayrı bir öneme kavuşmuştur. Zira, Mitterand, DeGaulle'cü yaklaşımın aksine, yayıncılık alanın siyasetten uzak, tarafsız ve bağımsız bir alan olması gerektiğine inanmış bir lider portresi çizmiştir. Nitekim, Mitterand'ın bu görüşleri uygulamaya da yansımış, çalışmalara hemen başlanmış ve aynı yıl bir komisyon oluşturulmuştur. Oluşturulan komisyon, raporunda; temel iletişim haklarının sağlanmasının, ancak, siyasi açıdan bağımsız ve mali açıdan özerk

---

207 Ş. Tekinalp, 1990, s. 35.
208 a.g.e., s. 20, 21.
209 a.g.e., s. 35.
210 E. Lower, (1987), *French TV Under Socialists'*den aktaran, B. Çaplı, 2001, s. 135, 136.

olarak kurulmuş kamu hizmeti yayın kuruluşları ve özel olarak faaliyet gösteren yerel yayıncıların desteği ile mümkün olabileceğini ifade ederek, ayrıca, tüm yayıncılara hitap edebilecek bir kanuni düzenlemenin gerekli olduğu tespitinde bulunmuştur[211].

Komisyon raporu doğrultusunda Mayıs 1982 yılında çıkartılan kanun ile; elektronik iletişim araçlarına erişebilirliğin kolaylaştırılması, radyo ve televizyon alanlarında yıllardır süren merkeziyetçi yapının değiştirilerek yerelleşmenin sağlanması ve son olarak da yayıncılık alanının siyasi baskılardan arındırılarak, siyasi bir propaganda aracı olmaktan çıkarılması, bu yolla tarafsızlığının ve bağımsızlığının sağlanması amaçlanmıştır. Özellikle bu son amaca ulaşabilmek için kullanılan yöntem, yayın kurumlarının karar mercilerinin ve idari yapılarının değiştirilmesi şeklinde düşünülmüştür. Bu yöntem için kullanılacak araç ise, siyasi yapıyı temsil eden hükümet ile, hükümet baskılarından korunması gereken yayın kurumları arasında dengeleyici bir görev üstlenecek olan, Görsel - İşitsel İletişim Yüksek Kurulu'nun (*Haute Autorite de L'Audiovisual*) kurulması olmuştur[212].

Görsel - İşitsel İletişim Yüksek Kurulu'nun görevleri şunlardır[213];

- Kamu kurum ve şirketlerinin yönetim kurulu üyelerini ve başkanlarını atamak, kamu kurumlarının görev esaslarına uygunluğunu denetlemek,
- Radyo ve televizyon istasyonları ile kablolu televizyon kurmak için izin vermek, izinleri askıya almak ve geri almak,
- Cevap hakkının özel koşullarını belirlemek
- Seçimlerde uyulacak kuralları ve yayın sürelerini tespit etmek,
- Yayın kuruluşlarına, çoğulculuk, insan haklarına saygı, Fransız dilinin korunması ve tanınması, bölgesel dillerin ve kültürlerin tanıtımı, engelliler için özel programlar yapımı konularında tavsiyelerde bulunmak,
- Reklam yayınları için belirlenmiş kurallara uygunluğu denetlemek,

---

211 R. Kuhn, (1985), *France and the New Media'*den aktaran B. Çaplı, s. 138.
212 B. Çaplı, 2001, s. 139.
213 Bertland Delcros, Banca Vodan (1987), *La Liberté de Communication'*den aktaran J. Sarmaşık, 1993, s. 65.

- Hükümet dışı uluslar arası kuruluşlarda şirketleri temsil etmek,
- Vicdan özgürlüğüne ilişkin uyuşmazlıklarda hakem görevi görmek,
- Radyo yayınları için frekans dağıtımını gerçekleştirmek[214].

1982 Kanunu ile Görsel - İşitsel İletişim Yüksek Kurulu'na verilen görevler incelendiğinde, radyo ve televizyon yayınlarında devlet tekelinin kaldırıldığı ve özel teşebbüslerin de radyo ve televizyon yayıncılığı yapabileceği görülecektir.

Şeklî olarak yayıncılık alanında devlet tekelinin kaldırılmış olması, uygulamaya bu şekliyle yansıyamamıştır. R. Kuhn akademik bir makalesinde; yeni kanunun, televizyon sektörünün örgütsel yapısının siyasi etkilere tamamen kapanmasında, tarafsız ve bağımsız bir yapı kazanmasında ve siyasal müdahalelere açıklığı konusunda hiçbir iyileştirme getirmediğini hatta yeni bir kanunun çıkartılmasının, siyasilerin seçim sonrası zaferlerinin doğal bir uzantısı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Kuhn, kanunundan sonra TF 1 ve Antenne 2 televizyonlarının yöneticiliklerine yapılan atamaların hükümet yanlısı kişiler olduğu tespitlerine de yer vermiştir[215]. Yeni düzenleme ile, yayıncılığın, siyasal müdahalelerden uzaklaşmadığına yönelik akademik çevrelerin bu tespitleri dışında en önemli gösterge; kamu hizmeti yayıncılığı yapan kuruluşların, başbakan ya da bir bakan tarafından yıllık olarak önceden belirlenen kurallara ve yükümlülüklere (*cashiers des charges*) uyma zorunluluğunun bulunmasıdır[216].

1981 ve 1982 yıllarında bu gelişmeler yaşanırken; 1983 yılında, hükümetin TF 1, A2, FR 3 olan üç adet kanalına Canal Plus adında yeni bir paralı televizyon kanalı – Fransa'nın ilk paralı kanalı – daha katılmıştır. Bu yeni kanal, diğer kanalların uymakla yükümlü olduğu kamu hizmeti yayın ilkelerinden sadece bazılarına uymakla yükümlü kılınmıştır. 1986 yılına ise Mitterand, La Cinq ve La Six adında iki özel televizyon kanalı projesinin başlatıldığını açıklamıştır[217].

---

214 B. Çaplı, 2001, s. 148.
215 R. Kuhn, (1985)'den aktaran B. Çaplı, 2001, s. 139.
216 B. Miege ve J. M. Salaun (1989), *France, a Mixed System. Renovation of an Old Concept*'den aktaran B. Çaplı, 2001, s. 139.
217 B. Çaplı, 2001, s. 140, 141, 147.

16 Mart 1986 seçimlerini kazanan Jacques Chirac, Fransa'nın ilk televizyon kanalı olan TF 1'in özelleştirileceğini açıklamış ve kanal özelleştirilerek hisselerinin % 40'ı Bouygues Konsorsiyumuna, % 40'ı TF 1 çalışanlarına ve % 10'u halka dağıtılmıştır. Aynı yıl Görsel - İşitsel İletişim Yüksek Kurulu yerine İletişim ve Özgürlükler Ulusal Komisyonu *(Commission Nationale de la Communication et des Libertés* / CNCL)[218] kurulmuştur. CNCL, 1986 İletişim Kanunu'nun 1989 yılı değişikliği ile Yayıncılık Yüksek Konseyi (*Counseil Supérieur de L'audiovisiuel* / CSA) olarak değiştirilmiştir[219].

CSA, 1994 yılında France 2 ve France 3 kanallarına görev ve yükümlülükler yükleyen yükümlülükler belgesi (*cashiers des missions et des charges)* ile Fransa'da yayın politikalarının öncüsü olan dört temel ilkeyi belirlemiştir. Bu ilkeler şunlardır[220];

1. Yayıncılar, kanunlarla belirlenmiş yükümlülükleri yerine getirirken, bireye saygı göstererek, izleyicilere, bilgilendirici, eğlendirici ve kültürel yayınlar sunacaklardır.

2. Yayıncılar, coğrafi olarak tüm bölgelere ve tüm izleyicilere açık yayın yapma politikası izleyerek, çoğulculuğu güvence altına alacaklardır.

3. Yayıncılar, kültürel programlar ile, gençlere yönelik yayınlarda çeşitliliğin ve içerik zenginliğinin sağlanmasına özen göstereceklerdir.

4. Ulusal yapımlar özendirilecek ve kültürel mirasın korunması sağlanacaktır.

Fransa, son yıllarda sayısal karasal televizyon yayıncılığı *(DTT)* ile yeni bir döneme girmiş bulunmaktadır. Sayısal yayıncılık sayesinde, daha fazla kanalın, daha kaliteli ses ve görüntü ile yayın yapmasına olanak sağlanmıştır. Fransa'da

---

218 CNCL, Fransız Kültür Bakanlığı'nın önderliğinde kurulan ve hükümet tarafından atanan on üç üyeden oluşan bir komisyon olup, kamusal ve özel radyo ve televizyonların yayınlarını ve yayın politikalarını takip etmekle görevlendirilmiştir.

219 J. Sarmaşık, 1993, s. 66 ; B. Çaplı, 2001, s. 148-150.

220 Y. Giritli İnceoğlu, 2004, s. 202 ; B. Çaplı, 2001, s. 151, 152.

evvelce geleneksel sistemle çalışan beş parasız ulusal kanal ve tek bir paralı Canal Plus kanalı faaliyet göstermekte idi. Sayısal televizyonculuk teknolojisi ile, Fransa'da şu anda 18 parasız kanal, 11 de paralı kanal olmak üzere otuz civarında televizyon kanalı bulunmaktadır[221]. 2008 yılından bu yana Fransa'nın %87'si bu teknolojiyi kullanmaktadır ve 2011 yılı sonuna kadar hedef, nüfusun %95'ine ulaşmaktır. Ekim 2008'den bu yana da izleyiciler yüksek çözünürlüklü (HD) teknolojiyle yayınları izlemektedir[222]. Radyo yayıncılığında ise; Radio France adlı ulusal yayın yapan şirket, yayınlarına, kısa, uzun, orta ve FM üzerinde devam etmekte ve özel radyoların kurulduğu 1982 yılından bu güne kadar da binden fazla özel radyonun yayında olduğu görülmektedir[223].

3.3.2. 30 Eylül 1986 Tarihli ve 86 - 1067 sayılı İletişim Özgürlüğü Kanunu

30 Eylül 1986 tarih ve 86 - 1067 numaralı İletişim Özgürlüğü Kanunu, *(Freedom of Communication Act No. 86-1067 of 30 September 1986)*[224], Fransa'nın görsel işitsel iletişimini düzenleyen temel Kanundur. 1986, 1987, 1989, 1990, 1992, 1994, 1998, 2000 ve 2001 yıllarında, Kanuna yeni hükümler eklenmek suretiyle çeşitli değişikliklere uğramıştır.

İletişim Özgürlüğü Kanunu, 8 Başlık ve 111 maddeden oluşmaktadır. Başlıklar sırasıyla; Yayıncılık Yüksek Konseyi, İletişim Süreçlerinin Kullanımı, Kamusal Görsel İşitsel İletişim Sektörü, Ulusal Yayın Şirketinin İletimi "Fransa 1 Televizyonu", Film Eserlerinin Gelişimi, Cezaî Hükümler Çeşitli Hükümler, Geçici ve Son Hükümler'den oluşmaktadır.

---

221 Dominique Baudıs, "Görsel İşitsel Yayıncılığın Düzenlenmesi ve Televizyon Alanındaki Yeni Gelişmeler", (Çev. Ece Vitrinel), *Galatasaray İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı 4, s. 179, 2006.

222 An Independent Authority to Protect Audiovisual Communication Freedom, http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk (12.09.2010).

223 Y. Giritli İnceoğlu, 2004, s. 203.

224 Freedom of Communication Act No 86-1067 of 30 September 1986, s. 4-11, http://www.csa.fr/upload/dossier/loi_86_english.pdf (12.09.2010).

Bu çalışmada, Kanunun yalnızca, düzenleyici ve denetleyici kurul'un düzenlendiği birinci başlık olan Yayıncılık Yüksek Konseyi, yayın ilkelerinin ve yaptırımların düzenlendiği ikinci başlık olan İletişim Süreçlerinin Kullanımı ve kamu hizmeti yayıncılığının düzenlendiği Kamusal Görsel İşitsel İletişim Sektörü başlığı incelenecektir.

3.3.3. Görsel İşitsel Yüksek Konseyi'nin Yapısı ve Görevleri

Görsel İşitsel Yüksek Konseyi, *Conseil Supérieur de L'audiovisuel*, kısaca CSA, 13 Şubat 1989 tarihinde Fransa Cumhurbaşkanı tarafından kurulmuş ve kendisine, görsel işitsel iletişim özgürlüğünü sağlamak ve garanti altına almak üzere iki yönlü bir misyon yüklenmiştir. Bilindiği üzere CSA, görsel işitsel düzenleyici otorite olarak, *The Haute Autorite de L'Audiovisual* ve *Commission Nationale de la Communication et des Libertés* / CNCL adlı düzenleyici otoritelerden sonra Fransa'da kurulmuş olan üçüncü düzenleyici otoritedir[225]. Kurul, İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun I. başlığı altında 4 - 20 nci maddeler arasında düzenlenmiştir.

Kanunun 4 üncü maddesinde yer alan düzenlemeye göre; CSA, 9 üyeden oluşmakta, üyelerden üçü Cumhurbaşkanı, üçü Senato Başkanı ve diğer üçü de Meclis Başkanı tarafından atanmaktadır. Üyelerin görev süresi 6 yıl olup, üçer üye iki senede bir yenilenmektedir. Kanunun 5 inci maddesine göre, CSA üyeleri, ulusal meclis üyesi, kamu çalışanı, özel yayın çalışanı ya da bu yayın kuruluşlarının hissedarı olamazlar. Bundan başka, üyeler, görsel işitsel iletişim sektörü ile ilgili; film, basın, yayın, sinema, reklam, iletişim şirketi alanlarında faaliyet gösteremezler, bu kuruluşların çalışanı veya hissedarı olamazlar.

CSA'nın görevleri, Kanunun anılan bölümün 9 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre CSA, frekans planlaması yapmak, bu sayede ulusal

[225] An Independent Authority, http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk (11.09.2010).

bölgesel, yerel radyo ve televizyon kuruluşlarına frekans tahsis etmek, yayın izni vermek, radyo ve televizyonların yayınlarını takip etmek, yayınların kanunlara uygunluğunu ve program içeriğine (insan onuru, kamu düzenine saygı, çocukların ve gençlerin korunması, çoğulculuğun sağlanması gibi) ilişkin ilkelere uygunluğunu denetlemek, yayın ilkelerinin ve diğer yükümlülüklerin ihlali halinde yayıncı kuruluşlara yaptırımlar uygulamak, yayıncılıkla ilgili kanun tasarılarına görüş bildirmek, yayıncılıkla ilgili uluslararası müzakerelerde Fransa'yı temsil ile görevlidir.

CSA bundan başka, özellikle seçimlerden sonra, hükümet değişikliklerinden sonra, radyo ve televizyon yayınlarında, siyasi görüşlerin izleyicilere yansıtılmasında bir denge unsuru olmaktadır. CSA, bu anlamda iletişim özgürlüğünün kalbi durumundadır[226].

[226] Independent Authority, http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk (12.09.2010).

3.3.4. Radyo ve Televizyonların Uyacakları Yayın İlkeleri

1986 tarihli İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun radyo ve televizyon yayıncılığını da içine alan orijinal Fransızca metninde 1 inci maddenin ilk cümlesi; *"La communication au public par voie électronique est libre"*[227] "**Kitle iletişim araçlarıyla** iletişim serbesttir / özgürdür." ve İngilizce metnin de; *"Audio-visual communication is free"*[228] "**Görsel - işitsel iletişim** serbesttir / özgürdür." şeklindedir. Maddenin devam eden cümlelerinde; Bu özgürlüğün, sadece gerekli olduğu ölçüde; insan onuruna saygıyı, özgürlük ve kişilerin malını, fikir ve düşüncelerin açıklanmasında çoğulculuğun niteliğini korumak; hukuk düzenini korumak, millî savunma ve kamu yararı nedenleri ile; iletişim araçlarının doğasında bulunan teknik nedenlerden; ulusal görsel işitsel üretim sanayisini geliştirme ihtiyacı nedeniyle sınırlandırılabileceği hükme bağlanmıştır. Aynı maddede, bu özgürlüklerin bu Kanun uyarınca korunmasının, uygulama eşitliğinin sağlanmasının ve bağımsız ve tarafsız bir kamu hizmeti yayıncılığının sağlanmasının; bağımsız bir otorite olan CSA tarafından garanti edileceği ifade edilerek, rekabetin özgürce yapılmasında, programlarda çeşitliliğin ve kalitenin artırılmasında, ulusal görsel işitsel sektörün geliştirilmesinde, ulusal kültür ve dilin korunmasında CSA'nın görevli olduğu belirtilmiştir.

Görüleceği üzere; 1986 tarihli İletişim Özgürlüğü Kanunu, radyo ve televizyon yayıncılığında temel ilkenin "özgürlük" olduğunu, ancak bu özgürlüğün sınırsız bir özgürlük olmayıp; gerekli olduğu ölçüde Kanunda sayılan gerekçelerle sınırlandırılabileceğini hüküm altına almıştır.

Radyo ve televizyon yayıncılığında özgürlük ilkesini sınırlandıran bu gerekçelerden başlıcalar; çoğulculuk, genç nüfusun korunması, kültürel üretimin korunması ve desteklenmesi, kişilerin onur ve haysiyetlerinin korunması, ırk, din,

---

[227] Article 1 Fransızca metni için bkz. http://www.csa.fr/upload/publication/Loi86-1067.pdf (14.09.2010).

[228] Article 1 İngilizce metni için bkz. http://www.csa.fr/upload/dossier/loi_86_english.pdf (14.09.2010).

cinsiyet, milliyet ayrımı gözeterek kişileri nefrete teşvik eden her türlü eylemin karşısında durmaktır[229]. CSA, bu gerekçelere dayanarak, sadece gerektiği ölçüde Kanuna, Konsey Kararlarına ve özel radyo ve televizyonlarla yapılan sözleşmelere dayanarak, kamu hizmeti yayıncılığı ile özel yayıncılık üzerinde sınırlamalarını gerçekleştirir ve aşağıda yer alan temel 6 ilke doğrultusunda denetim yapar[230]:

- Çoğulculuk ve bilginin doğruluğu,
- Gençlerin ve çocukların korunması,
- Sinema eserleri ve görsel - işitsel rejim,
- Reklam, sponsorluk, tele - alışveriş,
- Ürün yerleştirme,
- Fransızcanın korunması ve tanıtımı.

3.3.4.1. Çoğulculuk ve Bilginin Doğruluğu

21 Temmuz 2009 tarihinde Görsel İşitsel Yüksek Konseyi, radyo ve televizyon yayınlarında siyasi çoğulculuğun sağlanması için İletişim Özgürlüğü Kanununun 1, 3 ve 13 üncü maddelerine dayanarak bir takım kararlar[231] almıştır. Buna göre; CSA, her ay, kanalların siyasi partilere, özellikle iktidar ve muhalefet partilerine ne kadar süre ayırdığını hesaplar, hesaplama sonucunda, partilerden birine daha fazla yer verildiği tespit edilirse, bu dengesiz durumun düzeltilmesi için kanaldan talepte bulunur ve söz konusu eşitsizliğin devam etmesi halinde yaptırım uygular[232]. *"Buna medyada 'iç çoğulculuk ilkesini yerine getirmek' denir"*[233].

---

229 D. Baudıs, (Çev. Ece Vitrinel) 2006, s. 176.

230 a.g.m., s. 176. ; "Le contrôle des programmes" (Programların Kontrolü), http://www.csa.fr/infos/controle/controle_intro.php?rub=2 (14.09.2010).

231 Kararlar için bkz. "Recommandations et délibérations du CSA relatives à d'autres sujets", http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=128952 (14.09.2010).

232 D. Baudıs, (Çev. Ece Vitrinel) 2006, s. 177.

3.3.4.2. Gençlerin ve Çocukların Korunması

Gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişiminin korunması İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun 15 inci maddesinde düzenlenmiştir. CSA, 1989 yılından bu yana, zararlı ve uygunsuz içerikte programlardan çocukları korumak için çeşitli önlemler almıştır. Buna göre, ciddi oranlarda şiddet veya pornografik öğeler içerebilen programların, çocukların ve gençlerin izleyemeyeceği belli saatler dışında gösterilmesi yasaktır. Ayrıca, 2002 yılında geliştirilen program işaretleri (-10, -12, -16, -18) yayınlanan bir programın izlenmesinin hangi yaşlar için uygun olacağı konusunda ailelere, öngörüde bulunmalarında yardımcı olmaktadır[234].

3.3.4.3. Sinema Eserleri ve Görsel İşitsel İletişim

17 Ocak 1990 tarihli 90-66 sayılı Sinematografik ve Görsel İşitsel Eserlerin Yayılmasına İlişkin Kararnameye[235] göre; Kültürel çeşitliliği ve yerli film sektöründeki gelişmenin devamını sağlayabilmek için Fransa'da yayın kanallarına film yayınlama zamanları ve kotaları konulmuştur. Buna göre yayıncılar bir yıllık yayınlarının %60'lık kısmında Avrupa Eserlerine, % 40'lık kısmında ise özgün Fransızca eserleri prime time zamanında yayınlamak zorundadır. Radyolar da yayınlarının % 50'sini Fransızca şarkılara ayırmak zorundadır. Bu düzenleme sayesinde sektörün canlılığı ve devamlılığı sağlanabilmektedir[236].

---

233 Mirelle Thibault, "Fransa'da Basın Hukuku" (Çev. Özgür Gönenç), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı: 26, İstanbul, 2006, s. 54.

234 "La protection des mineurs à la télévision et à la radio" (radyo ve televizyon yayınlarında küçüklerin korunması), http://www.csa.fr/infos/controle/television_signaletique_B.php (15.09.2010).

235 "Décret n°90-66 du 17 janvier 1990 modifié relatif à la diffusion des oeuvres cinématographiques et audiovisuelles - Version consolidée" (17 Ocak 1990 tarihli 90-66 sayılı Sinematografik ve Görsel İşitsel Eserlerin Yayılmasına İlişkin Kararname), http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=5933 (15.09.2010).

236 D. Baudıs, (Çev. Ece Vitrinel) 2006, s. 177.

3.3.4.4. Reklam, Sponsorluk, Tele - Alışveriş

CSA, İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun 14 üncü maddesine göre, program yayınlarında yer alan reklamların kontrolünü yapmakla görevli ve yetkilidir. 27 Mart 1992 tarihli ve 92 - 280 sayılı Reklamlar, Sponsorluk ve Tele - alışveriş ile ilgili kararnameye göre[237]; reklam insan kişiliğine ve onuruna uygun olmalıdır. Irk veya milliyet ayrımcılığı gözeterek her türlü şiddete, kişilerin sağlıklarına, mallarına, tüketicinin zararına zarar verecek reklamların yapılması yasaktır. Reklamların içeriği, herhangi bir dinî, siyasal veya felsefi düşünceyi rahatsız edecek nitelikte olmamalıdır. Küçüklerin fiziksel ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek, onları istismar edecek, saflığından ve tecrübesizliğinden yararlanarak bir ürünün veya hizmetin alınmasını teşvik edecek reklamlar yasaktır. Bilinçaltı ve gizli reklam yapmak yasaktır. 1.2 dereceden fazla alkol içeren içeceklerin reklamı yasaktır.

Söz konusu kararnamede reklam yayın sürelerine ilişkin düzenlemeler de bulunmaktadır. Buna göre; reklamlar program arasına yerleştirilir, programın bütünlüğünü ve yapısını bozmamak üzere program içi reklamlar en az 20 dakika aralıklı süreyle yayınlanabilir. Süreleri 30 dakikadan az olmayan haber, çocuk programları ve dinî programlar reklamla kesilebilir. Sponsorlukla ilgili düzenlemeler incelendiğinde; sponsor olunacak programın konusu alkollü içecek veya tütün üretimi ile ilgili bir program ise, alkollü içecek ve tütün firmaları yalnızca bu türden bir programa sponsor olabileceklerdir. Tele - alışverişe ilişkin düzenlemeler de ise dikkat çekici noktaların; 16 yaşından küçüklerin tele - alışveriş programlarını izlemelerinin yasak olması, tele - alışveriş süresinin 15 dakikadan az olamaması ve toplam süresinin günde 3 saati geçememesine ilişkin düzenlemelerin olduğu görülmektedir.

---

[237] "Décret n°92-280 du 27 mars 1992 modifié, relatif à la publicité, au parrainage et au téléachat - Version consolidée" (27 Mart 1992 tarihli ve 92-280 sayılı Reklamlar, Sponsorluk ve Tele-alışveriş ile ilgili kararname), http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=5934 (15.09.2010).

3.3.4.5. Ürün Yerleştirme

Ürün Yerleştirme ile ilgili olarak CSA'nın 16 Şubat 2010 tarihinde aldığı tavsiye kararı[238] bulunmaktadır. Tavsiye kararına göre; Ürün yerleştirmeye, çocuklar için tasarlanmamış olan sinema, görsel - işitsel kurgu ve müzik kliplerinde izin verilir. Bunların dışındaki programlarda ürün yerleştirme yasaktır. 1.2 dereceden fazla alkol içeren ürünler, tütün ve tütün ürünleri, reçeteye tabi ilaçlar, ateşli silahlar ve mühimmat ürün yerleştirmenin konusu olamaz.

3.3.4.6. Fransızcanın Korunması ve Tanıtımı

1986 tarihli İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun 1 inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre; Fransız dilinin ve kültürünün geliştirilmesi ve korunması CSA'nın görevleri arasındadır. Konsey, bu görevini, yayın şirketlerini yetkilendiren anlaşmaların ekine, yayın kuruluşlarının uyacakları Fransızca dil yükümlülüklerini eklemek suretiyle yerine getirir. Fransız dilinin yanlış kullanımını önlemek için "Dil Komisyonu" yanlış kullanımları, her ay, CSA'nın dergisi *La Lettre'*de yayınlar, ayrıca Dil Komisyonu, Fransızca terminolojisinin kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla, sık kullanılan yabancı kelimelerin Fransızca karşılığına kelime türetmektedir[239].

3.3.5. Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırımlar

Özel radyo ve televizyon yayıncılığı yapan kuruluşlara uygulanan yaptırımlar ile kamu hizmeti yayıncılığı yapan kuruluşlara uygulanan yaptırımlar

---

238 "Délibération du 16 février 2010 relative au placement de produit dans les programmes des services de télévision" (16 Şubat 2010 tarihli televizyon program hizmetlerine ürün yerleştirme ile ilgili müzakere) , http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=130527 (16.09.2010).

239 "Langue française" (Fransızca dili), http://www.csa.fr/infos/langue/langue_francaise.php (16.09.2010).

bazı noktalarda farklılık göstermektedir. Bu nedenle yaptırımlar iki ayrı başlık altında incelenecektir.

3.3.5.1. Özel Yayıncılık Yapan Kuruluşların Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Uygulanan Yaptırımlar

İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun 42 nci maddesinde yer alan düzenlemeye göre; CSA, radyo ve televizyon yayın hizmetleri distribütörlerine[240] ve üreticilerine, resmî bir duyuru ile, Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen esaslar çerçevesinde Kanuna, ve diğer düzenlemelere uyulmasını bildirir ve resmî bildirimler yayımlar.

CSA, 42 nci maddede yer alan yükümlülüklere uymayanlar hakkında Kanun'un yaptırımların düzenlendiği 42-1 maddesinde yer alan yaptırımlardan birini uygulayabilir. Söz konusu maddeye göre; CSA ihlalin ciddiyetini göz önünde bulundurarak aşağıdaki cezalardan birini uygulayabilir;

- Yayın iznini askıya alma ya da, programın bir kısmının yayınını bir aylığına askıya alma,
- Yayın izin süresini 1 yıl süreler içinde azaltmak,
- İhlal suç teşkil etmez ise, yayın iznini askıya alma ya da programın bir kısmının yayınını bir aylığına askıya alma yanında para cezası da mümkün olabilir,
- Yayın izninin iptali.

CSA'nın bir diğer yaptırım türü 42-4 maddesinde yer alan bir tür özür dileme durumudur. Buna göre; görsel işitsel iletişim hizmeti yetki sahipleri, yükümlülüklerini ihlal ettiğinde, CSA, yayıncılığın şartları ve sözleşme şartları ile

[240] hizmet distribütörü tanımı için bkz. 1986 tarihli İletişim Özgürlüğü Kanunu, madde 2-1.

ilgili bir açıklama düzenleyebilir. İzin sahibi açıklamaya uymayı reddederse para cezası ödemekle yükümlüdür.

3.3.5.1.1. Yaptırımların Uygulanma Prosedürü

İletişim Özgürlüğü Kanunu'nun 42 nci maddesinin son fıkrasında yer alan düzenleme, yaptırımların uygulanmasının başlatılması mahiyetinde bir düzenlemedir. Şöyle ki, söz konusu düzenlemeye göre; izleyici çıkarlarını savunan meslek kuruluşlarının, görsel - işitsel iletişim sektörünün sendika temsilcisinin, dernekler gibi bölgesel kültürler ve aile grupları ulusal konseyinin, Kanun'un 1 inci maddesine yayıncı kuruluşların uyumunun sağlanması için CSA'ya başvurma hakkı bulunmaktadır. Bu başvuru hakkı, yayıncı bir kuruluşun tüzel kişiler nezdinde CSA'ya şikâyet etme hakkı olarak değerlendirilebilir. Nitekim Kanunun 42-7 nci maddesinde; CSA'nın söz konusu şikâyeti, şikâyet edilen radyo ve televizyon yayın hizmetlerinin üretici ve dağıtıcılarına bildireceği belirtilmiştir. Bu bildirimde ayrıca ihlalle ilgili olarak 1 ay içerisinde görüş bildirilebileceği (bir tür savunma) belirtilmektedir. 1 aylık bu süre, acil bir durum olması durumunda CSA başkanınca, 7 günden az olmamak üzere kısaltılabilir.

3.3.5.1.2. CSA'nın Kararları

Kanunun 42-2 nci maddesine göre; para cezasının miktarı, işlenen ihlalle orantılı ve ihlalden alınan yararla ilgili olmalıdır. Para cezasının miktarı, vergi hariç, yayın kuruluşunun 12 aylık bir süre içinde hesaplanan gelirlerinin yüzde 3'ünü aşmamalı, aynı yükümlülüğün ihlali durumunda ise, bu oran en fazla yüzde 5 olmalıdır. 12 aylık hesaplanan gelirler içerisine tüm reklam gelirleri dâhil edilmelidir. Ödenen bu para cezaları, vergi, devlet kredisi dışında olarak alınır.

CSA kararlarının gerekçeli yazılma zorunluluğu Kanun'un 42-6 maddesinde *" CSA'nın kararları gerekçeli olmalıdır. Gerekçeler, radyo ve televizyon*

yayın hizmetlerinin üretici ve dağıtıcılarına bildirilir ve Fransa Cumhuriyeti Resmî Gazetesinde yayımlanır." şeklinde düzenlenmiştir.

3.3.5.1.3. CSA Kararlarına İtiraz

Kanun'un 42-2 maddesine göre, CSA'nın yayın içeriği ihlallerine karşı uyguladığı yaptırımlara; Kanunun 42-3 maddesine göre, yetki verilmiş bir yayın kuruluşunun temel verilerinde, özellikle sermaye yapısında ya da yönetim organlarında ve finansman koşullarında önemli değişiklikler yapılması halinde, yayın izninin resmî olarak haber verilmeden geri alınabileceğine ilişkin kararlara ve Kanunun 42-4 maddesine göre, görsel işitsel iletişim hizmet yetki sahiplerinin yükümlülüklerini ihlal etmesi, CSA'nın düzenlediği, yayıncılığın şartları ve sözleşme şartlarıyla ilgili açıklamaya uymayı reddederse, ödeyeceği para cezasına ilişkin kararlarına karşı; Kanunun 42-8 maddesi gereği Danıştay'da temyiz yoluna gidilebilir.

Danıştay, yayın izninin CSA tarafından verilen, hukuk düzeni, kamu güveni ve sağlığının ihlali gerekçesi ile resmî bir bildirim yapılmaksızın iptal edilmesi kararlarına karşı yapılan temyiz başvurularını 3 ay içinde karara bağlar.

3.3.5.2. Kamu Hizmeti Yayıncılığı Yapan Kuruluşların Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Uygulanan Yaptırımlar

Fransa'da kamu hizmeti yayıncılığı yapan kuruluşlar da özel radyo ve televizyon yayıncılığı yapan kuruluşlar gibi Kanuna ve CSA'nın getirdiği yükümlülüklere uymak durumundadırlar.

Kanunun 44 üncü maddesi ile aşağıda sayılan kamu hizmeti yayıncılığı yapan kuruluşlar, Kanunun 43-11 maddesinde belirtilen; anayasayla belirlenmiş demokratik haklara ve insan haklarına saygılı, çeşitliliği ve çoğulculuğu sağlayacak kaliteli programlar yapmakla sorumludurlar. Buna göre, Fransa'da kamu hizmeti yayıncılığı yapan radyo ve televizyonlar 7 tane olup bunlar aşağıda anlatılmıştır.

- France Television: Stratejik yönelimleri tanımlamakla, işbirliğini sağlamakla ve yeni yayın ve üretim teknikleriyle program politikaları üretmeyi teşvik etmekle sorumludur.

- France 2: Büyükşehir sınırları içinde yayınlanmak üzere televizyon programları tasarlamak, teklif etmek ve özgün televizyon yapımlarının oluşturulmasında ulusal ve uluslar arası bilgi sağlamakla sorumludur. France 2, pazar sabahları Fransa'daki ana dinlerle ilgili program yapmaktadır. Program din temsilcilerinin sorumluluğunda yapılmaktadır. Kültürel kutlamaların ve dinî yorumların canlı şekilde sunulması Kanunun 56 ncı maddesine göre bir yükümlülüktür.

- France 3: Ülkenin tamamına veya bir kısmına ulusal, bölgesel ve yerel programlar yapmakla sorumludur. Özellikle, yerel bilgi sağlar, bölgesel ve yerel olaylar hakkında rapor verir.

- La Cinquiéme: Büyükşehir sınırları içerisinde yayınlanmak üzere eğitim programları hazırlamakla yükümlüdür.

- Resau France Outre-mer: Denizaşırı idari bölümlerde, bölgesel ve bölgesel toplulukların yanı sıra, Yeni Kaledonya'da radyo ve televizyon yayını yapmakla sorumludur. Fransız dilinin yanı sıra bölgesel dilleri ve kültürleri ilerletmeyi teşvik eder. Ürettiği programları ücretsiz olarak yayınlar, uluslar arası görüntü hizmeti sağlayabilir.

- Radio France: Tüm ülke veya bir kısmında yayınlanmak üzere ulusal ve yerel radyo yayını yapmak üzere programlar hazırlar, müzik programları sayesinde sanatsal mirası geliştirir, oluşturur.

- Radio France Internationale: Yurtdışında yaşayan Fransız vatandaşlar için, Fransız dilinde veya başka bir dilde radyo programları yaparak Fransız kültürünün yayılmasına katkıda bulunur.

Sayılan bu kamu hizmeti yayıncıları CSA'nın resmî bildirimlerine, Kanun düzenlemelerine, Kanunun 1 inci maddesine uymak zorundadırlar (48-1). Eğer bu kamu hizmeti yayıncıları, CSA'nın resmî bildirimlerine uymazsa, CSA en fazla bir ay program durdurma (askıya alma) cezası uygulayabilir ya da 42-2 maddesinde yer alan sınırlarda para cezası verebilir, bu ihlalin suç teşkil etmemesi şartıyla CSA, 2 gün içinde şirketten cevap (savunma) gönderilmesini talep eder, daha sonra Kanun'un 48-6 maddesinde yer alan prosedür olmadan karar alınır. Karara uyulmaması durumunda yayın kuruluşu Kanun'un 42-2 maddesinde yer alan sınırlarda para cezası ile cezalandırılır.

Bundan başka CSA, Kanun'un 48-3 maddesine göre; programa bir bildirinin eklenmesini emredebilir ve bunun yayınlanma koşullarını belirler. Bu bir tür özür metnidir. Bu yükümlülüğe de uyulmaması durumunda yayıncı kuruluş, Kanunun 42-2 maddesinde yer alan sınırlarda para cezası ile cezalandırılır.

3.3.5.3. Fransa'da Yayın İlkeleri İhlallerine Karşı Yaptırım Uygulamalarından Bilinen Bazı Örnekler

Görüldüğü üzere, Fransa'da radyo ve televizyon yayınlarına uygulanan yaptırım sistemi kademeli bir sistemdir ve yayın durdurma cezası ciddi bir ceza olup; uygulanması için ihlalin tekrarı ve kademeli sistemdeki önceki cezaların öncelikle

uygulanmasını gerektirir. Fransa, bazı yayın durdurma kararlarında dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Çalışmamıza örnek olması için aşağıda bu kararlara ve yargı sonuçlarına, CSA Yönetim Kurulu Başkanı'nın anlatımıyla yorumsuz olarak yer verilecektir.

CSA Yönetim Kurulu Başkanı, 8 Şubat 2006 tarihinde Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde verdiği bir konferansta, dünyaca bilinen yayın durdurma kararlarından bazılarını ve bu kararlara açılan davaları şöyle anlatmıştır[241]:

"... milliyet, ırk ya da din ayrımcılığı gözeterek nefrete teşvik konusunda bazı kanalların yayınını durdurduğumuz oldu. Birkaç örnek vereceğim:

Örneğin, Türkiye'yi çok ilgilendiren bir kanalın, PKK'ya yakın, daha doğrusu çok yakın bir kanal olan MEDYA TV'nin programlarının Fransa'da yayınlanmasını yasakladık. Bu tür kararlar alırken, ki bunun çok önemli bir karar olduğunu belirtmek gerekir, bunu hiç kuşkusuz kurallar çerçevesinde ve idarî yargı gözetiminde yapıyoruz. MEDYA TV yöneticileri kararımıza itiraz etmek için Danıştay'a yani Fransa'daki en üst idarî yargı makamına başvurdu ama Danıştay bize hak verdi ve kararımızı onayladı.

Çok daha yakın bir tarihte aynı kararı AL-MANAR isimli Hizbullah'a ait nefrete çağıran, terörizmi öven, şiddetli bir biçimde Yahudi düşmanı yayınlar yapan bir kanal için aldık. Yayını durdurduk. Aynı şekilde bu kanal da karara itiraz etmek için Danıştay'a gitti ve Danıştay bizi haklı buldu.

Üçüncü örnek de, aynı şiddette ırkçı programlar yayınlayan ve bizim de aynı şekilde yayınını durdurduğumuz İran kanalı SAHAR. Bu derece ağır kararlar alan tek ülke olduğumuzu da ayrıca belirteyim. Hiç şüphesiz bu, düzenleme organı için verilmesi zor bir karar; bir televizyon kanalının yasaklanmasını telaffuz etmek benim gibi gazetecilik yapmış biri için de zor ama bizim görevimiz kanunu uygulamak. Televizyonların; Avrupa'da Fransa'da toplulukları birbirlerine karşı

[241] D. Baudıs, (Çev. Ece Vitrinel) 2006, s. 178.

kışkırtabilecek propaganda araçları haline dönüşmemelerine dikkat etmek zorundayız.

Gündemden esinlenerek, Danimarka basınında yayınlanan karikatürler örneğini ele alayım. Bu karikatürler mutlak özgürlük rejimiyle işleyen yazılı basında yer aldı. Örneğin Fransa'da bir gazete bunu yapabilir. Kişiler gerekli görürse mahkemeye başvurabilir. Ama gazetenin bunu yapma hakkı vardır. Daha sonra kararı mahkeme verir. Fransa'da bir televizyonun ise Danimarka'daki gazetenin yaptığı gibi bir girişimde bulunup karikatüristlerden peygamber Muhammed veya Yahudiler ya da şu veya bu milletten insanlar ile ilgili çizimler yapmalarını istemesi mümkün değildir. Eğer bir televizyon kanalı bunu yapmış olsaydı derhal ceza verirdik. Çünkü radyo ve televizyon için geçerli olan kurallar yazılı basın için olanlardan daha katı ve kesindi.

SONUÇ

Radyo ve televizyon yayıncılık alanının düzenlemeye ve denetlemeye konu olması, en genel gerekçe ile, radyo ve televizyonun geniş kitlelere kolayca ulaşması ve kamuoyu oluşturabilmesinden kaynaklanmaktadır. Doktrinde kabul edilen; kanal kıtlığı, kamu yararının sağlanması, endişe ve korkunun önlenmesi ve yayınlarda bütünlük ve tutarlılığının sağlanması, gerekçeleri ile radyo ve televizyon yayıncılık alanının hukuk kurallarıyla düzenlenmesi öngörülmektedir. Öngörülen kurallara uygunluğun denetimi ise, farklı denetleme sistemlerinde, farklı denetim yöntemleri ile sağlanmaktadır. Denetim sistemleri, ülkelerin siyasi yapılarına göre değişmekte olup; otoriter kuram, liberal kuram, Sovyet – tekel kuramı, gelişme aracı kuramı, demokratik katılma kuramı ve toplumsal sorumluluk kuramı, farklı denetim sistemlerini farklı siyasi yapılara göre açıklamaktadır. Denetim yöntemleri ise; kurumsal denetim - bilinen diğer adıyla bağımsız kurullarca gerçekleştirilen denetim - ve yargı denetiminden oluşan resmî denetim ile; basın konseyleri ve ombudsmanlık denetiminin oluşturduğu resmî olmayan denetimdir. Denetim yöntemini belirlemek bir tercih meselesidir. Başta ABD ve AB ülkelerinde olmak üzere, kurumsal denetim, bağımsız kurullarca gerçekleştirilen denetim yöntemi kullanılmaktadırlar.

ABD düzenlemeleri, AB düzenlemeleri ve Avrupa Birliği ülkelerinden İngiltere ve Fransa'da yayıncılık alanı ile ilgili yürürlükte olan düzenlemeler, düzenleyici kurullar, yayın ilkeleri ve yaptırımlar açısından kısaca şöyle incelenebilir:

Bu konuda ABD'nin yürürlükte olan düzenlemeleri; İletişim Kanunu 1934, Birleşik Devletler Kodları ve Federal Düzenleme Kodları'dır. İletişim Kanunu 1934 ile dünyanın ilk düzenleyici kurulu Federal İletişim Komisyonu (FCC) kurulmuştur. FCC, kanunun kendisine verdiği yetki ve görev ile bir yayın kuruluşunun, kamu yararına, kamu düzenine ve kamu ihtiyacına hizmet etmesi durumunda, o yayın kuruluşuna yayın lisansı vermektedir. Bu bağlamda ABD'nin genel yayın ilkeleri, başta kamu yararı ilkesi olmak üzere, hakkaniyet ilkesi,

adayların faydalanma hakkı kuralı ve eşit fırsat kuralı olarak tespit edilmiştir. Ayrıca yayın ilkeleri kapsamında, siyasi yayıncılık, haberler, şiddet içerikli ve sakıncalı programlarla ilgili özel nitelikte kurallara da yer verilmiştir. Bundan başka, çocuklara yönelik eğitici yayınların yapılması, özel bir kanunla hüküm altına alınmıştır. Söz konusu yayın ilkeleri ihlallerine uyulmaması durumunda ise; uyarı bildirisi, para cezası, yayın lisansının yeni koşullarda yenilenmesi ve yayın lisansının tamamen iptali yaptırımlarından herhangi biri uygulanabilmektedir. Bununla birlikte FCC, tüm yayın için tek bir ceza teklif etmek yerine, bir yayında yer alan her bir ihlal unsuru için ayrı ceza teklif edebilmektedir.

ABAD kararlarında, yayıncılığın, serbest dolaşıma konu olan bir mal ve hizmet unsuru olarak değerlendirilmesi sonucunda, konunun Avrupa Birliği düzenlemelerinde yer aldığı görülmektedir. ABAD'ın söz konusu kararından sonra, direktifler yoluyla gerçekleştirilen düzenlemelerin ilki, 3 Ekim 1989 tarih ve 89/552 EEC sayılı Direktiftir. Sonrasında bu Direktifte gerçekleştirilen 1997 değişikliği ile en son 2007 yılında gerçekleştirilen değişiklikten sonra, 2007/65 EC sayılı Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi 19 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Yürürlükte olan bu Direktifte; genel hükümler dışında genel olarak, kin ve nefreti kışkırtma yasağı, engelliler için erişilebilirlik, yargı yetkisi, önemli olaylar, programların dağıtımının ve üretiminin desteklenmesi, ticari iletişim ve küçüklerin korunması alanları düzenlenmektedir. Bu hükümler de; görsel işitsel medya hizmetlerine uygulanabilecek hükümler ve isteğe bağlı görsel işitsel medya hizmetlerine uygulanabilecek hükümler olarak ikiye ayrılmaktadır. Söz konusu hükümlere uyulmasının sağlanması bakımından ise; Direktifte, Birliğe üye her devletin, kendi yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcısı tarafından iletilen görsel işitsel medya hizmetlerinin, Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinde yer alan hükümlere uyumunu temin edecek önlemleri belirli şartlar altında alabileceği düzenlemesi öngörülmüştür. Bundan başka, , söz konusu düzenlemenin, bağlayıcı ve iç hukuka aktarma zorunluluğu bulunan bir direktif düzenlemesi olması sonucunda, direktifi iç hukukuna aktarmayan üye devletler hakkında ABAD nezdinde açılan davalarda çeşitli yükümlülükler öngörülebilecektir.

Üye ülkeler, Avrupa Birliği düzenlemelerine uymakla birlikte daha katı kurallar öngörebilirler. Nitekim İngiltere ve Fransa, hukuk düzenlemelerine, birlik düzenlemelerinden daha katı kurallar getirmişlerdir. Avrupa'da yayıncılığın öncüsü olarak bilinen ve bu konuda diğer ülkelere örnek teşkil eden İngiltere'nin yürürlükte olan Kanunu, İletişim Kanunu 2003'tür. Bu Kanun ile İngiltere'nin birden fazla alandaki elektronik iletişimi düzenlenmektedir. Kanuna göre, İngiltere'nin telekomünikasyon alanını düzenleyen düzenleyici kurulu OFCOM'dur. OFCOM, Kanunun kendisine verdiği yetki ile radyo ve televizyonların uyacakları yayıncılık/standart kodları ile reklamlara ilişkin kodları belirlemiş ve bunların uygulama prosedürünü gösteren bir yayın rehberi yayınlamıştır. Yayın lisansı almak isteyen yayıncı kuruluşlar, yayınlayacağı programlar hakkında bilgi vermek, belirli tür ve içerikte programlar önermek ve OFCOM'un söz konusu yayıncılık standartlarına uygun yayınlar yapmak şartları ile yayın lisansı alabilmektedirler. Bu standart kodlar; 18 yaş altının korunması, zarar ve suç, din, tarafsızlık ve doğruluk nedeniyle görüşlere verilen aşırı önem, seçimler ve referandumlar, dürüstlük, gizlilik, sponsorluk, ticari referanslar ve diğer konular başlıkları altında, yayın ilkelerini ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Yayın ilkelerine uyulmaması durumunda; program veya reklamın tekrarlanmaması, ihlalin yapıldığı programın yayınlandığı saatte yayınlanmak üzere OFCOM'un belirlediği bir formda düzeltme ya da açıklama yayınlanması, para cezası, lisans süresinin kısaltılması veya lisans iptali yaptırımlarından biri uygulanabilmektedir.

Çalışmada incelenen bir diğer AB üyesi ülke Fransa'dır. Fransa'nın görsel işitsel iletişimini düzenleyen temel Kanunu 30 Eylül 1986 tarih ve 86-1067 numaralı İletişim Özgürlüğü Kanunu'dur. Fransa'da yayıncılık alanı, hemen hemen her dönemde siyasi iktidarların dikkatini çekmiş ve bu sebeple müdahalelerine konu olmuştur. Bu nedenledir ki, İletişim Özgürlüğü Kanunu, siyasi iktidarların talepleri doğrultusunda birçok kereler değişikliğe uğramıştır. Bununla birlikte iletişim özgürlüğünü güvence altına amacıyla, 1989 yılında, ülkenin düzenleyici kurulu, Görsel İşitsel Yüksek Kurul, CSA kurulmuştur. Kanuna göre, CSA, çoğulculuk, genç nüfusun korunması, kültürel üretimin korunması ve desteklenmesi, kişilerin onur ve haysiyetlerinin korunması, ırk, din, cinsiyet, milliyet ayrımı gözeterek kişileri nefrete

teşvik eden her türlü eylemin karşısında durulması, gerekçeleriyle yayın kuruluşları üzerinde denetim gerçekleştirebilecektir. Söz konusu yayın ilkelerinin ihlali durumunda ise, CSA tarafından; özel yayın kuruluşlarına, uyarı, yayın iznini askıya alma ya da programın bir kısmının yayınını 1 aylığa askıya alma, yayın izni süresini en fazla 1 yıllık süreler içinde azaltma, ihlalin suç teşkil etmemesi durumunda askıya alma yanında para cezası uygulama, yayın izninin iptali ve özür dileme; kamu hizmeti yayıncılığı yapan kuruluşlara, CSA'nın bildirimlerine uymaması durumunda 1 ay program durdurma (askıya alma) ya da para cezası uygulama, ihlalin suç teşkil etmemesi durumunda da kuruluşun savunmasının alınması yaptırımlarından biri uygulanabilecektir. İhlali gerçekleştiren kamu hizmeti yayın kuruluşları, CSA'nın söz konusu kararlarına uymadığı takdirde para cezası ile cezalandırılacaklardır.

Yaptırımlar, hukuk kurallarının yerine getirilmesini sağlayan caydırıcı ve özendirici güçlerdir. Yaptırımların, amaca ulaşılmasında etkin ve etkili bir yöntem olması için caydırıcılık vasfına sahip olması gerekmektedir. ABD, İngiltere ve Fransa'nın yayın içeriği ihlallerine karşı yaptırımların incelendiği bu çalışmada, her üç ülkede de benzer yaptırımların uygulandığı görülmektedir. Bununla birlikte benzer nitelikteki söz konusu yaptırımlar, caydırıcılık özelliği açısından tarafımızca değerlendirildiğinde; caydırıcılığı sağlamada ABD ve İngiltere'nin, Fransa'ya göre daha başarılı olabileceği kanaati ağır basmaktadır. Nitekim, gerek ABD, gerekse İngiltere, yayına geçmek isteyen yayın kuruluşlarına yayın izni ve lisansını belirli şartlar ve taahhütler altında vererek deyim yerinde ise sorunu kaynağında çözmekte; ilerleyen zamanlarda yayın kuruluşlarının ihlal içerikli programlar yapmalarının önüne daha etkili bir yöntemle geçmektedir. ABD, yayın lisansı verirken, kamu yararı, kamu ihtiyacı ve kamu düzeni unsurlarını gözetmekte; İngiltere ise, yayın lisansı almak isteyen yayıncı kuruluşlara, yayınlayacağı programlar hakkında bilgi vermek, belirli tür ve içerikte programlar önermek ve OFCOM'un yayıncılık standartlarına uygun yayınlar yapmak şartları altında yayın lisansı vermektedir. Her iki ülkede de, lisans şartlarına uyulmaması halinde en ağır yaptırımlar uygulanmaktadır. Böyle bir durumda, ABD, yayın lisansını yeni koşullarda yenilemekte; İngiltere ise, lisans süresinin kısaltılmasından lisans iptaline kadar kademeli bir şekilde gerçekleşen yaptırımlardan birini uygulayabilmektedir. Bu

gerekçelerle, yayın kuruluşlarına ihlalden sonra, sayıca fazla ama etkisi az yaptırımlar uygulamaktan ziyade; yayın lisansı verirken ağır ve zor şartlarda yayın lisansı vermenin, lisansta yer alan şartların ihlali durumunda da yayın lisansına bağlanan yaptırımları uygulamanın uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Yaptırımların uygulanması kadar; yayın ilkelerinin ve yaptırımların yer aldığı hukuki düzenlemeler de, etkin bir denetim mekanizmasının oluşmasında önemli öncelik taşımaktadır. Şöyle ki; düzenlemelerin tüm ayrıntılarına, değiştirilmesi zor olan hukuk metinlerinde yer vermek; uygulamada, yaptırımların güncelliğini ve etkinliğini olumsuz yönde etkileyecektir. Örneğin, ayrıntılı bir kanun düzenlemesiyle, yayın ilke ve yaptırımların hüküm altına alınması sonucunda, söz konusu kanun hükümleri, gelişen ve değişen şartlara bağlı olarak zaman içerisinde güncelliğini yitirme ve sorunlara çözümsüz kalma durumu ile karşı karşıya kalabilecektir. Bunun sonucunda, değiştirilmesi zor ve çeşitli şeklî şartlara bağlı olan bu kanunlar ile de facto durumların ortaya çıkması kuvvetle muhtemel olacaktır. Bu nedenle, genel bir üst hukuk normu ile, düzenleyici kurullara düzenleme yapma yetkisinin verilmesi ve sonrasında düzenleyici kurulların günün şartlarına uygun, güncel düzenlemeler yapması ve uygulaması, denetim mekanizmasında etkinliği sağlayacak bir diğer önemli uygulama olacaktır. Nitekim bu çalışmada inceleme konusu yapılan her üç ülkede de, düzenleyici kurullara düzenleme yapma yetkisinin verildiği görülmektedir. Örneğin, İngiltere, temel kanunu ile OFCOM'a, yayıncılık standartlarını belirleme ve bunlara göre yaptırım uygulama yetkisi vermiştir. Benzer şekilde Fransa'nın temel kanunu, CSA'ya düzenleme yapma yetkisi vermekte ve CSA da bu bağlamda bazı kararlar alabilmektedir. Nihayet ABD, Birleşik Devletler Kodlarını 6 yılda bir yayınlayarak ve Federal Düzenleme Kodlarını her takvim yılında güncelleyerek değişen şartlara uyum sağlamaktadır. Anlatılan gerekçelerle, düzenleyici kurullara düzenleme yetkisinin verilmesi, denetim mekanizmasının asıl işlevini yerine getirmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Ağaoğulları, Ali Mehmet, Köker, Levent (2004), *Tanrı Devletinden Kral-Devlete,* İmge Kitabevi, Ankara.

Akgül, Emin Mehmet (2008), *Avrupa Birliği Adalet Divanının Yargı Yetkisi*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Akipek, Şebnem (1999), *Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Aysel, Aziz (2006), *Televizyon ve Radyo Yayıncılığı (Giriş),* Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.

Bozkurt, Enver, Özcan, Mehmet ve Köktaş, Arif (2006), *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Bozkurt, Enver, Özcan, Mehmet ve Köktaş, Arif (2008), *Avrupa Birliği Temel Mevzuatı*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Çaplı, Bülent (2001), *Televizyon ve Siyasal Sistem*, İmge Kitabevi, Ankara.

Çiftçi, Ahmet (1999), *Radyo ve Televizyon Hukuku*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.

Çolak, İlker Nusret (2007), *Kitle İletişim Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Günday, Metin (2003), *İdare Hukuku*, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Head, W. Sydney (1985), *World Broadcasting Systems*, Wadsworth Publishing Company, California.

Işık, Metin (2007), *Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri*, Eğitim Kitabevi, Konya.

İçel, Kayıhan ve Ünver, Yener (2005), *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.

İnal, Tamer (2002), *Açıklamalı- İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku-Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında,* Beta Yayınları, İstanbul.

İnceoğlu Giritli, Yasemin (2004), *Uluslararası Medya " Medya Eleştirileri"* , Der Yayınevi, İstanbul.

Kaya, Raşit A. (1985), *Kitle İletişim Sistemleri*, Teori Yayınları, Ankara.

Kışlalı, Taner Ahmet (2006), *Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara.

Kutay, Pars Kutay ve Özçeri, Aslı (2006), *Avrupa Birliği'nde Medya Hukuku ve Uygulamaları,* Televizyon Yayıncıları Derneği, İstanbul.

Machiavelli (1998), *Hükümdar IL Principe* (Türkçesi: H. Kemal Karabulut), Sosyal Yayınlar, İstanbul.

Pekman, Cem (1997), *Televizyonda Özelleşme, Avrupa'da Yayıncılığın Değişim Süreci*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.

Pember, Don R. ve Calvert, Clay (2007), *Mass Media Law*, The McGraw-Hill Companies Higher Education, 2007-2008 Edition, Newyork.

Platon, *Devlet* (2007), (Türkçesi: Kerim Çetinoğlu), İskele Yayıncılık, İstanbul.

Riem- Hoffmann, Wolfgang (1996), *Regulating Media The Licensing and Supervision of Broadcasting İn Six Countries,* The Guilford Press, Newyork.

Sarmaşık, Jale (1993), Jale Sarmaşık, *Radyo ve Televizyon Yayınlarını Denetim Yöntemleri,* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Tekinalp, Şermin (1990), *Elektronik Kitle İletim ve Değişim*, Beta Yayını, İstanbul.

Topuz, Hıfzı, Öngören, Mahmut Tali, Aziz, Aysel ve Önen, Mesut (1990), *Yarının Radyo TV Düzeni*, Mozaik Basım ve Yayıncılık, İstanbul.

Vural, Sacide (1994), *Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri*, Bilim Yayınları, Ankara.

Zabunoğlu, K. Yahya (2000), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2000-2001 Ders Yılı Genel Devlet Teorisi Dersi Yayınlanmış Ders Notları,* Ankara.

MAKALELER

Andelkoviç, Aleksa (2007), "Regulating Audiovisual Media Services in The European Union: On Theory of Low Intensity Constıtutıonalism", *LL.M. Short Thesis Course,Central European University,*
http://www.etd.ceu.hu/2007/andjelkovic_aleksa.pdf (17.10.2010).

Baudis, Dominique (2006), "Görsel İşitsel Yayıncılığın Düzenlenmesi ve Televizyon Alanındaki Yeni Gelişmeler", *Konferansı*, 8 Şubat 2006, (Çev. Ece Vitrinel), Galatasaray İletişim Fakültesi Dergisi, s. 175-181.

Çakır, Hamza (2006), "Düzenleyici Kurullar Olarak Rtük ve CSA", *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi,* Sayı: 8 Güz, s. 37 - 56.

Çakır, Vedat, Birol, Gülnar (2007), "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Televizyon Yayıncılığına Yönelik Düzenlemeler", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı:18, 207-223.

Eşki, Hülya (2009), "Düzenleyici Kurumlara İngiltere Örneği Üzerinden Bakmak", *Sayıştay Dergisi*, Sayı:72, 2009, s. 67- 84.

Kaskun, Ahu Kaskun, Öztunç, Selen "Çocuk, Televizyon ve Şiddet", *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Araştırmalar,* http://ilef.ankara.edu.tr/id/yazi.php?yad=799 (06.11.2010).

Kihtir, Arzu (2006), "Avrupa Birliği Görsel İşitsel Politikası Bağlamında AB Medya Hukukunun Temel Çerçevesi", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:26, s. 75-92.

Pekman, Cem (1991), *"*İngiltere'de Basın, Radyo ve Televizyon*", İstanbul Sanayi Odası Dergisi,* Sayı: İngiltere Eki, s. 70-72.

Thibault, Mirelle (2006), "Fransa'da Basın Hukuku" (Çev. Özgür Gönenç), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı: 26, s. 51-59.

Yüksel, Erkan (2005), "Türk Basını Hangi Kurama Uyar?", *IV. Kuvvet Medya*, http://www.dorduncukuvvetmedya.net/dkm/print.php?sid=5488 (07.11.2010).

TEZLER

Kuzu, Onur (2008), *Avrupa Birliği'nin Görsel - İşitsel Politikalarının Belirlenmesinde ABD ile Rekabet Edebilme Düşüncesinin Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Öztekin, Hülya Öztekin, (2007), *Radyo ve Televizyon Alanının Düzenlenmesi ve Denetlenmesinde Yeni Eğilimler ve Yönelimler (ABD, Batı Avrupa ve Türkiye Örnekler Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma),* Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

İNTERNET KAYNAKLARI

An Independent Authority to Protect Audiovisual Communication Freedom, http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk (12.09.2010).

Freedom of Communication Act No 86-1067 of 30 September 1986, s. 4-11, http://www.csa.fr/upload/dossier/loi_86_english.pdf (12.09.2010).

An Independent Authority, http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk (11.09.2010).

"La protection des mineurs à la télévision et à la radio" (radyo ve televizyon yayınlarında küçüklerin korunması), http://www.csa.fr/infos/controle/television_signaletique_B.php (15.09.2010).

"Décret n°90-66 du 17 janvier 1990 modifié relatif à la diffusion des oeuvres cinématographiques et audiovisuelles - Version consolidée" (17 Ocak 1990 tarihli 90-66 sayılı Sinematografik ve Görsel İşitsel Eserlerin Yayılmasına İlişkin Kararname), http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=5933 (15.09.2010).

"Décret n°92-280 du 27 mars 1992 modifié, relatif à la publicité, au parrainage et au téléachat - Version consolidée" (27 Mart 1992 tarihli ve 92-280 sayılı Reklamlar, Sponsorluk ve Tele- alışveriş ile ilgili kararname), http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=5934 (15.09.2010).

"Délibération du 16 février 2010 relative au placement de produit dans les programmes des services de télévision" (16 Şubat 2010 tarihli televizyon program hizmetlerine ürün yerleştirme ile ilgili müzakere) http://www.csa.fr/infos/textes/textes_detail.php?id=130527 (16.09.2010).

"Langue française" (Fransızca dili), http://www.csa.fr/infos/langue/langue_francaise.php (16.09.2010).

What is the BBC? , http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/purpose/what.shtml (26.09.2010).

Royal Charter, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/about/how_we_govern/charter.pdf (26.09.2010).

The Agreement, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/assets/files/pdf/about/how_we_govern/agreement.pdf (26.09.2010).

Royal Charter and Agreement, http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/purpose/charter/ (26.09.2010).

Governance Framework, http://www.bbc.co.uk/bbctrust/about/how_we_govern/charter_and_agreement/index.shtml (26.09.2010).

Communication Act 2003, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/21/contents (18.09.2010).

The Ofcom Broadcasting Code, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/ (21.09.2010).

Directive 2007/65/EC of the European Parliament and of the Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:01:EN:HTML (21.09.2010).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihs.htm (21.09.2010).

Code on the Scheduling of Television Advertising http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other-codes/tacode.pdf (21.09.2010).

Broadcast Guidance, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/?a=0 (21.09.2010).

Statutory Duties and Regulatory Principles, http://www.ofcom.org.uk/about/what-is-ofcom/statutory-duties-and-regulatory-principles/ (29.09.2010).

Protecting the Under- Eighteens, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/protecting-under-18s/ (22.09.2010).

British Board of Film Classification hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.bbfc.co.uk/ (22.09.2010).

Harm and Offence, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/harmoffence/ (22.09.2010).

Crime, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/crime/ (22.09.2010).

Religion, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/religion/ (22.09.2010).

Due Impartiality and Due Accuracy and Undue Prominence of Views and Opinions, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/impartiality/ (22.09.2010).

Elections and Referendums, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/elections/ (22.09.2010).

Fairness, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/fairness/ (25.09.2010).

Privacy, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/privacy/ (25.09.2010).

Sponsorship, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/sponsorship/ (25.09.2010).

Commercial References and Other Matters, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/broadcast-codes/broadcast-code/commercial-references/ (25.09.2010).

Code on the Scheduling of Television Advertising, http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/other-codes/tacode.pdf (25.09.2010).

Complaints and Sanctions, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/ (27.09.2010).

Procedures for the Handling of Broadcasting Standart or Other Licence Related-Cases http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/standards/ (27.09.2010).

Ofcom procedures for the handling of broadcasting standards investigations, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/standards/ (27.09.2010).

Ofcom procedures for the consideration of statutory sanctions in broadcasting or other licence-related cases, http://stakeholders.ofcom.org.uk/broadcasting/guidance/complaints-sanctions/procedures-statutory-sanctions/, (28.09.2010).

Ofcom, http://en.wikipedia.org/wiki/Ofcom (29.09.2010).

How Ofcom is run, http://www.ofcom.org.uk/about/how-ofcom-is-run/ (29.09.2010).

Ofcom in the Nations and Regions, http://www.ofcom.org.uk/about/ofcom-in-the-nations-and-regions/ (29.09.2010).

"Kamu Yayıncılığı Nereye", Neşe Yıldırım Bilgin, http://www.kameraarkasi.org/tv/makaleler/kamuyayinciliginereye.html (10.10.2010).

Bureaus and Offices, http://www.fcc.gov/aboutus.html (11.10.20

About FCC, http://www.fcc.gov/aboutus.html (11.10.2010).

United States Code: Main Page, http://www.gpoaccess.gov/uscode/browse.html (11.10.2010).

Code of Federal Regulations (CFR): Main Page, http://www.gpoaccess.gov/cfr/index.html (11.10.2010).

The FCC and Freedom of Speech, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (07.10.2010).

Broadcast Journalism, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (12.10.2010).

Broadcasting False Information, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/falsebroadcast.html (12.10.2010).

Complaints About Broadcast Journalizm, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/journalism.html (12.10.2010).

Political Broadcasting, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (12.10.2010).

Violent Programming, http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (13.10.2010).

Children's Educational Television, http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/childtv.html (13.10.2010).

Broadcasting Contests, Lotteries,
and Solicitation of Funds http://www.fcc.gov/cgb/consumerfacts/contests.html (13.10.2010).

Tobacco and Alcohol Advertising,
http://www.fcc.gov/mb/audio/decdoc/public_and_broadcasting.html (14.10.2010).

Enforcement Bureau , . http://www.fcc.gov/eb/ (14.10.2010).

Regulation of Obscenity, Indecency and Profanity, http://www.fcc.gov/eb/oip/ (16.10.2010).

Broadcast Complaints, http://www.fcc.gov/eb/bccomplaints/ (16.10.2010).

Council Directive 89/552/EEC of 3 October 1989 on the coordination of certain provisions laid down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 298, 17.10.1989, p. 23-30),
http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0552:EN:HTML (18.10.2010).

Directive 97/36/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 202, 30.7.1997, p. 60–70), http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0036:EN:HTML (18.10.2010).

Directive 2007/65/EC of The European Parliament And of The Council of 11 December 2007 amending Council Directive 89/552/EEC on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member

States concerning the pursuit of television broadcasting activities, (OJ L 332, 18.12.2007, p. 27)
http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF (18.10.2010).

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi Türkçe metni için bkz. http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=e49885dc-005b-4ccc-a381-7789260607b5 (19.10.2010).

2007- Audiovisual Media Services Directive,
http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/history/historytvwf/index_en.htm (19.10.2010).

Goals of EU coordination, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/tvwf/index_en.htm (19.10.2010).

Areas of EU coordination, http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/tvwf/index_en.htm (19.10.2010).

Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) (OJ L 95, 15.04.2010, p. 1-24), http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32010L0013:EN:NOT (21.10.2010).

Directive 95/47/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the use of standards for the transmission of television signals (OJ L 281, 23.11.1995, p. 51-54),

http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0047:en:NOT (23.10.2010).

Dünyada Sayısal Yayıncılık,
http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/icerikgoster.aspx?icerik_id=fbb0a4ec-3304-4965-9924-67c46647ac44 (23.10.2010).

European Convention on Transfrontier Television,
http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/132.htm (24.10.2010).

Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, (European Convention on Transfrontier Television),

http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=6ac52c35-c1e4-4c7f-9768-53b851dd1cae (24.10.2010).

Avrupa Topluluğu (Birliği) Hukukunun Kaynakları: İkincil Mevzuat**,**
http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/abhkayn.pdf (16.10.2010).

Türk Dil Kurumu
http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/Ana.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE (31.10.2010).

Kamu Malı, http://tr.wikipedia.org/wiki/Kamu_mal%C4%B1 (04.11.2010).

Liberalizm, http://tr.wikipedia.org/wiki/Liberalizm (08.10.2010).

Europen Platform of Regulatory Authorities (EPRA), United Kingdom, http://www.epra.org/content/english/index2.html (27.11.2010).

The Office of Communications Annual Report and Accounts for the period 1 April 2010 to 31 March 2011, s. 27,
http://www.ofcom.org.uk/files/2011/07/annrep1011.pdf (31.10.2011).

Obscenity, Indecency and Profanity, http://www.fcc.gov/guides/obscenity-indecency-and-profanity (04.11.2011).

EB - Obscene, Profane & Indecent Broadcasts: Notices of Apparent Liability, http://transition.fcc.gov/eb/Orders/da002185.html (10.11.2011).

Sec. 1304. Broadcasting lottery information, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2366209&SIZE=2166&TYPE=TEXT (11.11.2011).

Sec. 1343. Fraud by wire, radio, or television, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2385555&SIZE=2122&TYPE=TEXT (11.11.2011).

Sec. 1464. Broadcasting obscene language, http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/usc.cgi?ACTION=RETRIEVE&FILE=$$xa$$busc18.wais&start=2502272&SIZE=1696&TYPE=TEXT (11.11.2011).

Communication Act 1934, Sec. 312, http://transition.fcc.gov/Reports/1934new.pdf , s.164, (11.11.2011).

Sec. 308 Applications for licenses; Conditions in license for foreign communication, http://transition.fcc.gov/Reports/1934new.pdf , s. 146, (11.11.2011).

ÖZET

Bu çalışma, ABD'de ve AB'de radyo ve televizyon yayıncılığını İngiltere ve Fransa örnekleri üzerinden incelemiştir. Araştırmada, ülkelerin yayıncılık sistemleri, düzenleyici kurulları, yayın ilkeleri ve yayın içeriği ihlallerine karşı yaptırımları irdelenmiştir. İnceleme sonucunda yapılan karşılaştırma ile denetim sisteminin etkinliği için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

1. ABD

2. İngiltere

3. Fransa

4. Yayın İlkesi

5. Yaptırım

ABSTRACT

In this study, the radio and television broadcasting in the USA and the EU has been investigated over the examples of Britain and France. In this research, the broadcasting systems of the countries, regulatory boards, sanctions against the violations of the broadcast principles and the broadcast content have been examined. As a result of this comparative examination, recommendations have been made for the effectiveness of the control system.

Key Words

1. United States of America, USA
2. United Kingdom, UK
3. France
4. Broadcasting Policy
5. Sanction

ÖZGEÇMİŞ

Neslihan Koç 18.03.1982 tarihinde Ankara'da doğdu. 2000 yılında Ankara Lisesi'nin Yabancı Dil Ağırlıklı Bölümünü bitirdikten sonra, aynı yıl Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanarak 2004 yılında buradan mezun oldu. 2005 yılında Ankara Barosunda Avukatlık stajını tamamladı. 2007 yılının Ocak ayında Çevre ve Orman Bakanlığı'nın açtığı sınav sonucunda Hukuk Müşavirliğine Uzman Yardımcısı olarak atandı. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun açtığı sınav sonucunda 2007 yılının Ağustos ayında Hukuk Müşavirliğinde Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. 2009 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Avrupa Birliği Hukuku Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukuk Düzenlemelerinde Radyo ve Televizyon Yayıncılığının İncelenerek Türkiye'nin Avrupa Birliği Mevzuatına Uyumunun Değerlendirilmesi konulu yüksek lisans tezini yazmaktadır. Temel ilgi alanları, Avrupa Birliği Hukuku, Türkiye – AB İlişkileri'dir.